



ANATOLY ALEXIN



ĐÚA CON  
MUỘN

*"Những câu chuyện mở ra thế giới trẻ thơ của nhà văn Nga chuyên viết về đề tài thiếu nhi"*

Trần Thị Phương Phương dịch



vh NHÀ XUẤT BẢN VĂN HỌC



*Đưa Con Muộn*

Anatoly Alexin

Văn Học (2018)

---



ANATOLY ALEXIN

ĐỨA CON  
MUÔN

*"Những câu chuyện mở ra thế giới trẻ thơ của  
nhà văn Nga chuyên viết về đề tài thiếu nhi"*

Trần Thị Phương Phương dịch

 **vh** NHÀ VĂN HỌC  
TRẺ

## “ĐỨA CON MUỘN”

Bản tiếng Việt © 2017 Công ty TNHH MTV Sách Phương Nam & Trần Thị  
Phương Phương

Dịch từ nguyên bản tiếng Nga:

Алексин А. Г., Поздний ребенок. Повести и рассказы, Издательство:  
Детская литература, Москва, 1976

(A.G. Alexin, Đứa con muộn. Các truyện vừa và truyện ngắn, NXB Văn  
học thiếu nhi, Moskva, 1976).

Mọi sao chép, trích dẫn phải có sự đồng ý của Công ty TNHH MTV Sách  
Phương Nam và dịch giả.



## Lời nói đầu

**Anatoly Georgyevich Alexin** (tên thật là Goberman) sinh năm 1924 tại Moskva. Ông làm thơ đăng báo từ thuở bé, trải qua những năm Chiến tranh Vệ quốc chống phát xít trên công trường xây dựng ở ngoại ô thành phố Moskva và làm biên tập báo địa phương ở Ural, tốt nghiệp ngành Ấn Độ học tại Viện Đông phương học Moskva vào năm 1950. Năm 1950 cũng là năm Alexin cho ra mắt tập truyện đầu tay *Ba mươi mốt ngày*. Tập truyện được đón nhận tích cực và những tác phẩm tiếp sau đó, như *Sasha và Shura* (1956), *Những cuộc phiêu lưu lạ thường của Seva Kotlov* (1958), *Tầng bảy đang phát thanh* (1959), *Kolia viết cho Olya, Olya viết cho Kolia* (1965), *Anh trai tôi chơi kèn clarinet* (1968), *Đứa con muộn* (1976), *Người thứ ba ở hàng thứ năm* (1977), *Evdokina dở hơi* (1978), *Những người phát tín hiệu và thổi kèn hiệu* (1985)... đã đem lại cho ông danh hiệu “nhà văn của tuổi trẻ”.

Alexin chủ yếu viết về lứa tuổi thiếu niên, về những cuộc đụng độ của họ với thế giới người lớn. Đó là những bức tranh cuộc sống thường nhật trong gia đình, trường học – những chôn thân quen gần gũi nơi các cô bé, cậu bé trải qua những thử thách đầu tiên của cuộc đời để lớn lên thành người. Đó cũng là những bức chân dung của thế hệ trẻ, cũng như của người Xô Viết nói chung các thập niên 1950 – 1980. Không ít sắc thái tươi sáng lãng mạn, lý tưởng, đồng thời có cả những gam màu tối dự báo về sự tha hóa đạo đức. Những câu chuyện giản dị, nhẹ nhàng, hài hước nhưng cũng đầy kịch tính, những miêu tả tinh tế về đời sống sinh hoạt cũng như tâm lý con người thời đại đã khiến tác phẩm của Alexin trở thành các bài học đạo lý sâu sắc không chỉ dành riêng cho trẻ em, mà cả cho người lớn.

Alexin còn viết tiểu thuyết và kịch. Nhiều kịch bản phim được chính ông chuyển thể từ các truyện vừa và truyện ngắn của mình.

Alexin nhận được nhiều giải thưởng, trong đó có bốn lần được trao Giải thưởng Nhà nước của Liên Xô và của Liên bang Nga. Ông được bầu làm Viện sĩ thông tấn Viện Hàn lâm Khoa học Giáo dục Liên Xô năm 1982. Năm 1993, ông rời Nga đến Israel định cư vì lý do sức khỏe, và từ năm 2011 sống ở Luxembourg cùng gia đình con gái. Tuy nhiên, nhà văn từng nói với báo chí: “Trái tim tôi nằm ở Moskva, tôi là nhà văn Nga...”

Ngày 1 tháng 5 năm 2017, Alexin ra đi ở tuổi 93 và được đưa về quê hương chôn cất. Trái tim nhà văn Nga sẽ mãi mãi nằm lại ở Moskva đúng như di nguyện của ông.

*Người dịch*

## **Anh trai tôi chơi kèn Clarinet**

*Ngày 21 tháng Mười Hai*

Hầu như tất cả bọn con gái trong lớp tôi đều viết nhật ký. Bọn nó viết trong đó đủ thứ vớ vẩn. Chẳng hạn: “Vasia hôm nay hỏi mượn mình quyển vở Hình học. Hỏi một cách kín đáo và rất khẽ, để không ai nghe thấy. Để làm gì? Tại sao cậu ấy lại bí mật và hồi hộp như thế? Đã nửa đêm rồi, nhưng mình cứ nghĩ mãi về chuyện này và đến tận sáng vẫn không ngủ được”.

Vasia chỉ đơn giản muốn chép bài tập về nhà môn Hình học mà thôi. Đúng là như thế, bởi cậu ta cũng đã chép của tôi. “Khẽ khàng, kín đáo!...” – Thử hỏi ai lại làm chuyện đó một cách ồn ào? “Hồi hộp!” – Làm sao mà thằng Vasia không hồi hộp được! Bọn con gái luôn thích gán cho những hành vi bình thường nhất của bọn con trai ý nghĩa đặc biệt nào đó.

Tôi cũng là một cô bé, nhưng tôi hiểu là nhật ký phải được viết bởi những người xuất chúng. Không, tôi không nghĩ đó là tôi. Nhưng tôi có một người anh, anh ấy đang học năm thứ hai ở nhạc viện. Anh ấy sẽ trở thành một nhạc sĩ vĩ đại. Điều này là chắc chắn. Tôi không hoài nghi về việc đó! Và qua nhật ký của tôi, người ta sẽ biết anh ấy hồi thơ ấu như thế nào.

Anh trai tôi chơi kèn clarinet. Tại sao lại không chơi vĩ cầm, hay dương cầm, như ông nội mong muốn. Ông nội mất khi tôi mới hai tuổi. Còn anh Leva lớn hơn tôi những năm tuổi, và ông nội đã bắt đầu dạy nhạc cho anh ấy.

Từ nhiều năm tôi đã nghe nói, rằng ông nội tôi “chơi nhạc ở phoi-o<sup>[1]</sup>”. Tôi không biết “phoi-o” là gì, nhưng tôi thấy từ đó rất đẹp. “Phoi-o” – tôi phát âm rất rõ ràng. Nhưng khi lần đầu tiên vào rạp chiếu phim và nhìn thấy các nhạc công chơi đàn trong phoi-o, tôi thấy thương ông nội tội nghiệp của tôi lắm: Khán giả thì nói chuyện với nhau, nhai bánh kẹo, sột soạt giở báo, còn những nhạc công già trên sân khấu chơi một bản valse. Họ áp cằm vào

đàn và nhắm mắt: Có thể là vì say mê, nhưng cũng có thể để không nhìn thấy các khán giả nhai bánh kẹo.

Anh trai tôi sẽ không chơi nhạc ở phoi-ơ! Anh ấy sẽ biểu diễn trong những hội trường nhạc thính phòng sang trọng. Bây giờ anh ấy đang chuẩn bị cho cuộc thi của các nhạc công trình diễn kèn hơi. Tôi thấy tiếc là clarinet lại bị gọi là kèn hơi. Khi tôi nghĩ đến kèn hơi, không biết sao lại lập tức nhớ đến các đám tang và đội kèn đồng đi theo sau quan tài. Lẽ ra kèn clarinet phải được gọi bằng một cái tên khác... Nhưng biết làm sao được!

Tôi học trung bình, nhưng điều này không có ý nghĩa gì cả. Tôi quyết định hiến dâng toàn bộ cuộc đời mình không phải cho bản thân, mà là cho anh trai. Các em gái của vĩ nhân đều như thế. Họ thậm chí còn không lấy chồng. Và tôi cũng không lấy chồng. Không đời nào! Không bao giờ!... Đúng thế đấy. Leva cũng biết về điều này. Ban đầu anh ấy phản đối, nhưng sau đó đã đồng tình.

Chúng tôi đã thỏa thuận, rằng khác với tôi, bản thân Leva thì phải có quyền cho cuộc sống riêng của mình, nhưng chỉ khi đã đạt được những thành tựu âm nhạc lớn. Bởi Leva sẽ phải thuộc về nghệ thuật một cách trọn vẹn. Anh ấy sẽ không có thời gian cho những công việc và mối quan tâm bình thường của con người. Mọi thứ đó sẽ do tôi đảm nhiệm. Thực ra tôi từ chối cuộc sống riêng của mình là vì anh trai! Và vì thế những điểm Ba<sup>[2]</sup> của tôi chẳng có nghĩa lý gì cả. Tiếc là bố và mẹ lại chẳng hiểu điều đó.

– Con sắp đặt cũng không tồi. – Mẹ nói – Nghĩa là, Leva sẽ học, từ sáng đến tối chơi clarinet, tu dưỡng, chuẩn bị cho các kỳ thi, còn con sẽ dâng hiến cả cuộc đời mình cho anh con. Con thật toàn có ý nghĩ điên rồ!

– Thế có nghĩa em gái của Chekhov cũng là điên rồ sao? – Tôi vặc lại.

– Thôi... đủ rồi đấy!

Mẹ ngán ngẩm khoát tay. Khi không nói gì được nữa, thì dễ hơn cả là khoát tay. Nói chung, bản thân tôi cũng có lỗi: Không nên quá cởi mở với cha mẹ mình – họ nhất định sẽ lợi dụng sự cởi mở đó để chống lại mình.



Nhưng rồi khi nào người ta viết sách về Leva, những đoạn nhật ký của tôi sẽ được đưa vào trong đó. Cách đây không lâu tôi có đọc một cuốn sách viết về một nhà thơ vĩ đại. “Em gái nhà thơ” – dưới một bức ảnh có ghi như thế. Còn dưới ảnh của tôi người ta sẽ viết: “Em gái của nghệ sĩ kèn clarinet”. Hay thế này thì hơn: “Em gái của nhạc sĩ”. Đó sẽ là phần thưởng khiêm tốn dành cho tôi.

Đây, vì sao mà tôi viết nhật ký.

– Bố chưa bao giờ nghe nói đến cái nghề như vậy: Nghề em gái của nghệ sĩ clarinet! – Có lần bố tôi nói với tôi. Chao, cả ông cũng không phải lúc nào cũng hiểu tôi.

Thật không may là chẳng phải ai cũng biết clarinet là nhạc cụ quan trọng như thế nào. Chính nó khởi đầu cho bản giao hưởng số năm của Tchaikovsky. Chẳng lẽ nhiều người biết chuyện đó sao? “Nhân vật không nổi bật của dàn nhạc” – Leva nói như thế về clarinet. Anh ấy thậm chí còn mừng vui vì clarinet là nhạc cụ “không nổi bật”. Cả anh ấy nữa, có lẽ cũng muốn không nổi bật. Tính anh ấy thế. Nhưng tôi không để chuyện đó xảy ra!

Mùa hè, cả nhà tôi vang lừng tiếng kèn clarinet. Nhưng nhiều người không biết những âm thanh đó phát ra từ cửa sổ nhà ai. Tôi giải thích rằng đó là anh trai tôi chơi kèn. Thậm chí khi trời lạnh tôi cũng mở toang cửa sổ để mọi người không quên tiếng kèn clarinet của anh Leva.

Tôi kể cho tất cả hàng xóm rằng Leva đang chuẩn bị cho cuộc thi âm nhạc. Cứ mặc mọi người bảo tôi không khiêm tốn: Tôi sẵn sàng chịu mọi đau khổ vì anh trai mình! Nói chung, từ lâu tôi đã quyết định viết nhật ký. Nhưng tôi không muốn bắt đầu nó một cách đơn giản, mà phải bắt đầu từ một ngày trọng đại nào đó. Và ngày hôm đó đã đến!

Hôm nay, trước khi hồi chuông đầu tiên đổ, anh học sinh lớp Mười Robert, có biệt danh là “Robert – nhà tổ chức” túm lấy tôi ở chỗ gửi áo khoác. Tác phong của anh ấy là thế, không chặn lại, không nắm lấy tay ai anh ấy đang cần gặp, mà là túm lấy. Túm lấy bất cứ chỗ nào lọt vào tay anh

ấy: tay, vai, thậm chí là cổ. Bạn tưởng tượng được không? Anh ấy túm lấy tay áo tôi.

– Em thu xếp mời anh em nhé? Cho buổi dạ hội của học sinh năm cuối!

Robert chỉ nói được câu đầu là bình thường, theo cách của con người, còn sau đó anh ta chẳng còn thời gian để giải bày. Anh bắt đầu nói liến thoắng, bỏ qua cả các động từ, cứ như đang đọc điện tín vậy.

– Dạ hội mừng năm mới! Phần một – thơ và nhạc cổ điển. Phần hai – Jazz và khiêu vũ. Ta không có nhạc cổ điển. Mọi hy vọng trông vào anh trai của em.

Tôi lập tức hình dung, rằng trong đời sẽ không có thêm một cơ hội tuyệt vời như thế để có thể vinh danh khắp trường. Tôi không thể đi báo cho mọi người rằng anh trai tôi học ở nhạc viện, nhưng bây giờ thì mọi người đều lập tức biết ngay! Tuy nhiên, tôi quyết định làm khó Robert một tí, để anh ta không nghĩ rằng có thể có được anh tôi một cách dễ dàng như thế.

– Anh biết không? – Tôi bắt đầu – Anh em đang chuẩn bị cho cuộc thi dành cho các nhạc sĩ trình diễn...

Tôi bỏ qua các từ “nhạc cụ bộ hơi”.

– Dạ hội dành cho học sinh lớp cuối, chỉ cho lớp Mười thôi! – Robert nói – Em mới học lớp Bảy. Nhưng có hai vé cho em đây! Cho em và cho anh trai em. Em thu xếp được không?

Bọn bạn gái của tôi sẽ thế nào khi chúng nó biết tôi được mời đến dự dạ hội của học sinh lớp cuối? Điều mà chúng nó chỉ có nằm mơ! Một giấc mơ hạnh phúc nhất!...

Nhưng tôi vẫn cứ nói:

– Anh trai em cả đêm giao thừa cũng bận rồi. Hình như anh ấy được mời đến một buổi hòa nhạc nào đó, rồi sau đó đến vũ hội của các nhạc sĩ trình diễn...

– Dạ hội của bọn anh là ngày 26. – Robert nói – Em thu xếp được không?

Dạ hội mừng năm mới trước năm mới những năm ngày! Mặc dù điều đó có gì mà đáng ngạc nhiên, nếu như Robert mới đây đã tổ chức lễ Phục sinh (vốn diễn ra vào Chủ nhật) vào ngày thứ năm?

– Thôi được, không dễ đâu nhưng em sẽ cố gắng. – Tôi nói, và cầm hai chiếc vé.

### *Ngày 22 tháng Mười Hai*

Tôi muốn viết thêm chút ít về ngày hôm qua. Khi tôi về nhà, Leva đang chơi clarinet. Anh ấy luôn chơi nhạc: cả buổi sáng lẫn buổi tối. Bạn tưởng tượng được không? Làm sao mà anh ấy có đủ kiên nhẫn như thế! Thật tôi không thể hiểu được. Mặc dù phần nào đó vẫn có thể... Leva làm việc anh ấy yêu thích, mà khi làm việc đó, lập tức sự kiên nhẫn và ý chí từ đâu đó sẽ xuất hiện. Chẳng hạn nếu như tôi chỉ phải chuẩn bị bài cho mỗi môn văn thôi, thì tôi có thể làm bài cả ngày và luôn được điểm Năm. Bởi đó là tôi làm công việc mình yêu thích! Nhưng còn hình học, vật lý, hóa học... Làm sao mà có đủ chùng đó kiên nhẫn? Và buộc người ta phải học những thứ họ chẳng bao giờ cần trong đời, chẳng bao giờ ưa thích, thậm chí còn rất ghét nữa, để làm gì cơ chứ?! Tôi không thể nào hiểu nổi. Khi có ai đó bước vào phòng, Leva cũng không dừng chơi nhạc: Anh ấy không nhận ra gì cả. Còn chúng tôi thì lại đi nhón chân.

Nhưng hôm qua thì tôi không kiềm chế nổi và bảo:

– Em xin lỗi anh, Leva... Em có việc quan trọng. Mọi người mời anh biểu diễn ở buổi dạ hội mừng năm mới ở trường em.

Leva im lặng vài giây. Khi anh ấy bị bắt khỏi âm nhạc, anh ấy như chợt tỉnh dậy, hay nói chính xác hơn, như trở về với chúng tôi từ một thế giới khác nào đó. Là tôi cảm thấy như thế...

– Mọi người mời anh biểu diễn ở buổi dạ hội mừng năm mới ở trường em. – Tôi nhắc lại bởi câu đầu của tôi anh Leva có thể không nghe thấy, lúc

đó anh ấy đang ở thế giới khác.

– Anh sẵn sàng thôi! – Leva nói – Về nguyên tắc thì anh sẵn sàng... Nhưng nghe một màn trình diễn buồn ngủ ở dạ hội mừng năm mới ư?... Kèn clarinet nghe hay hơn trong dàn nhạc. Hay là mời luôn cả dàn nhạc sinh viên của bọn anh, như thế hiệu quả hơn chẳng?

Lại còn thế nữa chứ! Để cho lũ violin leo lên ngòi hàng đầu, còn anh trai tôi thì ngồi trong góc ư? Và để cho nhạc trưởng đứng ra cúi đầu chào, còn anh trai tôi thì biến thành “nhân vật vô danh của dàn nhạc” ư? Không, tôi muốn anh phải nổi bật cơ!

– Dàn nhạc của anh không vừa với sân khấu của bọn em. – Tôi nói – Với lại không ai mời dàn nhạc, họ chỉ mời anh thôi. Cá nhân anh ấy! Ở trường em mọi người mê clarinet lắm. Đây, hai vé đây này! – Tôi đặt hai tấm vé lên bàn và nói thêm – Nghĩ là ta đi nhé!

Bố tôi có lần từng bảo: “Đã bao năm con cố tặng cho anh tính cách của con, mà anh con không nhận món quà ấy. Thôi con phải chấp nhận thôi, con gái của bố ạ!”

Nhưng Leva đôi khi cũng vẫn phục tùng tôi, dù lớn hơn tôi đến năm tuổi. Anh ấy bảo rằng tôi có “trí tuệ thực dụng sắc bén”. Leva không giải thích thế là tốt hay xấu. Anh ấy nói chung không thích nói nhiều hay giải thích. Anh tư duy bằng những hình tượng âm nhạc. Tất cả những nhạc sĩ thực thụ đều tư duy như thế.

– Anh sẵn sàng thôi... – Leva nói – Về nguyên tắc thì anh sẵn sàng thôi. Nhưng người đệm đàn cho anh thì sao?

“Người đệm đàn cho anh” là cách Leva gọi chị Lilya sinh viên nhạc viện, người luôn phụ trợ cho những màn trình diễn buồn tẻ của anh.

Lilya không chỉ đệm đàn cho Leva, chị ấy còn phải lòng anh ấy. Ai cũng thấy rõ điều này. Và vì thế chị ấy sẽ không từ chối biểu diễn ở dạ hội của chúng tôi. Tôi cũng không ngăn cản Lilya nhìn anh Leva với ánh mắt phục tùng như thế, và thậm chí đôi khi còn để họ một mình với nhau: Bởi vì

Lilya to béo, đeo kính và đầy tàn nhang trên mũi, trên tay, thậm chí cả trên cổ. Tôi luôn tin tưởng những người phụ nữ không đẹp: Họ không thể làm anh tôi sao nhãng âm nhạc, và điều này là lợi thế của họ!

Và cả mẹ tôi, như tôi nhận thấy, cũng thích những bạn gái không xinh đẹp. Ít nhất là khi mẹ cảnh cáo bố: “Tối nay có một phụ nữ hấp dẫn đến thăm em đây”, bố gằn như cười khẩy và buổi tối lặng lẽ sang hàng xóm đánh cờ. Bố không tin rằng mẹ sẽ dẫn về nhà một phụ nữ hấp dẫn.

Tôi chuẩn bị cho buổi dạ hội mừng năm mới. Và hình dung mọi chuyện sẽ như thế nào. Anh trai tôi sẽ chỉ chơi một bài, chỉ một bài thôi!

– Anh sẽ chơi bài gì hả Leva?

– Chơi gì đó nhẹ nhàng thôi... Bài *Con ong nghệ bay*<sup>[3]</sup> chẳng hạn.

– Không, đừng chơi bài ai cũng biết. Bài *Con ong nghệ* anh không phiêu được. Phải làm cho bọn họ ngạc nhiên!

Những từ cuối tôi nói rất nhỏ, như thì thầm cho riêng mình. Leva không thích nghe những câu như thế.

– Hay là chơi bản *Francesca da Rimini*?

– Bản đó được đấy!

Sau bản *Francesca*, anh trai tôi sẽ khuất sau cánh gà. Mọi người sẽ vỗ tay như điên. Anh ấy sẽ lại bước ra, dường như chỉ để cúi chào. Nhưng lúc đó tôi sẽ đứng dậy và nói: “Chơi nữa đi, anh Leva. Em xin anh đấy”.

Và sẽ gọi tên một tác phẩm mà không ai trong các học sinh lớp cuối từng được nghe trong đời. Leva nghe lời tôi và sẽ chơi. Rồi sau đó anh xuống khán phòng ngồi xuống cạnh tôi. Rồi sau đó sẽ là vũ hội...

– Anh sẽ chỉ nhảy với em thôi đấy! – Tôi bảo anh trai.

– Về nguyên tắc thì anh sẵn lòng thôi... Nhưng em biết đấy, anh nhảy kém lắm. Lại theo kiểu cũ nữa...

– Thế thì lại càng cần phải như thế. Để khỏi bị xấu hổ thì anh chỉ nhảy với em thôi. Anh thế đi!

– Thôi được rồi, anh thế.

Dĩ nhiên tôi sẽ vất vả hơn nàng Natasha Rostova<sup>[4]</sup> trong buổi vũ hội đầu tiên. Nàng ấy ở giữa những người lớn, họ là những người bình thường và xử sự nhân văn. Lẽ nào có thể so sánh họ với bọn học sinh lớp Mười của chúng tôi? Bọn này chỉ suốt ngày xỏ xiên, cười nhạo. Và tự tin rằng họ còn người lớn hơn cả những người lớn. Như mẹ tôi bảo, chính điều đó càng cho thấy họ hoàn toàn còn là trẻ con, bởi vì, như mẹ khẳng định, chẳng người lớn nào lại muốn tỏ ra già hơn tuổi của mình cả. Nhưng chính bọn học sinh lớp Mười ấy lại chẳng nghĩ ra rằng họ hoàn toàn là trẻ con. Không ai bảo cho họ cả: chẳng qua là không ai nữ làm thế. Vì vậy họ lại càng tỏ ra mình là những “người hùng của thời đại” mỗi mệ, không còn gì trên đời này làm họ ngạc nhiên. Chính thế đấy.

Còn tôi, có lẽ, tôi sẽ làm họ ngạc nhiên. Ít nhất là họ sẽ phải ghen tị với tôi!

### ***Ngày 27 tháng Mười Hai***

Vâng, vũ hội đầu tiên của Natasha Rostova hạnh phúc hơn của tôi rất nhiều! Hạnh phúc hơn rất nhiều!...

Tôi không biết các vị chỉ huy lên kế hoạch các chiến dịch quân sự của họ như thế nào. Họ có cố hình dung trước hành động của đối phương hay không? Có thể là có... Nhưng tất nhiên vì thế họ sẽ thấy xuất hiện nhiều khó khăn khác nhau và những hoài nghi.

Khi mà “trí tuệ thực dụng sắc bén” của tôi lên kế hoạch nào đó, thì trước hết tôi sẽ thấy mọi việc diễn ra rất dễ dàng và đơn giản, bởi mọi người tham gia vào các sự kiện tương lai đó sẽ hành động như tôi mong muốn. Tôi nghĩ đó chính là những thiếu sót lớn trong các kế hoạch của tôi. Bởi vì sau đó,

trong cuộc sống, những người tham gia sự kiện sẽ bắt đầu hành động theo cách họ muốn. Và khi đó mọi thứ sẽ đảo lộn cả.

Hôm qua mọi chuyện đã diễn ra như thế. Thật xấu hổ khi viết về chuyện này. Nhưng dù sao tôi cũng sẽ viết, một khi đã bắt tay vào viết nhật ký. Chứ không những nhà nghiên cứu tiểu sử anh trai tôi trong tương lai sẽ gặp những điều thiếu rõ ràng. Họ sẽ đi tìm các nhân chứng và hỏi han họ. Mà những nhân chứng đó thì... Không, tốt hơn hết là để họ biết mọi chuyện qua tôi. Thế sẽ yên tâm và chính xác hơn!

Sự khó chịu bắt đầu ngay từ lúc đầu.

Tôi tin tưởng rằng sẽ nhìn thấy ngoài trường một đám đông các bạn gái lớp Sáu và lớp Bảy của tôi, chúng nó sẽ lao tới buổi dạ hội. Khi đó Leva phải nắm lấy tay tôi, đám đông tách ra, và chúng tôi tự hào đi qua họ tiến về cánh cửa của trường. Ở đó phải có hai học sinh lớp cuối đứng, tay đeo băng đỏ. Họ phải đồng thanh kêu lên:

– Anh từ nhạc viện đến phải không ạ? Đến dạ hội của chúng em phải không ạ? Chúng em đang đợi anh. Xin anh cởi áo khoác và đi ra sau cánh gà ạ!

Để họ có thể kêu lên như thế, tôi dẫn anh Leva tới vào phút cuối ngay trước khi dạ hội bắt đầu.

Nhưng chẳng có đám đông nào đứng ngoài trường cả. Lũ bạn gái của tôi luôn mơ ước được đứng cùng với các anh chị lớp cuối dù chỉ một chút. Thế mà hôm qua chúng nó lại chẳng đến.

Chuyện như thế vẫn luôn xảy ra, mà luôn là như thế... Chẳng hạn như trước kia, khi tôi còn chưa dứt khoát quyết định không lấy chồng ấy, đôi khi tôi cũng muốn một cậu trai nào đó trong sân nhìn thấy tôi mặc bộ váy mới. Tôi ừ cái váy, nói dối mẹ là đi dự sinh nhật bạn gái. Nhưng cậu trai lại không xuống sân! Hoặc là cậu ấy bị ốm, hoặc bị bố mẹ phạt vì chuyện gì đó, hoặc là nhà có bà dì từ thành phố khác đến làm khách, và cậu ta, người hôm nào cũng loanh quanh cả tối trong sân, tự dưng tối đó lại ngồi nhà. Thế là tôi phải lang thang đâu đó hai hay ba tiếng đồng hồ: bởi không thể đi dự

sinh nhật mà chỉ mười phút sau đã về. Đấy, đáng tiếc là luôn như vậy... Và hôm qua cũng hết như vậy.

Nhưng điều khủng khiếp nhất diễn ra sau đó cơ, ngay trong buổi dạ hội. Mặc dù tốt hơn là tôi kể lần lượt, để không gây rối trí.

Anh học sinh lớp Mười đeo băng đỏ chạy bổ tới chỗ chúng tôi.

– Anh từ nhà hàng “Bầu trời đầy sao” đến phải không ạ? – Anh ta hỏi Leva.

– Anh ấy từ Nhạc viện Moskva. – Tôi đáp – Đây là anh trai em. Anh ấy sẽ biểu diễn ở dạ hội của các anh chị.

Tôi chỉ cái hộp màu đen cũ kỹ mà Leva thừa kế từ ông nội. Cái hộp đựng kèn clarinet được Leva ôm chặt bằng cả hai tay. Anh học sinh lớp Mười chăm chú, đầy hồ nghi nhìn anh trai tôi. Tôi cảm giác là anh ta sẽ bảo: “Hãy mở cái hộp ra cho chúng tôi xem có gì trong đó!”. Nhưng anh chỉ khoát tay:

– Mọi người vào đi.

Chúng tôi bước vào sảnh. Chẳng ai đề nghị chúng tôi cởi áo khoác ở sau cánh gà, và chúng tôi phải đứng xếp hàng rất lâu ở quầy gửi áo.

Các nữ sinh lớp Mười trông lớn hẳn lên nhờ diện váy áo đẹp và đi giày cao gót, họ nói rằng phần khiêu vũ sẽ kéo dài đến 12 giờ đêm, và đội văn nghệ của trường đã chuẩn bị một chương trình mới nào đó, và thậm chí có thể có cả một nghệ sĩ của nhà hàng “Bầu trời đầy sao” sẽ đến biểu diễn.

Tôi khinh thị những cô gái đánh phấn son và xúc nước hoa đó, những kẻ chẳng chú ý tẹo nào đến tôi và Leva, dù chỉ là chút quan tâm đến cái hộp cũ kỹ của ông nội! Cuối cùng thì cũng có một chị quay sang tôi. Tôi đây biết ơn mỉm cười chào chị ấy.

– Làm sao em lại vào đây được? – Chị ấy hỏi.



Tôi khinh các cô gái đó, nhưng lại rụt rè khi đứng trước họ. Vì sự rụt rè đó của bản thân mà tôi lại càng khinh họ nhiều hơn.

– Em đi cùng anh của em. – Tôi khẽ nói.

Về cây clarinet và nhạc viện chẳng hiểu sao tôi không dám nhắc tới.

Cô nữ sinh lớp Mười nheo mắt và nhìn Leva với ánh nhìn dường như đang suy tính: Có đáng lấy anh ta làm chồng không nhỉ? Những cô nữ sinh lớp Mười thường nhìn những người đàn ông không quen biết như vậy. Còn Leva thì ghì cái hộp cũ kỹ vào ngực chặt hơn, cứ như cô nữ sinh kia định cướp mất nó của anh.

Anh trai tôi không gây ấn tượng nào cho cô nữ sinh cả, điều này lập tức thấy rõ ngay. Và cô ta quay ngoắt đi. Lại còn thế nữa! Bởi anh ấy không hát ở nhà hàng “Bầu trời đầy sao” mà.

– Em đã bảo anh rồi mà. – Tôi thì thâm giải thích cho Leva – Đơn giản là họ không biết anh sẽ biểu diễn... Hơn nữa, anh Robert người tổ chức dạ hội có lẽ muốn anh trở thành món quà bất ngờ đối với họ.

Leva cười khẩy: Hình như anh ấy không tin rằng mình có thể thành món quà bất ngờ cho các nữ sinh lớp Mười của chúng tôi.

– Về nguyên tắc thì họ hoàn toàn có lý. – Leva nói – Đến dạ hội là phải có khiêu vũ... Điều này hoàn toàn tự nhiên thôi.

Tôi không thêm để ý đến lời của Leva, bởi vì anh ấy thường nói đơn giản như vậy, để không làm người khác phật ý vì sự im lặng của mình, còn bản thân thì nghĩ về chuyện gì đó hoàn toàn khác, chuyện của riêng mình... “Hoàn toàn tập trung!” – Mẹ nói về anh như thế. Chắc những lúc đó anh đang suy tư về các hình tượng âm nhạc. Có lẽ lần này cũng đang như thế.

Tại sao bỗng dưng anh ấy lại bênh vực chuyện khiêu vũ?

Nhưng điều khủng khiếp nhất vẫn đang ở phía trước.

Hội trường của chúng tôi trong trường ở trên tầng năm. Tôi và Leva chậm chạp lên cầu thang. Các nữ sinh lớp Mười đi giày cao gót từ phía trên chạy ngược chiều chúng tôi, ào ào như họ vẫn chạy như thế trên cầu thang. Các buổi dạ hội ở trường luôn bắt đầu bằng cuộc chạy lên xuống của bọn con gái: đợi ai đó, xem ai đó... Các nữ sinh lớp Mười suýt giẫm cả vào chân chúng tôi.

Leva trầm tư. “Đang chìm đắm trong các hình tượng âm nhạc đấy!” – Tôi quyết định. Và rất là mừng vui: Tôi những muốn rằng trong buổi dạ hội anh sẽ chơi tuyệt vời như chưa từng bao giờ thế.

– Đừng để ý đến họ, anh đừng để ý đến họ! – Tôi bảo.

Bỗng nhiên anh ấy hỏi:

– Thường thì các thầy cô già nhất thì dạy ở các lớp cuối hả?

Thình thoảng Leva lại có những ý nghĩ hết sức bất ngờ như thế.

– Vâng. – Tôi đáp – Thế thì sao?

– Học sinh lớp cuối thì thường học ở tầng cao nhất hả?

– Ở trường em thì học ở tầng năm. Thì sao?

– Lạ thật... Thật bất hợp lý: Những người già phải mười lần một ngày leo lên cao mà không có thang máy.

Anh ấy nghĩ chuyện gì trước buổi biểu diễn quan trọng như thế đấy. Bạn có tưởng tượng được không?

Vâng, đôi khi anh Leva của tôi có những ý nghĩ hết sức bất ngờ. Như tôi nhớ có lần tôi đi cùng anh trên xe buýt. Xe buýt chật cứng. Xe dừng lại cạnh trường đại học, các sinh viên lao ra cửa, họ thường bị muộn giờ. Một thanh niên đeo kính hỏi Leva:

– Anh có xuống hay không?

Còn anh ấy thì xoay người, mỉm cười và nói:

– Anh học ở đây hả? Ở khoa nào vậy?

Tài xế đã mở cửa xe, mọi người chen nhau xuống xe, còn anh ấy thì: “Ở khoa nào vậy?”

Có tưởng tượng được không?

Leva tất nhiên là có nhiều điều kỳ quặc rồi. Nhưng có lẽ cần phải như thế chẳng? Tất cả các vĩ nhân đều hơi đấng trí.

Trên tầng năm, Robert đón chúng tôi. Dĩ nhiên anh ta không thể xuống dưới đón. Đối với anh ta thế là hạ mình. Robert thậm chí còn không chào hỏi, không làm quen với Leva: Anh ta không muốn mất thời gian vì những thứ vụn vặt. Và lập tức nói với phong cách thường nhật của mình, bỏ qua các động từ:

– Nhạc cụ có chứ hả? Người đệm đàn ở kia, lâu rồi...

– Đang chỉnh dương cầm, – một học sinh lớp lớn xen ngang – ba phím bị rớt. Mất có ba phím thôi, còn lại bao nhiêu phím khác, thế mà cô ấy thờ dài như chẳng còn phím nào. Đây là đàn của trường học, tất cả các lớp từ lớp Một đến lớp Mười đều đánh nó. Phải thông cảm chứ, điều kiện trường chỉ có thế...

– Bây giờ mọi chuyện xong rồi, – Robert nói – phần thứ nhất đã ổn. Anh ra sau cánh gà!

Leva bước ra sau cánh gà.

– Em thì xuống hội trường! – Robert ra lệnh.

Tôi xuống hội trường.

Hầu như không còn chỗ trống. Chỉ còn hàng áp chót. Tôi ngồi xuống, còn cái ghế bên trái tôi phải để dành cho Leva ngồi sau chiến thắng trên sân khấu. Tôi đặt lên chỗ đó một cái khăn tay.

– Xin phép được hí mũi!

Phía sau cười rộ lên. Tôi quay lại và trông thấy anh chàng lớp Mười Rudik, ngu xuẩn nổi tiếng khắp trường, thậm chí đùa cợt cả ở đám tang. Trường nào cũng có những kẻ như thế. Họ luôn ngồi ở hàng ghế cuối. Rudik ngồi chàng hảng, chống hai chân lên lưng ghế của tôi. Giờ tôi bỗng hiểu tại sao chỗ của tôi lại trống: không ai muốn ngồi đằng trước Rudik. Tối đó tôi may mắn kinh khủng như thế đó!

Nhưng điều khủng khiếp nhất vẫn đang ở phía trước. Robert trên sân khấu tuyên bố rằng phần đầu của chương trình sẽ rất nghiêm túc.

– Tốt lắm, chúng ta sẽ cười! – Rudik thốt lên.

Đầu tiên, một thành viên của nhóm kịch đọc thơ Lermontov:

*Tôi một mình bước lên đường...*

– Một cuộc đời độc lập! – Rudik hét lên.

Lũ bạn của hắn cười hô hô.

Sau đó một thành viên nữ của nhóm múa trình diễn *Vũ điệu Ấn Độ*.

– *Đừng đếm kim cương trong hang đá...*<sup>[5]</sup> Vở nhạc kịch *Sadko*, khúc ca của vị khách Ấn Độ! – Rudik hét.

Mọi người quay lại suyt bảo Rudik im lặng. Điều này làm hắn phần khích gấp ba. Hắn trở thành trung tâm chú ý.

“Trí tuệ thực dụng sắc bén” của tôi lập tức hình dung, rằng nếu như lúc Leva biểu diễn mà Rudik im lặng, thì sẽ gây ấn tượng lớn đối với mọi người. Mọi người sẽ hiểu rằng đến cả Rudik cũng bị tiếng kèn của Leva thu phục. Nhưng phải làm thế nào đây?

Tôi lập tức đổi kế hoạch hành động. Giờ tôi không cần tỏ ra Leva là anh trai mình. Tôi cần phải giấu điều đó! Dầu chỉ tạm thời thôi...

Tôi biết được là phần đầu chương trình có ba tiết mục. Khi vũ điệu gần xong, tôi quay sang Rudik nói:

– Bây giờ sẽ đến một nhạc sĩ tài năng biểu diễn. Là người sẽ đoạt giải thưởng trong tương lai! Từ Nhạc viện Moskva đấy...

– Ta hát hơi vào họ! – Rudik đáp.

– Hát hơi nguy hiểm lắm! Nhạc sĩ ấy nóng tính khủng khiếp lắm. Trong một buổi biểu diễn gần đây, ai đó trong khán phòng hát hơi, thế là anh ấy ngừng chơi... Và yêu cầu người hát hơi phải ra khỏi khán phòng.

– Tốt quá, tớ lại đang cần đi ra... Tớ đang phải cố khổ sở ngồi đây!

– Anh ấy không chỉ yêu cầu rời phòng đâu. Anh ấy còn làm anh xấu hổ trước cả khán phòng! Anh ấy nóng tính lắm. Bởi vì rất tài năng mà. Em khuyên anh đừng có dây vào.

– Thế anh ta sẽ kéo nhạc cổ điển à? – Rudik hỏi.

– Dĩ nhiên rồi!

– *Hãy ngủ đi, niềm vui của ta, ngủ đi con...* – Rudik tự chúc mình.

Và nằm dài ra, hai chân chống vào lưng ghế của tôi như trước. Tôi trượt cùng cái ghế ra phía trước... Nhưng tôi im lặng: Cứ để hắn làm ra vẻ thiếp ngủ. Tìm ra lối thoát khỏi tình huống hay gớm!

Còn Leva thì bước ra sân khấu... Mọi người chờ đợi tiếng hú hét của Rudik và những tiếng cười từ hàng ghế cuối, nhưng ở đó lại im lặng. Dường như rất trang trọng. Lần đầu tiên tôi nhìn anh trai từ dưới khán phòng.

Trông anh ấy chẳng có vẻ nghệ sĩ gì cả. Không, thực ra chỉ có khuôn mặt là trông nghệ sĩ: Hoàn toàn trống vắng. “Hoàn toàn tập trung” như mẹ vẫn nói. Anh ấy chưa bắt đầu chơi, nhưng đã suy tư bằng các hình tượng âm nhạc.

Còn mọi thứ khác thì hoàn toàn không dành cho sân khấu. Thân hình thì gù xuống như đang do dự điều gì. Bộ phục trang dù đã được là ủi (chính tay tôi ủi cho anh), mà trông nhàu nhĩ và giống như không phải đồ của anh, mà mượn của ai khác.

“Đích thân mình sẽ đi cùng anh ấy đến thợ may!” – Tôi quyết định dứt khoát – “Và sẽ đặt may cho anh ấy những bộ đồ *mốt* nhất! Anh ấy sẽ chải rửa mình, sẽ gạt phắt đi, sẽ cho rằng mình làm anh sao nhãng nghệ thuật. Nhưng mình sẽ chịu hy sinh: Cứ để anh nghĩ xấu về mình, cứ để anh nghĩ mình là đồ tầm thường! Rồi đến lúc nào đó anh sẽ hiểu... Phải, anh sẽ hiểu rằng mình nhận về mình cái tầm thường nhất, cái bạc bẽo nhất, như những em gái của các vĩ nhân luôn làm”.

Nhưng tạm thời mẹ vẫn đi cùng với Leva đến thợ may, mà thị hiếu của mẹ thì lỗi thời rồi. Và bọn công tử trường tôi ngồi ở hàng ghế đầu chắc đang nhìn Leva với nụ cười chế nhạo.

Sau đó đến Lilya bước ra cùng với bản nhạc. Tôi để ý những người đệm đàn thường đứng tuổi và không đẹp. Trên nền của họ, các ca sĩ, nhạc sĩ trông đặc biệt hấp dẫn. Nhưng chính lúc này Lilya lại cứu vãn tình hình. Tác phong của chị như đang ở một buổi hòa nhạc đích thực: bước ra một cách tự tin, với mái đầu ngẩng cao, nghiêm chỉnh cúi chào. Và lũ công tử của chúng tôi vỗ tay. Sau đó chị ngồi lên ghế chắc chắn hơn, mở bản nhạc. Chị quay sang Leva và mắt thực sự đắm nhìn anh, như mọi người đệm đàn khác đều làm, chờ đợi tín hiệu... Hết như trong các buổi biểu diễn đích thực. Và rất tác động đối với các học sinh năm cuối.

Lilya đánh các phím đàn, và Leva bắt đầu chơi *Francesca*. Tôi không nghe anh ấy chơi như thế nào vì tôi quá hồi hộp. Và nhìn sang những người ngồi cạnh: một số nhắm mắt, như khi nghe bản nhạc hay, sau đó thì vỗ tay... Mọi người đều vỗ tay, nhưng không lâu lắm. Có thể, giá Leva đi ngay vào sau cánh gà: Khi đó người ta sẽ phải gọi anh quay lại sân khấu và sẽ vỗ tay to hơn. Còn đây thì mọi người lập tức hiểu ngay là anh sẽ tiếp tục chơi, nên không cố gắng vỗ.

Tôi nghĩ rằng nhạc sĩ trên sân khấu cần phải tỏ ra bí ẩn và cao sang. Như thế với khán giả sẽ thú vị hơn. Lẽ nào lại thấy thú vị khi hình dung anh ta là con người cũng hệt như mình? Rằng có thể đơn giản đến gần và vỗ vai anh ta...

Nhưng Leva lại bỗng dừng mỉm cười như đang ở nhà mình, khoát tay và chơi bản *Con ong nghệ bay* yêu thích của mình.

Mọi người lại vỗ tay, nhưng đã yếu hơn so với lần đầu. Đột nhiên Robert chạy ra sân khấu, vẻ lo lắng nhìn đồng hồ. Anh ta thì thầm gì đó vào tai anh trai tôi. Leva lại mỉm cười thân thiện và giới thiệu tiết mục tiếp theo...

Anh chưa kịp giới thiệu xong thì Robert lại xuất hiện từ sau cánh gà. Anh ta lại bận rộn nhìn đồng hồ đồng thời nhún vai. Lại tiến đến gần Leva thì thầm gì đó. Còn anh trai tôi thì lại hiền lành nhu nhược gật đầu: được rồi, đồng ý...

Có tưởng tượng được không?

Tôi cảm thấy sợ hãi: Chẳng lẽ anh ấy lại chơi nữa? Theo kế hoạch mà tôi lập ở nhà, tôi sẽ phải đứng lên yêu cầu: “Chơi nữa đi, Leva, thêm một bài nữa... Em xin anh đấy”. Nhưng bây giờ tôi lại muốn nhảy lên hét: “Em xin anh đừng chơi nữa!”

Trong tương lai, dĩ nhiên tôi sẽ đi cùng anh trai đến tất cả các buổi diễn của anh. Tôi sẽ dạy cho anh biết cách kiêu hãnh. Cứ để cho khán giả trước tiên phải van xin, quỳ dưới chân anh... Rồi sau đó anh mới chơi cái gì đó lần thứ hai.

Lẽ nào nghệ sĩ lại có thể dễ dãi như thế? Anh ấy phải bí ẩn và cao sang!

Cuối cùng thì Leva cũng kết thúc.

– Chào buổi sáng! – Rudik kêu lên ở phía sau.

Và làm ra vẻ như vừa tỉnh giấc. Tôi không còn chú ý đến hẳn nữa.

– Chào mừng các vị khách của chúng ta! – Robert kêu to – Chúng ta hãy chúc mừng năm mới họ!

Còn những năm ngày nữa mới đến năm mới, nhưng mọi người đều hét lên: “Chúc mừng năm mới!”

Lilya lúc đó cũng đứng lên. Chị từ tốn thu dọn bản nhạc, diềm đạm cúi chào và giơ tay chỉ về Leva: Nghĩa là, công lao chính là của anh ấy. Chị ấy hành xử y như ở buổi hòa nhạc đích thực.

Còn Leva lại mỉm cười thân thiện, y như trong khán phòng toàn là người thân của anh. Có tưởng tượng được không? Thật là kinh khủng!

Nhưng điều kinh khủng nhất vẫn đang ở phía trước. Gần tới rồi, một tí nữa thôi...

Nhưng về điều này để mai tôi sẽ viết. Bởi vì mẹ đã hai lần nhắc tôi đến giờ đi ngủ. Mẹ không thể hiểu được tôi đang viết cái gì. Mẹ không tiện ngó vào. Những bố mẹ khác không ngại ngó vào vở của con cái, thậm chí còn giật khỏi tay chúng. Nhưng mẹ tôi thì không cho phép mình làm như thế: Mẹ rất lịch thiệp, có văn hóa. Leva cũng giống mẹ.

Ban đầu mẹ tưởng tôi làm bài tập về nhà. Thậm chí còn mừng vui. Tôi bảo mẹ đó không phải là bài tập về nhà, nhưng không nói rõ nó là cái gì.

– Giá mà con cũng làm bài tập say sưa được như thế! – Mẹ thốt lên – Con chẳng biết lo cho tương lai của mình gì cả.

Nhưng mà chính tôi đang lo cho tương lai mà! Thế nên tôi mới viết nhật ký.

### ***Ngày 28 tháng Mười Hai***

Trước phần thứ hai của chương trình, người ta kéo hết tất cả ghế ra khỏi hội trường, nhét chúng vào hành lang. Lập tức dãy hành lang trở nên chật hẹp, còn hội trường thì rộng gấp đôi bình thường. Trên sân khấu đặt những cây thông nhân tạo treo đồ chơi.



– Ôi tuyệt vời làm sao! – Bọn con gái kêu rít lên – Thật là phi thường! Thật là độc đáo! Nhựa tổng hợp đấy!

Không biết sao các nữ sinh lớp Mười lại thích cái thứ “nhựa tổng hợp” ấy. Tôi không tin rằng họ thích cây thông nhựa hơn những cây thông thật còn tỏa hương của rừng và của tuyết. Đơn giản chỉ là họ muốn kêu rít lên để thể hiện sự phấn khích mà thôi. Họ đang ở trong tâm trạng hào hứng mà.

Nói chung bọn con gái làm tôi khó chịu. Tất cả bọn họ đều trông lộng lẫy. Trong phòng giữ áo khoác còn chưa thấy rõ điều này, bởi họ chưa hoàn toàn khoe những váy dạ hội, một số còn đang mặc áo khoác. Mà có được áo khoác theo *mốt* thì khó hơn nhiều so với váy theo *mốt*, bởi vậy phụ nữ vào mùa đông trông không đom đóm như mùa hè. Từ lâu tôi đã để ý đến điều này. Khi các cô gái ngồi trong hội trường lúc biểu diễn nhạc ở phần đầu chương trình, chưa thấy rõ váy áo của họ. Còn bây giờ thì tất cả đã tỏa sáng với những chỗ xẻ rất sâu.

Tôi hết sức khác biệt với mọi người. Trên người tôi là cái váy tầm thường của bé gái. Cổ kín lên đến tận cằm. Tôi cũng từng có lần muốn may cho mình cái váy xẻ cổ, nhưng cô thợ may bảo rằng thế không tiện cho tôi, bởi tôi chưa có cái gì để khoe ra cả. Nói thẳng như thế đấy: “Cháu chưa có gì để khoe cả. Xương đòn của cháu nhô ra trông như cái khung sắt ấy...” Từ lâu tôi đã để ý là những cô thợ may tư nhân thường rất suồng sã. Bởi vì mọi người khi đứng trước họ đều áp úng và nhìn vào miệng họ như nhìn những nhà thông thái nào đó.

Nói chung là các cô gái trông rất lộng lẫy. Tôi thực sự thua to trên cái nền đó của họ. Điều đó thì rõ rồi. Nhưng bên cạnh tôi có anh Leva, nghệ sĩ kèn clarinet vĩ đại trong tương lai. Tôi nắm lấy tay anh. Các cô gái nhìn tôi ghen tị. Không nhiều người trong số họ được nắm tay đi cùng với sinh viên nhạc viện.

– Hồi nãy Robert nói thầm gì với anh thế? – Tôi hỏi Leva.

– Có ca sĩ nào đó lẽ ra phải tới...

- Từ nhà hàng phải không?
- Hình như thế. Cậu ấy nhờ anh chơi thêm...
- Anh ta nên mời một nghệ sĩ nhân dân nào đó làm chuyện ấy... Cậu giờ để chờ ca sĩ ở nhà hàng “Bầu trời đầy sao”.
- Với anh, về nguyên tắc thì giúp họ có khó gì đâu.

Đó là công việc ưa thích của Leva – giúp đỡ ai đó. Một số bạn bè của anh đã kịp lấy vợ. Hình dung ra không? Vội vã thế đấy. Thế là chạy tới Leva trước kỳ kiểm tra, hay khi cãi nhau với vợ. Anh giúp đỡ tất cả họ. Tôi lo sợ rằng điều đó sẽ tiêu tốn hết công sức của anh. Còn cái ông ca sĩ ở nhà hàng ấy cuối cùng cũng không tới. Robert trên sân khấu thông báo, vẫn không thèm dùng động từ:

– Một chút thay đổi: Ca sĩ của nhà hàng “Bầu trời đầy sao” – thật đáng tiếc! Nhưng ngôi sao đây, của chúng ta! Cô bạn Alina yêu quý cùng dàn nhạc Jazz của trường! Những ca khúc hiện đại!

Bọn con trai hét lên: “Hoan hô!”. Các nữ sinh năm cuối vỗ tay chút chút. Chỉ chút chút thôi, vì họ không ưa Alina, họ ghen tị với chị ấy.

Tôi không ghen tị với Alina: Trong trường tôi, chị ấy nằm ngoài các cuộc đua tranh. Và thật ngu ngốc khi ghen tị với những người nằm ngoài cuộc đua ấy. Ngoài ra, tôi thích thú khi thấy các cô gái mặc váy xẻ cổ sâu ấy lập tức lặng yên, buồn hẳn. Họ biết rằng lũ con trai sẽ ngưỡng mộ Alina, mà cạnh tranh với chị ấy thì chỉ vô ích.

Phụ nữ đôi khi cũng có vẻ buồn rầu như thế lúc ra khỏi rạp sau khi xem bộ phim mà đóng vai chính là một người đẹp. Tôi để ý thấy thỉnh thoảng họ thậm chí còn không dám nhìn người bạn đồng hành. Có lẽ họ sợ rằng người kia sẽ so sánh. Không, tôi sẽ không bao giờ lấy chồng. Điều này là chắc chắn.

Alina luôn hát những ca khúc nhạc Jazz bằng nhiều thứ tiếng khác nhau trong các buổi dạ hội của chúng tôi. Khi chị ấy bước ra sân khấu, tôi vỗ tay

cật lực bởi vì chị đã khiến tất cả bọn con gái phải về vị trí của họ.

Bọn con gái rõ ràng buồn hẳn và nhìn Alina đầy giận dữ. Một số lấy được can đảm và vỗ tay một cách không tự nhiên. Tôi để ý thấy phụ nữ thường cười khi họ muốn khóc.

Nói chung tôi cũng không thích các cô gái đẹp. Họ luôn nhắc nhở ta rằng họ đẹp, và vì thế khó có thể giao tiếp với họ. Nhưng hôm qua tôi rất cảm ơn Alina còn bởi vì ca sĩ của nhà hàng “Bầu trời đầy sao”, người được chờ đợi hơn Leva, đã không tới. Mặc dù Alina không có quan hệ gì với việc này cả. Nhưng chị ấy hát thay cho anh ca sĩ, nên tôi vỗ tay là vì thế. Tôi cũng muốn Leva thích buổi dạ hội mà tôi đã kéo anh tới dự. Vì vậy tôi ghé tai anh nói nhỏ:

– Alina biết... nhiều thứ tiếng lắm!

Alina là cô gái tóc vàng rực rỡ, mái tóc suôn dài buông xuống mặt che khuất một bên mắt.

– Tóc chị ấy là tự nhiên đấy! – Tôi thì thạo với Leva.

– Nghĩa là sao?

Leva không hiểu những thứ cơ bản, bởi anh “không ở thế giới này” như mẹ vẫn nói.

– Nghĩa là chị ấy không nhuộm tóc. – Tôi giải thích – Đó là màu tóc tự nhiên...

Alina hát không to lắm, và mọi người trong khán phòng, đặc biệt là bọn con trai thực sự nín thở. Còn Alina thì thở thay cho tất cả. Ít nhất là có cảm giác như thế, vì chị ấy thở vào micro.

Tôi hơi bị nói đót, và từ bé đã ghét các chữ cái ghi phụ âm xuýt. Tôi tin rằng đó là các chữ cái phát âm tẹ nhất trong bảng chữ cái. Không phải vô cơ mà trong các tác phẩm văn học, các nhân vật chính diện không bao giờ nói xuýt soạt, chỉ có các nhân vật phản diện mới xuýt soạt mà thôi.

Nhưng khi Alina ỏ là hát những bài ca của mình, tôi bắt đầu cảm thấy các âm xuýt không tẹ đến thế. Những từ ngữ mà chị ấy thì thảo vào micro hình như từ đầu đến cuối toàn âm xuýt, thế mà hóa ra lại khá hay và xúc động.

Bọn con trai vỗ tay như điên, thậm chí còn huýt sáo, thể hiện sự phân khích cao độ của họ. Chẳng ai huýt sáo cho Leva sau bản *Francesca* cả. Điều này thật buồn. Nhưng tôi để ý nhiều người khi vỗ tay cho Alina kín đáo liếc nhìn sang Leva. Chứ còn gì nữa! Mọi người hẳn quan tâm xem sinh viên nhạc viện đánh giá thế nào về bài hát của chị ấy. Dân chuyên nghiệp mà! Đó cũng là kiêu của học sinh lớp cuối: Họ không công khai thừa nhận rằng sinh viên nhạc viện có uy tín đối với họ. Với họ nói chung không có khái niệm uy tín. Nhưng vẫn lén liếc nhìn xem anh ấy phản ứng ra sao. Đấy, kiêu như thế đấy!

Leva nhận ra điều đó, anh kẹp cái hộp đen dưới nách và vỗ tay như đang ở buổi biểu diễn của Obukhova<sup>[6]</sup>. Tôi cho rằng anh muốn làm tôi hài lòng: Tôi khen ngợi Alina thế cơ mà!

Khi Alina hát xong, chị ấy quyết định nhảy từ sân khấu xuống khán phòng. Điều này dĩ nhiên rất có hiệu quả. Các chàng trai quên phắt bạn gái của mình, bỏ tới giúp đỡ. Lúc đó bỗng xảy ra một điều hoàn toàn bất ngờ: Leva của tôi, vốn luôn chậm chạp và vụng về, cũng nhảy xô đến sân khấu và chìa tay trái ra cho Alina. Tay phải của anh đang bận giữ cái hộp cũ của ông nội.

Tôi cảm thấy bực bội khi thấy cánh tay của Leva dường như lọt thỏm trong đám những cánh tay khác và không khác gì chúng. Mà bản thân Leva cũng biến mất trong đám con trai lớp Mười. Nhưng Alina từ sân khấu đã trông thấy cánh tay của Leva, và có tưởng tượng được không, chị ấy nắm cánh tay đó. Chính cánh tay đó! Leva của tôi đỏ bừng như bị ai đánh vào mặt. Nói chung anh cũng hay đỏ mặt. Nhưng thường thì luôn có lý do nào đấy. Còn đây anh đỏ mặt chẳng vì lý do gì cả.

Khi Alina nhảy xuống khán phòng rồi, Leva cảm ơn chị. Vì sao cơ chứ? Vì sao? Là chị ấy phải nói “cảm ơn” chứ: Anh ấy chìa tay đỡ chị cơ mà,

chứ không phải ngược lại. Có chuyện gì đó kỳ lạ đây.

Dàn nhạc của trường chơi bản tango. “Trong lúc nhảy tango, mình sẽ bảo với Leva là nói chung không xem Alina là bạn, và không yêu cầu anh phải vì mình mà xun xoe với chị ấy.” – Tôi quyết định thế. Đúng lúc đó anh trai tôi nghiêng người trước tôi. “À, anh ấy không quên lời hứa!” – Tôi nghĩ. Và chùi tay vào bức tường lạnh ngắt sơn màu đỏ: tay tôi hơi bị đỏ mề hôi. “Giờ là lần đầu tiên mình được khiêu vũ ở dạ hội học sinh cuối cấp!...”

– Giữ hộ anh nhé! – Leva vội vàng nói với tôi. Và cái hộp của ông nội nằm dưới nách tôi.

Còn Leva đã lại ở bên cạnh sân khấu và chìa tay ra cho Alina: Anh ấy mời Alina nhảy. Tôi lại chùi tay vào bức tường lạnh ngắt.

Ôi, sao tôi căm thù Alina vào giây phút đó như thế! Tôi căm thù cả cái tên của chị ấy, vừa hiếm vừa lạ. Mọi người đều gọi tôi đơn giản là Zhenka. “Cái tên rất là trung tính!” – Bố hay đùa – “Không biết đây là con trai hay con gái”<sup>[7]</sup>. Không thể hiểu nổi: Bố đặt cho tôi tên đó để tưởng nhớ một bà cô yêu quý nào đó của bố, rồi lại tự chế giễu thế! Tôi chưa từng gặp bà cô đó lần nào trong đời: Bà chết mười năm trước khi tôi được sinh ra. Và thật không hiểu tại sao bố mẹ lại quyết định lấy tôi ra làm quà tặng cho bà ấy?

Tất cả các cô gái mặc váy xẻ sâu với tôi lập tức đều trở nên đáng yêu so với Alina. Chị ta đã buộc Leva bỏ rơi em gái, người đã quyết định hiến dâng cả cuộc đời mình cho anh! Nhưng thậm chí không phải vì chuyện đó. Chị ấy đã buộc anh trai tôi xử sự không khác gì những cậu trai lớp Mười đang phải lòng chị ấy. Vì thế mà tôi căm ghét chị ấy.

Alina suốt thời gian đó không rời Leva, chăm chăm nhìn anh bằng cái nhìn nhiều ý nghĩa. Thật là giả dối! Hoàn toàn giả dối! Chị ấy không thể nào thích Leva được, cũng như anh ấy không thể nào thích các bài hát hiện đại. Đáng người gù gù, vụng về trong bộ áo quần luôn nhàu nhĩ như mượn của người khác, Leva hoàn toàn không hợp gu của chị ấy. Chẳng qua anh là sinh viên nhạc viện, rằng anh có một tương lai tươi sáng! Chị ấy nhìn anh chăm chú, như đang cố gắng bỏ bùa anh. May mà Leva không nhận ra ánh

nhìn đó: Anh cúi đầu nghiên cứu bước chân mình. Anh luôn nhìn xuống chân khi nhảy.

Không ai để ý đến tôi cả. Tôi đứng một mình và áp lưng vào bức tường lạnh, để không làm phiền những cặp khiêu vũ. Mọi người xô đẩy tôi mà thậm chí còn không thèm xin lỗi. Còn một số người thì hỏi, giống như chị lớp Mười lúc ngoài phòng gửi áo: “Zhenka, sao em lại vào đây được?”, “Sao em lại ở đây Zhenka?”. Không ai có thể bênh vực tôi được: Anh trai tôi đang nhảy với Alina!

Tôi bỗng nhớ tới Lilya. Leva thậm chí chẳng quan tâm xem “người đệm đàn” của anh đang ở đâu. Chẳng tỏ ra hào hiệp gì cả!

Tôi nhớ rằng Lilya có lần nói: “Nhạc sĩ chuyên nghiệp không nên xuất hiện giữa khán giả vào ngày biểu diễn”.

“Chị ấy thật thông minh! Tất nhiên là không nên rồi!” – Tôi nghĩ – “Anh ấy cần phải tỏ ra bí ẩn và cao sang. Nếu không anh chỉ là người bình thường trong mắt mọi người, hoàn toàn giống như mọi người khác và nhạt nhẽo. Như anh trai tôi, người mà bọn học sinh lớp Mười thản nhiên giẫm lên chân. Như anh thực sự chẳng khác gì họ, như anh không phải là người sẽ tham gia cuộc thi biểu diễn âm nhạc vậy!”

Sau điệu tango, Leva đến gần tôi, mặt đỏ bừng như lại bị người ta tát. Anh hết sức phấn khích. Tôi chưa từng trông thấy anh như thế bao giờ. Và cũng không bao giờ muốn trông thấy thế!

– Anh đã thề sẽ chỉ nhảy với em thôi cơ mà! – Tôi nói.

– Về nguyên tắc thì em đúng, – anh vừa thở hắt hắt vừa đáp – nhưng anh chỉ biết nhảy mỗi điệu tango... Em biết thế mà. Những điệu nhảy khác trông anh kỳ quặc lắm...

– Nhưng chẳng lẽ anh không thể không nhảy với chị ấy sao? Anh không nghĩ như thế à?

Khi những người “không phải ở thế giới này” phạm sai lầm, thì phải nói thẳng thắn và gay gắt với họ. Để cứu vớt họ!

Nhưng tôi không kịp cứu vớt người anh trai đáng thương của mình. Đàn nhạc nổi lên điệu tuýt. Và Alina bứt khỏi đám con trai đang mời chị nhảy, đích thân chạy tới chỗ Leva. Có hình dung được không? Tự chạy tới! Một người đẹp như thế! Kiêu hãnh như thế! Hoàn toàn mất trí rồi. Và Leva bắt đầu điệu tuýt, một điệu mà anh không biết nhảy.

Alina dạy cho anh. Bây giờ thì cả hai đều cùng nhìn xuống chân. Chị ấy chỉ dạy Leva nhảy thôi, mà bộ điệu thì đầy vẻ kẻ cả ban ơn, cứ như đang giải thích cho anh phải sống ra sao trên đời này.

Tôi lại nép sát vào bức tường lạnh. Người ta lại xô đẩy tôi và hỏi tôi tại sao tới được dạ hội này.

Người bình thường luôn phô ra cái có lợi cho họ, còn cái không có lợi thì giấu kỹ. Anh trai tôi nhảy kém, còn Alina buộc anh phải đi những bước nhảy khó nhất. Để làm gì? Có lẽ chị ấy muốn phô ra sự tức cười của anh trước đám bạn bè của mình? Họ vốn không coi những người nhảy kém là con người.

Ít nhất là bọn học sinh lớp Mười đã nhìn anh trai tôi một cách khinh thường, thậm chí chế giễu: Họ nhảy giỏi hơn anh. Alina đã cho họ cơ hội để cảm thấy ưu thế của mình trước anh trai tôi, và vì thế tôi cũng căm thù chị ấy. Tôi ao ước đàn nhạc, mà tôi luôn thích nghe, hãy nhanh chóng im lặng. Nhưng nó không im cho đến khi bà giữ áo khoác từ tầng dưới đi lên và nói với Robert – nhà tổ chức:

– Tôi không định ngồi canh cho các cô cậu đến sáng đâu đấy...

Khi đó dạ hội mới kết thúc.

Leva đến bên tôi và chìa tay lấy lại hộp đàn của ông nội. Tôi giấu cái hộp ra sau lưng và nói:

– Em nghĩ anh không cần đến nó nữa.

– Nghĩa là sao?

– Nghĩa là hình như anh đang định thi vào trường múa thì phải? Hay tốt hơn là vào trường xiếc: Ở đó người ta dạy làm hề. Hôm nay anh diễn vai đó không tồi tí nào.

Có lẽ tôi đã nói với Leva quá thẳng thắn và gay gắt. Nhưng tôi có quyền được như thế. Tôi đã quyết định hy sinh cuộc đời tôi cho anh cơ mà! Tôi phải cứu anh tôi khỏi tay Alina! Chị ấy có thể dạy anh ấy điều gì cơ chứ? Hát những bài hát hiện đại ư? Giữa họ có cái gì chung? Và nói chung Leva bây giờ chưa có quyền được yêu! Anh cần phải chuẩn bị cho cuộc thi âm nhạc. Phải tập luyện từ sáng đến tối. Chứ không phải là yêu đương! Tôi phải cứu anh ấy, phải bảo vệ anh. Và tôi sẽ làm thế!

Nhưng cứu Leva không dễ. Anh ấy là người “hoàn toàn tập trung”. Mà khi người “hoàn toàn tập trung” đã găm vào đầu mình điều gì đó, thì không thể giải thích gì cho họ cả.

– Alina đi một mình. Mà bây giờ muộn rồi, – Leva nói – chúng ta tiễn cô ấy về nhà nhé.

– Điều duy nhất chị ấy không phải sợ là đi một mình! – Tôi kêu lên – Anh sẽ thấy: Tất cả các chàng hiệp sĩ của chúng em sẽ bám theo chị ấy...

Sao tôi lại nói cái câu ngu ngốc đó cơ chứ? Tôi đã để ý là không có gì tác động mạnh đến đàn ông bằng thành công của phụ nữ với nhiều người đàn ông khác. Điều này cũng phổ biến cả ở bọn thiếu niên. Bởi vậy tôi nhận thấy gần như ở lớp nào cũng có một người đẹp mà ai cũng thừa nhận. Và thường thì cô ta không hơn những người khác tẹo nào, chẳng qua là vì tình cờ cùng lúc có hai cậu bé phải lòng. Thế là những người khác nghĩ: Một khi những hai đứa chạy theo, tức là cô ấy xứng đáng! Thế là phản ứng dây chuyền! Khi tôi nói những lời định mệnh rằng Alina không bị sự đơn độc đe dọa, thì Leva đầu đón mỉm cười, bắt lực khoát tay (*kiểu như biết làm sao đây!*) và nói:

– Anh hiểu... Cô ấy được ái mộ.



– Một sự ái mộ rẻ tiền! – Tôi kêu lên.

Nhưng không thể sửa chữa sai lầm được nữa. Chúng tôi tiễn Alina. Mà nhà chị ấy lại hoàn toàn ngược hướng với nhà tôi.

Suốt dọc đường tôi hầu như im lặng. Thực ra mà nói sự có mặt của Alina làm tôi rụt rè. Thậm chí đôi lúc tôi còn vô tình phụ họa cho chị ấy. Còn Leva thì phụ họa mọi chuyện vớ vẩn của chị. Tôi liếc nhìn anh ấy đầy ngạc nhiên, và hoảng sợ: Tôi cảm giác anh trở nên ngu ngốc hơn và nói chung thành một người hoàn toàn khác. Nhưng tôi chợt nhớ rằng nhiều vĩ nhân yêu những kẻ tầm thường và trở nên ngu ngốc khi có mặt họ. Chẳng lẽ số phận của anh trai tôi sẽ như vậy sao? Alina thì nói không ngừng. Nhưng chị ấy nói qua cổ áo bằng lông.

– Em phải giữ họng. – Chị giải thích.

Bạn nghe thấy không? Nghĩa là chị ấy hình dung mình là ca sĩ cơ đấy! Họng của chị ấy có một giá trị lớn nên phải giữ gìn! Nói chung tôi còn chưa có dịp nghe giọng thực của chị ấy: Hát thì qua micro, còn nói thì qua cổ áo lông.

– Về nguyên tắc thì cô nên giữ cổ họng được âm áp. – Leva của tôi nói.

Câu đó làm Alina rất thích. Và chị ấy đầy hàm ơn thừa nhận với Leva rằng kèn clarinet là nhạc cụ ưa thích nhất của chị. Tưởng tượng được không? Chị ấy hóa ra có thể nghe clarinet từ sáng đến tối.

Lại còn có thể hàng ngày nghe kèn saxophone nữa chứ.

Cũng còn may là chị ấy không so sánh clarinet với trống. Hay với một nhạc cụ bộ gõ nào khác. Tôi tưởng rằng Leva sẽ giật mình vì chiếc kèn clarinet yêu quý của anh bị đặt cùng hàng với saxophone. Nhưng Leva không giật mình, mà ngược lại, còn đồng tình với Alina:

– Đúng đấy, saxophone có những cách thức thể hiện âm nhạc rất độc đáo...

Nhưng khó hiểu nhất là không biết tại sao tôi lại nói rằng mình cũng thích saxophone. Những cô gái đẹp có quyền lực đáng kinh ngạc đối với mọi người như vậy đấy!

– Ngay sau ngày đầu năm mới, bên trường tôi có buổi biểu diễn của sinh viên năm thứ hai. Ở hội trường nhỏ của nhạc viện... – Leva nói.

Tôi bực mình vì cách nói luôn quá chính xác của Leva. Hội trường nhỏ hay hội trường lớn thì có khác gì nhau. Sao không nói đơn giản là “trong hội trường của nhạc viện”. Rồi cứ phải nói chính xác rằng anh học năm thứ hai, mà không để cho họ tưởng là học năm thứ năm! Còn cuộc thi sắp tới thì anh luôn phải nói đầy đủ là “Cuộc thi biểu diễn các nhạc cụ bộ hơi của các nhạc công toàn Nga”. Trong khi có thể nói đơn giản và ngắn gọn hơn nhiều là cuộc thi biểu diễn của các nhạc sĩ thối. Cứ để người ta nghĩ rằng cuộc thi là dành cho tất cả nhạc sĩ, hoặc của toàn liên bang, hay thậm chí là quốc tế, chứ không chỉ của mỗi Nga! Không, Leva luôn phải nói chính xác. Tính cách kỳ quặc vậy đó!

– Nếu cô có thể đến dự buổi biểu diễn đó thì sẽ là một món quà to lớn đối với tôi. – Leva nói.

Cứ như là anh ấy mời nghệ sĩ Antonina Vasilievna Nezhdanova<sup>[8]</sup> không bằng ấy: “Một món quà to lớn!”.

– Cho em số điện thoại đi. Em sẽ gọi cho anh trước hôm đó – Alina nói.

Như mọi người đẹp, chị ấy dĩ nhiên luôn bận rộn!

– Không, cô không thể gọi tới được đâu. Tốt hơn là ta thỏa thuận luôn bây giờ đi! – Leva kiên trì nài ép – Phải không Zhenka, thế tốt hơn nhỉ?

– Tất nhiên rồi! – Tôi đáp.

Tôi những muốn mắng anh trai vì lời mời đó, thế mà lại nói: “Tất nhiên rồi”. Lưỡi của tôi phát điên rồi! Tôi đang bị thôi miên.

Cuối cùng thì Alina đồng ý đi dự. Chứ còn gì nữa: chị ấy thích kèn clarinet mà!

– Bọn tôi sẽ đợi cô ở cửa nhé! – Leva nói – Không còn nghi ngờ gì nữa: Anh ấy yêu rồi!

– Nhưng anh phải có quà đáp lại đấy nhé! – Lúc chia tay, Alina đồng ý nói.

Khuôn mặt Leva tỏ rõ rằng anh sẵn sàng trao cho Alina mọi thứ mà chị ấy mong muốn.

– Hãy đồng ý độc tấu trong dàn nhạc của chúng em nhé! Thế sẽ rất độc đáo: Một nhạc sĩ chuyên nghiệp biểu diễn cùng ban nhạc Jazz của học sinh phổ thông!...

Tôi phát sặc vì khí lạnh. Nhưng Leva thì hoàn toàn bình tĩnh đáp lại:

– Về nguyên tắc thì có thể được...

– Tuyệt quá! – Alina nói và khuất vào sau cánh cửa.

Tôi lập tức thoát khỏi sự thôi miên của chị ấy.

– Rồi anh sẽ lại chơi ở trong phoi-ơ như ông nội đáng thương của chúng ta cho mà xem. – Tôi kêu lên với Leva – Hãy nhớ lời em đấy: Mọi chuyện sẽ kết thúc như thế cho mà xem!...

### ***Ngày 29 tháng Mười Hai***

Cả cuộc đời tôi đang lâm nguy. Cả cuộc đời tôi! Nếu như Leva sẽ chơi trong dàn nhạc Jazz của trường tôi, anh ấy sẽ có thể thích nó: Anh ấy có gen nguy hiểm di truyền từ ông nội mà. Rồi sau đó chính anh cũng có thể thích chơi nhạc trong phoi-ơ ở rạp hát trước các buổi chiếu phim. Mọi người lúc đó sẽ nhai bánh mì kẹp. Khi đó tôi sẽ không thể hiến dâng cả cuộc đời mình cho anh được. Những nhạc công chơi trong phoi-ơ không được phép

“không ở thế giới này”, không thể cống hiến cả đời mình cho họ được. Chỉ có những vĩ nhân mới được phép như thế!

Còn nếu như Leva không thành người vĩ đại, hay ít nhất là người nổi tiếng? Thì tôi sẽ phải làm gì? Khi đó mọi kế hoạch của tôi sẽ đảo lộn hết. Tôi sẽ giống như những đứa bạn cùng lớp, phải nghĩ cho mình một nghề nghiệp tương lai, phải gạ bài, chạy theo các điểm số. Tôi sẽ phải trở thành người giống như mọi người...

Nhưng dĩ nhiên tôi không nghĩ về bản thân mình. Đây là chuyện về Leva! Vì anh ấy tôi sẵn lòng làm tất cả! Những người em gái đích thực thường can thiệp vào cuộc đời riêng của các anh trai. Và không đòi hỏi lòng biết ơn. Tôi cũng sẽ can thiệp! Leva sẽ quên Alina, sẽ chuẩn bị tốt cho cuộc thi, và sẽ chiếm giải nhất. Lúc đó tôi có thể hiến dâng tất cả đời mình cho anh, không giữ lại chút nào cho mình.

– Chẳng lẽ anh không thấy là chị ấy không thành thật và giả tạo à? – Tôi nói với Leva – Clarinet mà là nhạc cụ yêu thích nhất của chị ấy! Liệu có một người bình thường nào trên đời này xem clarinet là nhạc cụ yêu thích nhất được không? Có người như thế không? Không có người nào cả!

– Đó là ý kiến cá nhân của em. – Leva nói.

– Đó là sự thực, chứ không phải là ý kiến cá nhân! Em đã hy vọng anh sẽ trở thành nghệ sĩ clarinet vĩ đại đầu tiên trên thế giới! Nhưng thật uổng công... Với lại không lẽ anh nghĩ rằng chị ấy thực sự biết... nhiều thứ tiếng khác nhau à? Chẳng qua là học thuộc lòng và lặp lại chúng một cách máy móc thôi. Bây giờ tất cả các ca sĩ, thậm chí cả người đến từ Guadeloupe<sup>[9]</sup> cũng có thể hát bài *Chiều ngoài ô Moskva* bằng tiếng Nga. Thế anh nghĩ ca sĩ đó biết tiếng Nga à?... Chị ấy cũng thế thôi. Còn tóc chị ấy thì nhuộm đấy...

– Thế có khi cô ấy đội tóc giả chắc? – Leva mỉm cười ngắt lời tôi. Anh ấy sẵn sàng bảo vệ Alina, thật là kinh khủng. – Lúc trước em nói khác: cả về tóc, cả về các bài hát. Không thể thay đổi ý kiến nhanh như thế được. Mà lại còn phụ họa với cô ấy, lúc chúng ta tiễn cô ấy nữa chứ.

- Đây là em phụ họa một cách châm biếm. Như kiểu chế giễu ấy...
- Xin lỗi chứ anh chẳng thấy có tí châm biếm nào cả. Hơn nữa nó cũng chẳng đúng lúc nữa.
- Anh phải lòng chị ấy rồi phải không?! – Tôi kêu lên.
- Leva không trả lời. Nhưng tôi hiểu rằng trò chuyện với anh là vô ích. Tôi cần phải hành động! Và tôi sẽ hành động...

### ***Ngày 30 tháng Mười Hai***

Hôm nay là ngày cuối cùng của học kỳ. Chúng tôi dĩ nhiên đã viết lên bảng bằng phấn: “Ngày cuối rồi – tha hồ lười!”. Thầy cô đọc được và làm ra vẻ tức giận.

Còn ngày mai là kỳ nghỉ! Tôi rất mê các kỳ nghỉ. Thầy cô thì được nghỉ ngơi, thoát khỏi chúng tôi, còn chúng tôi thì nghỉ ngơi, thoát khỏi họ. Vì thế mọi người đều vui vẻ.

Trong giờ giải lao, các nữ sinh năm cuối đi lại trên hành lang, thì thầm bàn tính xem ai sẽ cùng ai đón năm mới. Từ lâu tôi đã để ý rằng họ thích nói thầm thì với vẻ bí mật về những điều tầm thường nhất. Với họ thế mới thú vị!

Dĩ nhiên cả các thầy cô cũng sẽ đón năm mới. Trong giờ văn, tôi cố hình dung xem họ sẽ làm gì. Nói chung tôi hay cố hình dung về cuộc sống các thầy cô của chúng tôi. Đặc biệt là của các cô giáo. Chồng của họ như thế nào? Họ ở nhà ra sao? Lễ nào cô giáo dạy hóa của chúng tôi, người hai năm không mím cười lấy một lần và luôn gọi chúng tôi bằng “anh, chị” lại có thể hôn chồng lúc ở nhà? Và chú ấy cũng hôn cô?... Không biết chuyện ấy diễn ra như thế nào nhỉ? Nhưng mà trên tay cô ấy đeo nhẫn. Một cái nhẫn to, kiểu cũ, nhưng cũng vẫn là nhẫn cưới! Nghĩa là ở nhà cô ấy vẫn hôn... Có tưởng tượng được không? Và có lẽ cô ấy cũng có con nữa...

Mọi người đều vui vẻ. Thậm chí cả cô dạy hóa cũng chúc chúng tôi một kỳ nghỉ bổ ích. Không phải hạnh phúc, mà là bổ ích!

Nhưng mà lòng tôi rất nặng nề. Có gì đang treo trong đó. Đó là Alina! Tôi đã cố gắng xua đuổi bằng những ý nghĩ khác để quên đi.

Nhưng tôi không thể quên được: Leva sẽ chơi kèn với ban nhạc jazz của trường tôi! Sẽ độc tấu! Rồi sau đó sẽ xuống tới phoi-ơ. Nếu như tôi không cứu anh!

Tôi viết nhật ký trong giờ học... Tôi nhận thấy những ngày giờ cuối cùng trong trại hè thiếu nhi, hay trên tàu hỏa, hay trong trường học luôn kéo dài khủng khiếp. Đơn giản là không còn sức lực nữa.

Nhưng rồi cuối cùng chuông cũng vang lên! Tiếng chuông báo yêu quý đã không quên chúng tôi! Tôi chạy ra chơi...

Giờ học cuối bắt đầu. Cô giáo dạy toán không thể chịu nổi khi học sinh thiếu tập trung. Nếu cô phát hiện ra sẽ lập tức gọi lên bảng. Tất nhiên hy sinh trong trận cuối thì thật đau khổ, nhưng tôi cần phải viết tất cả vào nhật ký. Tôi cần phải kể về chuyện vừa xảy ra đúng một phút trước, trong giờ giải lao. Tôi đã đi một bước quyết định dũng cảm! Vì Leva, vì tương lai âm nhạc của anh! Liệu có khi nào đó anh đánh giá được điều đó chăng?

Trong giờ giải lao cuối cùng, các nữ sinh năm cuối tiếp tục đi lại trên hành lang, thì thầm và bá vai nhau.

Alina không chạy đến chỗ ai cả: Mọi người đều chạy tới chỗ chị ấy, bởi chị ấy là số một, chị ấy nằm ngoài các cuộc đua tranh.

Nhưng chính Alina lại tìm đến chỗ tôi, còn tôi thậm chí không nhúc nhích, không tiến tới chỗ chị ấy bước nào cả. Chị ấy cười với tôi bằng con mắt dài đẹp mà không hiểu sao tôi thấy giống một cái vỏ sò xanh biếc. Còn con mắt thứ hai của chị tôi chưa từng nhìn thấy: Nó luôn bị che khuất bởi món tóc suôn thẳng vàng óng.

Alina kéo tôi lại gần mình, hơi cúi xuống và áp má vào tôi. Tưởng tượng được không? Bọn con gái lớp Bảy của chúng tôi gục ngã vì ghen tị. Tất nhiên là gục ngã trong tâm trí thôi. Còn tôi thì thậm chí không nhúc nhích.

– Em có những bằng chứng gì rồi? Ông già tuyệt sẽ hài lòng chứ? – Alina hỏi.

Tôi quyết không để bị chị ấy thôi miên. Không đòi nào! Những bằng chứng, tức là điểm số học kỳ vừa rồi của tôi, thì không có gì đáng kể.

– Điều đó thì có nghĩa lý gì? – Tôi đáp.

Alina lại áp má vào tôi. Lũ con gái lớp tôi lại ngã gục. Nhưng tôi thì lạnh lùng và bình thản.

Tôi biết là các cô con dâu tương lai thường muốn kết thân với bố mẹ chú rể, tìm đồng minh cho mình. Alina chưa với tới được bố và mẹ, chị ấy bắt đầu từ tôi. Tôi biết thừa chuyện đó. Và tôi sẽ không sán đến chị ấy.

– Chúc mừng em nhân dịp năm mới! – Alina nói – Và chúc mừng tất cả những-người-quen-chung của chúng ta nữa!

“Những người quen chung” được chị ấy nhấn mạnh khiến tôi lúng túng. Chúng tôi chẳng có ai là người quen chung cả: Là chị ấy nói về Leva.

– Ta sẽ gặp nhau vào đêm giao thừa nhé! – Alina nói tiếp – Địa điểm và thời gian vẫn như cũ chứ?

Lúc đó tôi đưa ra bước quyết định.

– Chị biết không, anh Leva rất xin lỗi chị... – Tôi nói nhỏ với Alina để không ai khác nghe thấy – Chúng ta không thể gặp nhau được.

– Không gặp nhau được sao? – Như muốn nhìn rõ tôi hơn, chị ấy hát món tóc vàng ra và lần đầu tiên tôi trông thấy cả đôi mắt của chị. Nhưng chúng vào giây phút đó không còn giống như những chiếc vỏ sò dài và xanh nữa. Chúng tròn xoe vì kính ngạc. Và tôi thậm chí cảm thấy thương chị. Nhưng tôi trấn áp sự yếu đuối đó. Nếu như chị ấy thực sự thích Leva, thì lại càng tệ hơn: Họ sẽ yêu nhau trước cuộc thi biểu diễn!

– Anh ấy có người yêu rồi, – tôi nói – và chị ấy không thích... Chị hiểu không?

– Anh ấy đính hôn rồi à? – Alina đã hỏi với nụ cười nhếch mép. Nhưng nụ cười đó có vẻ bất an, thiếu bình tĩnh.

– Ồ... vâng... Có thể nói là đã đính hôn. Đã lâu rồi, từ hồi còn trẻ con. Với người đệm đàn.

– Với cái chị...

– Vâng, – tôi ngắt lời – chị ấy không đẹp. Nhưng họ có chung lý tưởng! Họ gắn bó với âm nhạc. Họ yêu nhau...

Đó là lời nói dối để cứu rỗi anh trai. Liệu đến khi nào đó anh ấy có đánh giá được nó không?

### ***Ngày 3 tháng Một***

Hôm qua là buổi hòa nhạc của sinh viên nhạc viện... Nó bắt đầu lúc bảy giờ ba mươi tối, nhưng tôi và Leva đến sớm trước cả tiếng đồng hồ và lạnh cóng ở ngoài đường. Leva sợ Alina có thể nhầm lẫn và cũng đến sớm trước một tiếng, bởi vì có một số buổi hòa nhạc bắt đầu từ lúc sáu giờ ba mươi. Các bạn hình dung được không?

Chúng tôi có lẽ đã hoàn toàn đông cứng nếu như Leva không tưởng bất cứ cô gái ăn mặc đom đàng nào mà anh ấy trông thấy từ xa đều là Alina. Chúng tôi liền chạy tới, các cô gái hoảng hốt dừng lại hoặc tránh sang bên. Chúng tôi vội xin lỗi và quay trở lại vị trí bên lối vào của mình. Nhờ thế mà hai anh em ấm lên một chút.

– Làm sao anh có thể cầm được kèn bằng những ngón tay cóng buốt thế kia? – Tôi nói – May mà anh không chơi đàn dương cầm, hay chơi vĩ cầm. Anh vào đi. Để em đón chị ấy cho...

Làm sao mà đi vào được cơ chứ! Nghe điều đó Leva còn không muốn nghe. Mẹ luôn bảo rằng anh là người rất nhất quán. Nói chung điều đó



không có gì xấu. Thậm chí là tốt nữa. Nhưng khi người nhất quán đang yêu, thì không thể làm gì với họ được cả. Không thể nào giải thích với anh ấy được.

Vĩ nhân có quyền được làm kẻ kỳ quặc, và cần phải tha thứ cho sự kỳ quặc đó của họ. Bởi vì người vĩ đại một mặt có thể “hoàn toàn tập trung”, nhưng mặt khác cũng lại hơi có chút ngơ ngơ đãng trí. Tôi hiểu điều đó. Nhưng mà hôm qua Leva mất tập trung không giống kiểu của người xuất chúng, mà là như mọi cậu học sinh lớp Mười của chúng tôi phải lòng Alina. Điều đó thì tôi không thể tha thứ được! Những người phi thường phải có kiểu kỳ quặc phi thường. Khi Leva có những sự kỳ quặc kiểu phi thường thì tôi lập tức sẽ tha thứ cho anh ngay, không cần phải nghĩ ngợi gì... Tôi thể như thế! Nhưng hôm qua thì tôi không tha thứ...

Lilya cho rằng người nghệ sĩ đích thực không nên phải xuất hiện giữa các khán giả vào ngày biểu diễn của mình. Thế mà Leva lại chạy thẳng vào giữa đám khán giả, suýt nữa thì vấp phải chân họ, mỗi khi anh ấy tưởng là Alina xuất hiện ở đằng xa. Trong số các khán giả có nhiều người quen của Leva, và mọi người đều hỏi:

– Cậu đang đợi ai đấy?

Và Leva bắt đầu giải thích tỉ mỉ cho họ, rằng anh đang đợi một nữ sinh lớp Mười học cùng trường với tôi. Những người quen nhếch mép cười và nháy mắt một cách ngu xuẩn. Nhưng Leva đến lần sau lại vẫn cứ trả lời tỉ mỉ và chính xác như vậy. Anh ấy luôn nói tuột sự thật, chỉ có một sự thật. Cứ như không thể nói dối rằng chúng tôi đang đợi bà cô, hay ông cậu, hay những người họ hàng nào đó. Hay là, chờ mẹ và bố.

Nếu như ai đó gọi điện thoại đến cho Leva, anh ấy luôn chạy ra nghe dù đang bận. Tôi thỉnh thoảng vẫn bảo anh: “Có thể nói họ là anh không có nhà được không?”. “Nhưng anh đang ở nhà cơ mà!” – Anh trả lời, và ra nghe điện, dù anh không muốn nghe. Các bạn có hình dung được không?

Con người không thể suốt đời chỉ nói thật. Thiếu gì những trường hợp cần nói dối! Tôi đã quyết định chắc chắn là trong mọi trường hợp tôi sẽ nói

dối vì anh trai tôi. Một khi anh ấy không biết nói dối, thì phải làm gì bây giờ? Thôi thì phải thêm một sự hy sinh nữa!

– Chắc có chuyện gì xảy ra với cô ấy! – Leva nói với tôi – Chuyện gì xảy ra với cô ấy nhỉ?... Hả? Em nghĩ sao?

– Không có gì xảy ra cả! – Tôi trả lời – Chị ấy không chịu nổi nhạc cổ điển. Lại còn kèn clarinet nữa! Em đã nói với anh rồi. Em đã cảnh báo rồi! Em tin là chị ấy sẽ không tới...

Đúng lúc đó thì bố mẹ tới. Họ ăn mặc trang trọng và tự hào nhìn xung quanh cứ như mọi người đều biết con trai Leva của họ hôm nay biểu diễn trong hội trường nhỏ của nhạc viện. Còn Leva mà họ tự hào thì nhấp nhòm như chú chim sẻ ở chỗ của mình.

Bố luôn đùa những khi ông hồi hộp. Nhưng sự hồi hộp làm ông kém sắc sảo.

– Bố sợ tôi nay kèn clarinet của con sẽ bị hắt xì và ho đấy! – Bố bảo.

– Có chuyện gì đấy? – Mẹ kêu lên.

Giá mà Leva bảo rằng chúng tôi đứng ngoài đường để đợi bố mẹ yêu quý! Rằng chúng tôi rét run nhưng vẫn đợi! Thế thì bố mẹ sẽ vui biết bao. Nhưng không may thay Leva luôn chỉ biết nói thật. Và anh lại bắt đầu giải thích rằng chúng tôi đợi một nữ sinh lớp Mười học cùng trường với tôi. Mẹ không hiểu gì cả. Nhưng mẹ hoảng hốt vì Leva vẫn còn ở ngoài phố. Anh ấy buộc phải vào sau cánh gà. Còn tôi thì hứa sẽ đợi Alina.

– Chị ấy không đến đâu! – Tôi nói với Leva – Chị ấy ghét nhạc cổ điển, ghét kèn clarinet của anh, ghét cái hội trường nhỏ của nhạc viện... Thậm chí hội trường lớn cũng ghét. Nhưng em sẽ đợi, nếu như anh nhờ thì em sẽ đứng đợi!

Tôi đứng ngoài phố thêm năm hay mười phút nữa. Tôi rất mong có ai đó hỏi: “Em có vé thừa không?”. Tôi rất mong rằng buổi biểu diễn có anh Leva

tham gia thì cả Moskva sẽ đổ tới xem. Nhưng không ai sẵn tìm vé thừa cả, và tôi chỉ còn biết mơ ước.

Tôi mơ ước về một ngày anh Leva sẽ không chỉ biểu diễn ở buổi hòa nhạc chung, mà sẽ biểu diễn một mình với sự phụ họa của cả một dàn nhạc lớn. Dàn nhạc giao hưởng Liên Xô ấy! Chúng tôi sẽ cùng Leva đi bằng cửa dành riêng cho nghệ sĩ, ở đó có những người hâm mộ (không phải những cô bé nào đó đang săn đuổi những chàng hát giọng nam cao, mà là những người trung niên nghiêm chỉnh, những người biết đánh giá âm nhạc), và tôi sẽ nghe sau lưng tiếng thì thào: “Em gái anh ấy đây! Cô ấy dành cả cuộc đời cho anh trai. Anh ấy mà thiếu cô ấy thì như thiếu cây clarinet!”. Bạn hình dung được không? Nhưng tôi qua chẳng ai tìm “vé thừa” cả. Mặc dù khi tôi vào trong khán phòng thì nó cũng đã đầy người. Không còn một chỗ trống nào cả! Không, vẫn còn thừa một chỗ... Ở cạnh tôi, nơi lẽ ra Alina phải ngồi.

Mẹ dĩ nhiên là lập tức trách tôi vì đã bắt Leva phải đợi cô bạn gái nào đó ở ngoài đường. Tôi mà bắt anh ấy ư... Có mà điên!

Nhưng mẹ còn bực mình vì tại tôi mà phòng “trống hẵn” một chỗ. Mẹ nói thế đấy: “trống hẵn!”.

Dĩ nhiên tôi không định giải thích gì cho mẹ. Nói chung hôm qua không thể giải thích gì cho mẹ được. Mẹ rất căng thẳng. Và xử sự một cách hết sức không tự nhiên: Mẹ đọc một cách quá lâu và chăm chú tờ chương trình trong đó có ghi Leva sẽ biểu diễn tiết mục áp chót của phần một, rồi lại cười một cách không tự nhiên với bố mẹ các sinh viên tham gia diễn khác ngồi cùng hàng với chúng tôi. Cả hàng ghế toàn là người thân của các diễn viên. Điều này cũng thật khó chịu. Chẳng lẽ người ta không thể xếp chúng tôi ngồi vào các góc khác nhau hay sao.

Mẹ tôi giống như một hướng dẫn viên trong bảo tàng, suốt thời gian trước lúc mở màn cứ liên tục thông tin cho tôi: “Kia là người đã đoạt giải thưởng! Còn kia là người từng ba lần thắng giải! Còn kia là giáo sư của nhạc viện...” Mẹ rất hồi hộp. Và tôi rất muốn trấn an mẹ. Nhưng tôi không thể trấn an, bởi mẹ chẳng nghe thấy gì và chẳng tiếp thu.

Bỗng mẹ nắm lấy tay tôi:

– Chuyện gì thế? Thế nghĩa là sao?

Tôi trông thấy anh Leva của chúng tôi ló ra ngoài cánh gà. Anh đưa mắt tìm chúng tôi. Sau đó tìm thấy, nhìn thấy ghế trống bên cạnh tôi... Anh sa sầm, tức là rõ ràng thay đổi nét mặt. Rồi biến mất. Mẹ nhìn sang tôi. Nhưng tôi có thể giải thích gì cho mẹ đây?

Cuối cùng thì buổi biểu diễn cũng bắt đầu. Bước ra sân khấu là một người đàn ông có khuôn mặt mệt mỏi.

– Ông ấy luôn dẫn các chương trình nhạc giao hưởng. Con chắc đã trông thấy trên tivi rồi hả? – Mẹ thì thảo với tôi.

Bộ điệu của người đàn ông cứ như ông ta là nhân vật chính của buổi hòa nhạc. Và họ tên của các nhạc sĩ nổi tiếng được ông nói với cái giọng làm tôi không thể nhận ra ngay.

Vĩ cầm, dương cầm và đàn đàn vi-ô-lông-xen tới đó với tôi thật không thể chịu nổi. Lần đầu tiên tôi nhận ra rằng các nhạc sĩ vĩ đại quá kéo dài nhạc phẩm của mình. Họ hoàn toàn có thể cắt ngắn chúng đi. Khi vang lên những tràng pháo tay, tôi nổi cáu và nghĩ: “Đừng có mà yêu cầu diễn thêm nữa đấy!”. Mà tôi cứ vừa nghĩ như thế thì nhất định họ lại chơi tiếp thêm.

Tôi có cảm giác rằng không bao giờ đến lượt Leva của chúng tôi. Nhưng rồi cuối cùng thì nó cũng tới. Người đàn ông tóc bạc mệt mỏi đó phát âm họ của chúng tôi cứ như một cái họ ngoại quốc. Leva bước ra, và theo sau vài giây là Lilya. Chị ấy cư xử như một người đệm đàn đích thực: chậm rãi mở bản nhạc, chỉnh ghế ngồi và hướng mắt nhìn Leva đợi hiệu lệnh của anh.

Còn Leva của chúng tôi thì trông như đang ở sân khấu của trường phổ thông, quá ư là giản dị. Nơi anh chẳng có tí gì là cao sang bí ẩn. Và cảm giác bộ đồ của anh mặc trông không mới, mà nhàu nát, mặc dù hôm qua tôi đã mất nửa ngày giặt và ủi nó.

Tôi không nghe thấy anh chơi như thế nào, vì suốt thời gian đó bạn lên nhìn khán giả. Nhưng khó có thể đoán được gì: họ chăm chú nhìn Leva, chỉ thế thôi... Một số người thì lại đảo mắt. Sau đó tiếng vỗ tay vang lên. Vỗ không mạnh lắm, như thường thấy sau bài biểu diễn đầu tiên. Mọi người cũng biết là Leva sẽ chơi tiếp. Nhưng khi tiếng vỗ tay lắng xuống, tôi nghe thấy ở đằng sau một giọng đàn ông khô khan:

– Hôm nay cậu ta không chuẩn bị tốt lắm...

Rồi một giọng thứ hai, cũng khô khan kiểu ông già:

– Phải, như mấy anh đánh cờ vẫn nói, chơi không với phong độ tốt nhất.

Trước khi buổi biểu diễn bắt đầu, mẹ đã kịp cho tôi biết rằng ngồi đằng sau là các giáo sư của Leva. Tôi sợ hãi nhìn sang mẹ. Nhưng trông thấy mẹ đang nắm chặt tay ghế.

Tôi những muốn quay lại nói với các giáo sư của Leva: “Hãy tin cháu, tất cả là lỗi tại cháu. Cháu...”

\*\*\*

Đêm đến, tôi nghe thấy tiếng Leva trăn trở, thậm chí thảm thì gì đó. Dường như là tự tranh luận với mình. Sau đó anh ngồi dậy và đi vào bếp. Khi anh quay lại, tôi hỏi:

– Sao vậy? Anh mệt à?

– Không... Anh chỉ muốn uống nước thôi. Khát quá... Mà tại sao cô ấy không tới? Em nghĩ sao hả Zhenka?

Tôi không tìm lại được.

– Đây là lỗi tại em, Leva... – Tôi nói.

– Tại em ư?...

Tôi cảm thấy có chút mừng vui trong giọng anh. Hay đúng hơn là chút hy vọng.

– Lỗi tại em, tại em! – Tôi khẳng định. Và kể lại mọi chuyện. Trong phòng rất tối. Tôi không trông thấy mặt của Leva, vì thế dễ dàng kể hơn.

– Về nguyên tắc thì em đã xử sự rất hèn hạ. – Leva nói.

Khi những lời gay gắt được nói lớn, thì nghĩa là người ta nói trong khi nóng nảy. Thậm chí có thể không nghĩ mình đang nói gì. Nhưng Leva nói nhỏ, hoàn toàn bình tĩnh... Nghĩa là anh ấy tin rằng tôi đã làm một việc hèn hạ. Anh ấy tin chắc thế... Tôi cảm thấy lạnh người dưới tấm chăn.

– Nhưng mà em chỉ muốn dành cả đời mình cho anh! – Tôi thì thào – Em sẵn sàng hy sinh...

– Đó là phong cách của những kẻ bạo chúa. – Leva ngắt lời tôi.

– Phong cách nào cơ? – Tôi không hiểu – Tại sao lại có bạo chúa ở đây?

– Họ là những kẻ biến những ai mà họ sẵn sàng hy sinh cho thành nạn nhân của mình.

– Nghĩa là em không có quyền can thiệp à?

– Lẽ nào lại có cái quyền đó? – Leva hỏi, như tự nói với chính mình. – Lẽ nào ai đó lại có cái quyền đó?

Leva lại nằm xuống và rúc sâu vào chăn. Tôi đến ngồi cạnh giường anh.

– Nhưng dù sao cũng may là vì em mà chị ấy không tới... Chứ không phải là tại chính chị ấy. Vẫn là may phải không?...

Leva nhún vai. Ở dưới tấm chăn, nhưng tôi cảm thấy là anh ấy nhún vai... Rồi sau đó anh bỗng mỉm cười. Trời tối, nhưng tôi trông thấy anh ấy mỉm cười. Rồi tôi quay lại giường mình...

Tôi không bao giờ viết nhật ký nữa. Nghĩa là trong cuốn sách về anh tôi, người ta sẽ không thể để ảnh của tôi cùng dòng chữ “*Em gái của nhạc sĩ*”.

---

[1] Phoi-ơ (foyer): Phòng giải lao của rạp hát. (ND)

[2] Điểm số ở Nga theo thang điểm 5, điểm 3 là điểm trung bình. (ND)

[3] *Con ong nghệ bay* là bản nhạc của nhạc sĩ Nga Nikolai Rimsky-Korsakov viết cho cảnh chuyển hồi của vở opera *Chuyện cổ tích về vua Saltan*. (ND)

[4] Nhân vật trong tiểu thuyết *Chiến tranh và Hòa bình* của L.N. Tolstoy. (ND)

[5] Lời trong *Khúc ca của vị khách Ấn Độ* trong vở nhạc kịch *Sadko* của nhạc sĩ Nga Rimsky-Korsakov. (ND)

[6] Tên của một nữ danh ca Nga. (ND)

[7] Zhenka là tên thân mật, dùng chung cho cả tên Evgeny của con trai lẫn Evgenia của con gái. (ND)

[8] A.V. Nezhdanova (1873-1950): Nghệ sĩ opera nổi tiếng của Nga và Liên Xô.

[9] Tên một nhóm đảo ở vịnh Caribbean, thuộc Pháp. (ND)

# Đứa con muộn

## 1

Người ta đã chờ đợi tôi mười sáu năm trời...

Thật kinh khủng khi phải là đứa con muộn màng! Tôi đã biết rõ điều đó! Những đứa con ra đời sớm xuất hiện nhanh chóng, tự mình xuất hiện, giống như những điểm số trong sổ liên lạc khi bạn đi học ở trường. Còn đứa con ra đời muộn, người ta mong mãi đợi hoài, và đến khi cuối cùng có được nó, thì họ bắt đầu thể hiện một tình yêu, một sự quan tâm khiến cho đứa bé đó muốn chạy trốn đến tận cùng thế giới, hay còn xa hơn thế nữa.

Bố mẹ nói với nó: “Bố mẹ đã chờ con! Chờ đợi đến thế nào!...” – cứ như là nó ở rạp hát hay ngoài đường lâu chưa về vậy.

Tôi là đứa con muộn màng. Bố mẹ tôi ngay từ đầu đã muốn có con trai, nhưng lại có Ludmila... đó là chị gái tôi. Rồi họ cùng với Ludmila, cả ba người cùng mong mỏi tôi ra đời. Và cuối cùng sau mười sáu năm, ước mong của họ thành hiện thực! Quả là muộn màng, tất nhiên rồi. Nhưng tôi nào có thể làm gì được?

Tôi không nhớ từ tuổi nào mình bắt đầu nhớ được. Nhưng vào lúc mà tôi bắt đầu nhớ được, tôi thường nghe thấy câu: “Con là điều kỳ diệu! Con là món quà vô cùng quý giá!”. Bây giờ bố mẹ tôi ngại nói những lời to lớn. Có thể trước kia họ cũng không nói chính xác những lời đó. Nhưng là những lời tương tự như thế... Tôi trở thành món quà quý giá, giống như cái tách kiểu đẹp đẽ và sạch bóng nằm trong tủ nhưng người ta không bao giờ dùng để uống trà.

Cả nhà nâng niu tôi! Tất nhiên, mỗi người theo cách của mình, bởi vì mỗi người lớn trong nhà tôi có một tính cách riêng.



Chẳng hạn như tôi chuẩn bị đi trượt tuyết ở đâu đó, cả ba người đều ngăn cản tôi. Nhưng ngăn cản theo các cách khác nhau.

Trước tiên tất nhiên là bố. Bố là một người to lớn vạm vỡ. Trông giống như Hemingway trong bức ảnh treo phía trên bàn chị Ludmila. Chỉ thiếu bộ râu, nhưng cũng bạc trắng và đầy nếp nhăn như thế.

Cuộc đời bố tôi rất vất vả, bởi vậy ông muốn tôi phải được sung sướng mọi đường. Không, ông không từ chối thẳng thừng: Ông cố làm sao cho tôi cảm thấy dễ chịu – ngay cả khi bị từ chối.

– *Theo những con đường mòn và theo những sườn núi ư?* – Ông cất giọng hát đến nỗi dưới nhà, ngoài sân ai cũng nghe thấy. Bố có một cái giọng rền vang. Và ông thích trích dẫn các bài hát. Không phải trích thơ, tục ngữ, mà là bài hát. – *Luôn chuyển động, người chủ cối xay để cuộc đời mình luôn chuyển động!...*

Bố nhất định phải hát cái gì đó phù hợp với đề tài. Vào những giây phút đó, tôi cảm tưởng bố đang ra sức suy tính: Từ chối sao cho không làm tôi buồn, mà ngược lại còn khiến tôi vui vẻ. Vì căng thẳng nên mặt ông đỏ lựng lên. Màu đỏ lan đến tai, tràn đầy cả cổ, trông càng rõ dưới mái tóc bạc trắng.

Bố nói to như đang tuyên bố trên sân khấu:

– Còn bố lại muốn cùng con sáng mai đi xem phim! Con cũng thích phải không?

Tôi đồng ý. Mặc dù chuyến đi trượt tuyết hấp dẫn tôi nhiều hơn. Tôi không cãi lại bố. Vô ích thôi: Tôi là đứa con muộn màng, mọi người nâng niu tôi.

– *Nếu muốn thì cái nào cũng được, con trai, tùy con chọn lựa!* – Bố hát bằng cái giọng sang sảng của Conchak trong vở opera *Quốc vương Igor*. Đôi khi ông đổi lời trong các khúc *aria* hay các bài hát theo ý mình, để

chúng phù hợp với đề tài đang nói. – *Cái nào cũng được, con trai, tùy con chọn lựa!*... Nhưng nếu con muốn đi xem phim thì bố vui sướng hơn.

Bố còn vui sướng rất lâu. Dưới nhà, ngoài đường cũng có thể nghe thấy.

Nói đúng ra, không chỉ bố, mà mọi người trong nhà tôi đều nói to, bởi vì mẹ tôi nghe kém. Điều này xảy ra khi mẹ sinh tôi. Nghĩa là, những đứa trẻ muộn màng mà người ta mong đợi không chỉ mang đến niềm vui... Mọi người không nói với tôi, đó là vì tôi, để tôi không buồn tủi. Nhưng tôi biết! Có lần tôi nghe thấy bác sĩ nói: “Đó là hậu quả của việc sinh nở. Khó có thể khỏi được”. Giá đừng sinh ra tôi thì tốt hơn!

Nhưng bản thân mẹ lại nói rất nhỏ. Đôi khi mẹ cũng đùa, nhưng với nụ cười buồn buồn làm sao ấy. Bất cứ cái gì xảy ra trong nhà, bà luôn cho rằng đó là điều tốt. Không hiểu bà có nói nghiêm túc không.

– Thậm chí là tốt rằng mẹ bỏ ngoài tai được nhiều điều: Người ta chả nói lắm những thứ vớ vẩn đấy sao! – Bà bảo.

“Thậm chí là tốt...” – Mẹ thường mở đầu như vậy.

– Thậm chí là tốt nếu như con muốn đi trượt tuyết: Nghĩa là con không sợ!

Nhưng sau đó bà nhất định sẽ tìm ra lý do mà theo đó tôi tốt hơn nên ở nhà: Tôi – đứa con muộn màng, mọi người nâng niu tôi.

Cả chị Ludmila cũng nâng niu tôi... Chị ấy là kiến trúc sư. *Nghệ nhân của những đường kẻ thẳng* – bố gọi chị như vậy. Và chị tôi cũng nói năng rõ ràng và thẳng thắn, chị không biết cải biên các khúc *aria*.

– Nếu như em tập thể thao một cách nghiêm túc và trượt tuyết giỏi thì chị ủng hộ em, nhưng thế này thì không thể được. – Chị ấy sẽ nói thế.

Nhưng dù tôi có học trượt tuyết giỏi như các nhà vô địch thể thao thì họ vẫn tìm ra được lý do để không cho tôi đi. Đó là sự thực.

Khi trong nhà có chuyện gì đó không vui, mọi người đều giấu tôi. Tôi lập tức cảm thấy ngay, nhưng mọi người lại bảo: “Con (hay em) là trẻ con, chưa hiểu được đâu”. Mọi người chờ đợi một đứa trẻ, và họ vui sướng vì đã có nó. Còn tôi cũng rất vui sướng khi thấy họ được vui sướng như thế, nếu như đứa trẻ đó là ai chứ không phải tôi.

Tôi không thích nghe lén. Và tôi sẽ không bao giờ nghe, nhưng một khi mọi người giấu tôi, mà biết đâu tôi lại có thể giúp đỡ được trong việc đó, thì tôi buộc phải nghe. Hơn nữa bố nói rất to cả những điều bí mật, nên dù muốn hay không cũng vẫn biết được.

Một lần tôi nghe được câu chuyện này, một chuyện bí mật... Mẹ nói gì thì tôi không nghe rõ, còn bố đáp lại mẹ bằng một câu trong *Evgeny Onegin*:

– *Trời cho ta thói quen là trên hết!*

Tôi vốn không giỏi âm nhạc đến độ có thể đoán ngay ra câu nói từ vở nhạc kịch nào. Nhưng thậm chí bất kỳ ca sĩ nổi tiếng nào cũng đều có một chương trình đặc biệt của riêng mình có thể làm người ta phát thộc.

– *Trời cho ta thói quen là trên hết!* – Bố nhắc lại, rồi nói thêm. – Sau từng đó năm ư?... Tìm một công việc khác ư? Không, tôi không thể!

Sau đó mẹ nói cái gì đó, rồi bố lại cất giọng, nhưng đã là bản giao hưởng số chín của Beethoven. Đó là một bản giao hưởng kỳ lạ: người ta hát nó.

– *Ôi anh em ơi, buồn đã đủ rồi!* – Bố hát. Và thêm một câu bình thường, như mọi người: *Hai trăm hai mươi trên một trăm – còn chưa chết được.*

## 2

Tôi từ lâu đã nhận thấy rằng mình thích gặp những người già trên đường phố. Người đó càng già tôi càng sung sướng. “Nghĩa là có thể sống thật lâu, thật lâu trên đời này”, tôi thầm nghĩ.

Có lần tôi đọc trên tạp chí nói rằng ở một làng trên núi có năm người đã sống đến một trăm ba mươi tuổi. Và họ vẫn đang tiếp tục sống... Tôi khoe với mọi người mẩu tin đó.

– Đây là ở trên núi, – mọi người nói với tôi – còn cậu sống trong ngõ cụt *Xí nghiệp lắp máy số ba*.

Chúng tôi đúng là sống ở một ngõ cụt có cái tên dài loằng ngoằng như thế.

Khi trên báo đăng những tin đặt trong khung đen, tôi luôn đọc chúng. Tôi đặc biệt quan tâm xem người chết bao nhiêu tuổi. Hay như người ta viết “hưởng thọ bao nhiêu tuổi”. Nếu như người đó tám mươi hay chín mươi tuổi, tôi cảm thấy vui mừng. Không phải vì người đó đã chết, tất nhiên rồi, mà là vì người đó đã sống được rất lâu.

Những đứa trẻ khác không bao giờ nghĩ về điều đó. Chúng có bố mẹ còn trẻ...

Tôi đặc biệt lo lắng cho mẹ. Bởi mẹ nghe kém...

Nếu như mẹ đi đâu muộn chưa về, suốt thời gian đó tôi ngó qua ô cửa sổ trông ra đường, sau đó chạy xuống dưới đi đi lại lại ở lối ra vào. Tôi tưởng tượng ra những tai nạn ngoài đường. Đôi tay tôi trở nên ướt đẫm, tôi quên cả chào hỏi với những người quen hay hàng xóm.

– Thậm chí là tốt rằng mẹ nghe kém, – mẹ nói – nếu không con chẳng ra đón mẹ!

Tôi túm lấy túi xách của mẹ.

– Con không nên xách nặng! – Mẹ bảo.

Nghĩa là, mẹ thì được xách nặng, còn tôi thì không! Lại còn nữa: Tôi là trẻ con – tôi không nhấc nổi, không xách nổi, tôi không thể!...

Sau đó, lúc lên nhà, mẹ an ủi tôi:

– Thính giác kém làm người ta chú ý hơn. Người ta sẽ nhìn rõ hơn! Con cứ hỏi bất cứ bác sĩ nào mà xem. Con đừng lo. Con không nên lo lắng quá.

Tại sao tôi lại không nên lo lắng?

Cái hôm tôi nghe được câu chuyện trên, mẹ gằn như nói thì thầm, bởi tôi không nên lo lắng mà. May là bố không biết nói nhỏ! Điều này đã giúp tôi.

Khi cuộc trò chuyện của họ kết thúc, bố bước vào phòng nơi tôi đang cúi đầu, hay như người ta nói, đang vùi đầu vào cuốn sách giáo khoa mà tôi hôm đó hoàn toàn không cần học đến.

– *Ôi niềm vui! Ta biết, ta đã biết trước rồi!* – Bố hát đoạn trong *Ruslan và Ludmila* – *Con trai tôi đang làm bài tập!*

– Thậm chí là tốt rằng các nhạc sĩ viết những bài mà ông hát đã chết cả rồi. – Mẹ bảo.

– Tại sao vậy? – Bố ngạc nhiên.

– Họ còn sống thì sẽ xé xác ông! Mà tôi thì không muốn thành bà góa. Tôi không muốn!

Những lời cuối cùng mẹ nói hoàn toàn không cười. Và tôi sợ hãi. Bây giờ là sợ cho bố.

Chiều hôm đó tôi lên xuống nhà Leonid Mironych.

Leonid Mironych ở dưới nhà tôi, ở tầng hai. Chú là bác sĩ. Đúng ra là bác sĩ chữa răng. Nhưng cả khu nhà tôi đều quên mất điều đó và gọi chú ấy đến nhà vì bất cứ bệnh gì. Mà ngôi nhà của chúng tôi rất lớn, những bảy tầng lầu. Luôn luôn có người ốm: người đau tim, người viêm họng, người viêm phổi. Và tất cả đều chạy đến chú Lyonya<sup>[10]</sup>. Chú ấy có biệt hiệu là: *chú Lyonya* – “*không một*”. Thực ra số điện thoại “*không một*” không phải để gọi cấp cứu, mà là đội cứu hỏa. Nhưng mọi người lại đặt cho chú Lyonya đúng biệt hiệu đó...

Chú ấy rất tốt bụng. Và thậm chí còn rụt rè nữa. “Bác thấy đấy, tôi chỉ là nha sĩ...” – Chú luôn bắt đầu như vậy. *Nha sĩ* tức là bác sĩ chữa răng thôi. Nhưng chú Lyonya luôn gọi mình bằng cái từ *nha sĩ* đẹp đẽ đó. Còn thì chú là người rất khiêm tốn và thậm chí còn rụt rè nữa...

Chú Lyonya mở cửa cho tôi với cái tạp dề của phụ nữ trước ngực và cái chảo trên tay. Trong chảo món trứng đang sôi xèo xèo. Trước kia tôi nghĩ chú Lyonya là người quá quan tâm đến chuyện ăn uống: Tôi luôn gặp chú với những cái túi bắm đầy dầu mỡ trên tay. Nhưng mẹ giải thích cho tôi, rằng những người độc thân luôn bận rộn với thức ăn, nhưng lại ăn ít hơn người có vợ rất nhiều: Đơn giản là vì họ không biết cách sắp xếp việc nhà. Thì cũng như một số học trò ngồi hàng giờ ở nhà với tập vở và sách giáo khoa để gạ bài, nhưng lại trả bài với điểm Hai, bởi vì chúng không có khả năng học.

– A a, anh bạn cùng tên! – Chú Lyonya “*không một*” thốt lên có vẻ bối rối, thậm chí hoảng sợ.

Tôi cũng tên là Leonid. Hay đúng hơn là Lenka... Và tôi cũng có biệt hiệu. Chỉ có điều nó xấu hơn biệt hiệu của chú Lyonya. Một biệt hiệu nghe không hay chút nào! Thậm chí không muốn nhớ tới.

– Cậu xuống một mình à? – Chú Lyonya hỏi vẫn với vẻ sợ hãi đó. Và chuyển vội cái chảo sang tay kia, có lẽ nó đang rất nóng.

– Cháu... một mình. Cháu có việc.

Nhưng chú Lyonya ngó ra cầu thang, cứ như đằng sau tôi có ai đó đang nấp. Sau đó chú mời tôi vào nhà. Không hiểu sao bát đĩa lại nằm trên bậu cửa sổ, còn trong chạn, nơi lẽ ra để bát đĩa lại là những cuốn sách. Tôi quyết định sẽ không đời nào làm kẻ độc thân.

– Chú Lyonya, cháu chỉ ghé một phút thôi.

– Cậu có muốn ăn không? Tôi có món trứng. Món ốp-la, hai trứng đỏ. Có thể chia cho cậu...

Tôi hiểu: Do lòng tốt mà chú mời tôi thứ mà chú hết sức vất vả mới làm được – món trứng ốp-la. Và tôi từ chối.

– Cháu chỉ cần nói hai câu thôi. Cháu cần biết... Không, cháu cần được chú cho lời khuyên, về bố cháu. Hôm nay cháu nghe được rằng bố cháu *hai trăm hai mươi trên một trăm*...

Tôi mở đầu câu chuyện đại khái như thế, làm ra vẻ như tôi đã biết *hai trăm hai mươi trên một trăm* là gì.

– Cậu biết đấy, – chú Lyonya nói – tôi chỉ là bác sĩ chữa răng...

“Luôn gọi mình là *nha sĩ*”, – tôi nghĩ – “thế mà giờ lại gọi là *bác sĩ chữa răng*... Sợ rằng mình không hiểu *nha sĩ* là gì ấy mà. Chú ấy cho mình là *đồ ngốc*! Hay nói đúng hơn là *trẻ con*. Đối với người lớn đó chỉ là một thôi”.

– Chú Lyonya, chú bảo như thế có nguy hiểm không: *Hai trăm hai mươi trên một trăm* ấy? Chú biết cơ mà.

Chú kéo cặp kính ra khỏi mũi và đút hai đầu gọng kính bằng nhựa vào miệng. Như thế chú luôn có thể nghĩ được dễ hơn.

– Giải thích với cậu thế nào đây nhỉ? – Chú lâu bầu không rõ lắm, vì gọng kính đang ở trong miệng.

Tại sao cứ phải *gi-ả-i-th-í-ch*, mà không đơn giản chỉ là *n-ó-i* với tôi?

– Giải thích thế nào cho cậu hiểu được nhỉ?

Ừ, tất nhiên rồi, vì tôi là *trẻ con*, tức là *đồ ngốc*!

– Bố cháu trông hoàn toàn khỏe mạnh! – Tôi nói – Khi cười, thậm chí còn rất hồng hào.

– Tôi rất sẵn lòng ghé vào khám cho bố cậu, nhưng tốt hơn nên mời một chuyên gia. Hơn nữa Ludmila không mời tôi. Tự tôi đến không tiện lắm...

– Nhưng có nguy hiểm không?

– Giải thích với cậu thế nào nhỉ? Đó là huyết áp cao. Cần phải hạ nó xuống! Các bác sĩ sẽ ghi toa thuốc: thuốc bột, thuốc tiêm, thuốc viên. Nhưng quan trọng là phải giữ trạng thái tinh thần tốt! Cậu hiểu không?

– Đương nhiên rồi! – Tôi nói dối. Và nghĩ thầm: “Giá mà chú ấy không tin mình, và giải thích cho mình”.

Chú ấy không tin, hay là bỏ ngoài tai lời nói của tôi.

– Trạng thái tinh thần tốt – có nghĩa là vui vẻ, sung sướng, hy vọng... Bởi cái quan trọng là thần kinh. Thần kinh cần được bồi bổ.

Tôi liếc nhìn món trứng, chú ấy mỉm cười.

– Phải, phải! Thần kinh cần đến những vitamin tinh thần. Chúng thích thứ đó, các dây thần kinh ấy. Bố cậu làm việc ở công trường phải không? Cả cuộc đời đi theo các công trình! Công việc này, thứ lỗi cho tôi, không phải dành cho ông ấy: những kỳ hạn, nhiệm vụ, kế hoạch. Lại còn... Có thể, có điều gì làm ông ấy khổ tâm, căng thẳng chẳng? Cái này phải dứt khoát vứt bỏ!

Tôi nghĩ ngợi giây lát.

– Không, không có gì làm bố cháu phiền muộn cả. Ở nhà mọi việc đều tốt đẹp. Và ở cơ quan mọi người đều kính trọng bố. Bố không muốn rời nơi đó... Trời cho ta thói quen là trên hết. Chính chú cũng biết đấy!

– Có thể cậu nói đúng. Thế Ludmila nói sao, về chuyện công việc của bố cậu ấy?

– Cháu không biết. Cháu chưa hỏi chị ấy. Nhưng không ai làm bố căng thẳng cả... Không ai cả! Cháu tin thế.



– Thế thì tốt! Đó là điều quan trọng! Nếu như Ludmila muốn, tôi sẽ ghé khám...

Bây giờ thì tôi hiểu vì sao chú ấy nói ra câu thang: Chú không muốn chị Ludmila trông thấy chú đeo tạp dề của phụ nữ.

Họ học chung với nhau ở trường phổ thông. Người ta còn xem họ là cô dâu chú rể. Thật là tốt nếu như họ lấy nhau. Ludmila sẽ ở lại trong ngôi nhà này, chỉ cần xuống một tầng. Còn nhà chú ấy, sách sẽ không nằm ở nơi lẽ ra để đựng bát đĩa...

Nhưng Ludmila không muốn. Chị ấy nói chung không nghĩ đến chuyện lấy chồng: Chị ấy không quan tâm. Ở nhà tôi chị ấy là *nghệ nhân của những đường kẻ thẳng* và chỉ nghĩ về các bản vẽ của mình.

Có lần tôi nói:

– Giá mà chị lấy chú Lyonya!

– Hai cặp kính trong một gia đình trẻ thì quá nhiều. – Chị Ludmila trả lời tôi. Chị ấy đùa, mặc dù vốn là người không thích đùa.

Còn mẹ và bố im lặng, nhìn tôi dụi dằm kèm lẫn thương xót, như nhìn một thằng ngốc yêu mến – Con còn bé lắm, chưa hiểu được đâu!...

Thật là kỳ lạ: Họ không quan tâm đến tương lai của con gái! Có lẽ vì chị ấy là đứa con ra đời sớm. Nhưng chẳng lẽ chị ấy có lỗi? Sao mà bất công thế!

Cả ba người họ quan tâm đến tôi – đã đủ hết cả sức lực rồi.

### 3

Tôi thường nghe một vài người lớn nói: “Tôi là bà mẹ điên rồ! Tôi là ông bố điên rồ!...” Và dường như luôn tự hào về sự điên rồ đó của mình.

Bố mẹ tôi không giống những người đó. Họ hoàn toàn bình thường. Họ thậm chí còn ngưng ngưng vì lo sợ cho từng bước chân của tôi nữa. Bởi vậy họ lo sợ cứ như đùa chứ không phải lo nghiêm túc. Và do đó, tôi nghĩ, đôi khi bố thành ra hơi thô lỗ. Đơn giản vì bố mẹ đợi tôi lâu quá. Đây, chuyện là như thế!

Mặc dù tôi, tất nhiên, không cảm thấy như vậy là nhẹ nhàng hơn chút nào.

Họ chẳng bao giờ quan tâm đến bản thân mình. Đối với tôi họ biết tất cả: cái gì có hại, cái gì không nên, thậm chí cái bổ ích họ cũng cảm thấy có hại cho tôi. Còn cho bản thân mình thì phải tay không để ý.

“Minh không bao giờ để điều này tiếp tục nữa!... Bắt đầu từ bố. Minh sẽ luôn tạo cho bố trạng thái tinh thần tốt!” – Tôi trở về nhà với quyết tâm chắc chắn như vậy.

Trước đây mọi người thường trách tôi luôn buồn bã. Mẹ yên lặng chăm chú nhìn vào mắt tôi. Bố cất tiếng hát: “*Tại sao chàng chẳng được vui, hỡi chàng dũng sĩ? Tại sao chàng hôm nay buồn chán chẳng yêu đời?*”, “*Con trầm tư điều gì vậy hỡi con yêu?...*” hay những câu gì đó đại loại như thế.

Còn chị Ludmila thì hỏi thẳng:

– Em chuẩn bị nói cho cả nhà điều gì tội tệ đấy hả? Chuyện gì xảy ra ở trường vậy? Hay là ở dưới sân? Cứ nói thẳng ra đi. Sự thẳng thắn chuộc được nhiều lỗi lầm đấy.

Bản thân là người thẳng thắn, *nghệ nhân của những đường kẻ thẳng*, Ludmila đòi hỏi mọi người xung quanh đều phải chính xác và thẳng thắn.

Còn tôi, cũng như mọi lần, không chuẩn bị nói gì đặc biệt với cả nhà cả... Tôi chỉ đơn giản muốn xin cái mà thay vào đó, tôi tin rằng mọi người sẽ đề nghị mọi thứ quý giá trên thế giới này: viện bảo tàng, rạp chiếu phim, thậm chí cả nhà hát. Nhưng tôi lại muốn đi cùng các bạn ra ngoại ô, đến hồ Bezdonka (hồ Không đáy), nơi tất cả mọi người đến để tắm và phơi nắng từ

sáng đến tối, chứ không phải chỉ để chết đuối như những người thân của tôi nghĩ.

Nhưng vào ngày hôm đó, tôi mỉm cười với tất cả mọi người. Và không ngớt nhắc đi nhắc lại:

– Bố đừng lo lắng bố ạ! Đừng lo lắng, con xin bố đừng lo lắng!

Mẹ yên lặng chăm chú nhìn vào mắt tôi.

– *Con lo lắng điều gì vậy hỡi con yêu?* – Bố lại cải biên lời bài hát, mặc dù trên mặt tôi không hề có vẻ lo lắng nào cả: Tôi đang mỉm cười.

– Em đang chuẩn bị nói với cả nhà cái gì đấy? – Chị Ludmila hỏi thẳng.

Tim được trạng thái tinh thần tốt ở nhà, nơi bạn được yêu quý, thật chẳng dễ dàng như chú Lyonya nghĩ.

Bố thích nghe đài, đặc biệt là các chương trình âm nhạc. Nhưng hiếm khi ông được nghe thỏa mãn: Khi thì tôi đang làm bài tập, hoặc đang đọc sách (khi đó cả nhà đều đi nhón chân), khi thì Ludmila đang phải hoàn tất công việc gần đến hạn nộp, hay chuẩn bị cho kỳ kiểm tra nào đó. Chị ấy luôn học cái gì đó: khi ở các lớp buổi tối, khi ở trường đại học văn hóa hoặc ở đâu khác nữa. Nhưng vào tối hôm đó, tôi ngồi bên chiếc đài, dò tìm các chương trình ca nhạc và làm ra vẻ như vô cùng vui thích.

– Bố biết là cuối cùng âm nhạc sẽ chinh phục con. Con là con trai của bố mà!

– Của bố, của bố! – Tôi nói với bố.

Bố nở một nụ cười đầy hạnh phúc và tự hào: Đấy, chúng ta đã chờ đợi con rất lâu, nhưng một đứa bé như thế đợi cũng đáng lắm!...

Trạng thái tinh thần tốt từng phút lại đến thêm.

Khi mẹ về, tôi vặn đài to hơn, để bà cũng có thể thưởng thức âm nhạc.

Từ căn hộ bên cạnh người ta gõ vào tường.

Trong khu nhà của chúng tôi có những bức tường rất dày và trần nhà rất cao. Mẹ tôi có khi nói:

– Thật tốt là ngôi nhà của chúng ta được xây vào thời mà kiến trúc chưa có được những thành tựu lớn. Những bức tường cứ như để dành riêng cho những người như mẹ, những người nghe kém...

Mẹ thường đùa giỡn cái mà người ta gọi là khiếm khuyết cơ thể của mình.

– Kiến trúc hiện đại không phải chia cắt mà là giúp gắn bó các gia đình sống trong những căn hộ khác nhau! – Bố nói.

– Theo những chuẩn mực cũ thì khối người muốn sống trong các căn hộ cũ kỹ. – Chị Ludmila bình tĩnh giải thích.

– *Chỉ có điều có thể nghe được đâu đó sau những bức tường...* – Bố khẽ hát.

Sau những bức tường nhà tôi khó có thể nghe thấy được gì. Nhưng ông hàng xóm, tôi tin rằng cố ý áp tai vào tường, để vừa có dịp là lập tức gõ. Nếu như chúng tôi nói chuyện to để mẹ có thể nghe thấy, ông ta luôn tức giận. Và giờ thì âm nhạc làm phiền ông ta! Có những người mà mọi thứ trên đời đều gây phiền hà. Đặc biệt nếu như ai đó ở bên cạnh lại có được trạng thái tinh thần tốt.

– Hôm nay thế đủ rồi! – Bố nói – Con đi chơi đi, con cần phải hít thở không khí trong lành nhiều hơn!

Tại sao chính tôi phải hít thở không khí trong lành nhiều hơn? Cứ như là tôi bị *hai trăm hai mươi trên một trăm* vậy! Nhưng tôi quyết định không phá hủy trạng thái tinh thần tốt và không cãi lại bố. Tôi đi hít thở khí trời.

Lát sau Kostik cũng ra sân. Nó cao hơn tôi hẵn nửa cái đầu, mặc dù học chung lớp với tôi. Đừng nghĩ rằng nó là đứa cao lớn. Đơn giản là tôi thấp

bé. Có lẽ những đứa trẻ ra đời muộn thường chậm lớn chẳng? Còn Kostik không phải là đứa trẻ muộn, nó là một đứa hoàn toàn bình thường. Và bố mẹ nó còn trẻ. Nhưng rất đáng ghét! Bố nó chính là người gõ vào tường lúc này. Và mẹ nó cũng hay gõ...

Kostik có một thói quen thế này: Nếu như nó nhìn thấy lũ bạn đang chơi hay đang thỏa thuận cái gì đó, nhất định nó sẽ lén đến gần và hét tướng lên: “A a, bắt quả tang, bắt quả tang nhé! Tao nhìn thấy hết rồi, nhìn thấy hết rồi! Tao nghe thấy hết rồi, nghe thấy hết rồi!”, rồi bỏ đi. Mặc dù chẳng ai mời nó nhìn hay nghe cả.

Tôi từ lâu đã rất muốn cho Kostik một trận. Tổng cho nó ba quả và nói khê: “Quả này cho bố mày! Quả này cho mẹ mày! Còn quả này cho mày!” – như người ta thường nói với những đứa bé lười ăn.

Kostik từ lâu đã gây sự. Tôi cảnh cáo nó: “Đừng có gây sự! Đừng có gây sự!...”, nhưng nó vẫn cứ tiếp tục.

Kostik ra sân, và lập tức đến chỗ tôi:

– A a, bắt quả tang nhé! Tao nghe thấy hết rồi, nghe thấy hết rồi: Bố tao vừa gõ một cái là nhà mày lập tức tắt đài ngay. Sợ rồi mà! Giờ thì hết la hét nhé! Có chuyện gì bên nhà mày vậy, có con gà mái điếc nào hả?

– Mày bảo sao cơ? – Tôi hỏi Kostik.

Và sợ rằng nó sẽ nhắc lại câu nói của mình to hơn làm mọi người nghe thấy, tôi nhanh chóng tổng cho nó một quả. Tôi phải nhón chân lên, bởi vì Kostik cao hơn tôi hẳn nửa cái đầu. Nó lập tức chạy vào cầu thang...

Tôi có lẽ đã quá hồi hộp và không làm đúng như tôi muốn: Tôi tổng cho nó không phải ba mà chỉ một quả. Và cũng không tuyên bố với nó: “Cho bố mày! Cho mẹ mày!”. Tôi quá hồi hộp, nên đã quên hết! Tôi không ngờ nó lại nói những lời đó...

“Có nên đánh nó lại từ đầu không nhỉ?” – Tôi nghĩ vậy nhưng không đuổi theo nó.

Mười phút sau chị Ludmila thò đầu ra ngoài cửa sổ:

– Lyonya, đi về nhà!

Tôi đi về... Từ tầng một tôi đã nghe tiếng bố của Kostik la ầm ĩ trên tầng ba:

– Nó đánh thẳng bé! Nó đánh thẳng bé!... Đồ lưu manh! Các người gọi nó về mà dạy bảo! Hay là để tôi... Chẳng phải tự dung mà người ta gọi nó như thế! Không phải tự dung mà người ta đặt biệt hiệu đó cho nó! – Ông ta gào to biệt hiệu của tôi – Đáng lắm!

Tôi không lên gác khi chưa nghe tiếng bố Kostik đóng sầm cửa.

Sau đó tôi mới lên.

Ở nhà mọi người đang rối cả lên. Mẹ liếc nhìn bố. Tôi biết cái nhìn đó, nó như nói với bố: “Hãy nhớ rằng chúng ta đã đợi nó rất lâu! Đừng la mắng nó!”. Bố cũng nhìn mẹ và cũng yêu cầu mẹ đúng điều đó. Họ luôn trao đổi bằng mắt như vậy mỗi khi tôi phạm lỗi. Dường như họ kiểm chế nhau.

– Vì sao em đánh nó? – Ludmila hỏi.

– Thì... không vì cái gì cả. Em từ lâu muốn đánh nó rồi.

– Em muốn đánh à? – Chị Ludmila căng thẳng vẽ gì đó trên tờ giấy to. Chị ấy có thói quen khi nào có cuộc trò chuyện khó chịu là không ngừng làm việc, không ngừng vạch bút chì hay bút kẻ trên mặt giấy.

Tôi im lặng.

– Vì sao mà em đánh nó? Có lẽ phải có lý do chứ? Hãy nói cho cả nhà đi. Nói thẳng thắn sẽ chuộc được nhiều lỗi.

– Không... Đơn giản là thế. Nó rất đáng ghét.

– Trên đời này thiếu gì người đáng ghét! Thế em sẽ đánh tất cả họ à?

Tôi nhún vai:

– Em không biết.

– Nếu như có lý do, thì chị còn có thể hiểu...

Chị ấy thích suy luận: “Nếu như... thì...”

– Không có. Không!...

– Tàn bạo đã là tội tệ, – tay không ngừng kẻ, Ludmila nói – nhưng tàn bạo mà không có lý do thì còn tệ gấp đôi. Không, gấp hàng ngàn lần.

Chị ấy lại làm tính...

#### 4

Nếu như nói cho đúng, thì niềm tự hào của gia đình tôi phải là chị Ludmila. Chị ấy là phó tiến sĩ khoa học, làm việc ở văn phòng kiến trúc. Thế nhưng mọi người lại tự hào vì tôi. Điều này không công bằng. Nhưng biết làm thế nào được?

Thậm chí mọi người cũng không mắng khi tôi bị điểm Ba.

– Đấy, nó thật là có khả năng, thằng quỷ sứ này! Hôm qua nó hoàn toàn không học bài, chỉ ngồi xem ti vi, thế mà trả lời được ba điểm! – Bố nhất định thể hiện niềm vui sướng của mình bằng những câu hát. Vừa nhìn tôi, ông vừa hát một câu gì đó đặc biệt ưa thích. – *Trong nước chày không chết chìm, trong lửa chày không chết cháy!* – hay là cái gì tương tự như thế.

Bố thường nhờ tôi nhắc lại nội dung của một bộ phim hay cuốn sách nào mà chúng tôi đã cùng xem.

– Nó có trí nhớ tốt làm sao, thằng quỷ sứ này! Nhớ được mọi thứ, cứ như mới đọc hôm qua vậy... – và bố vui sướng thốt lên – Tôi thì quên hết, lẫn lộn hết cả!

Tôi có cảm tưởng như bố vui sướng chỉ vì mình đã quên và lẫn lộn.

Ngày tiếp theo hôm tôi tông vào mặt Kostik một quả như vậy, bố không tìm được, nói:

– Đánh nhau tất nhiên là không tốt rồi. Nhưng dù sao nó cũng dũng cảm làm sao, thằng quỷ sứ! Thấp hơn thằng kia đến hai cái đầu, mà dám tấn công nó. Thấp hơn đến hai cái đầu cơ đấy.

Sau đó ông mãi vẫn chưa hết hào hứng, cứ nhắc đi nhắc lại:

– Thật dũng cảm, thằng quỷ sứ!

Cái từ “thằng quỷ sứ” bố luôn nói với giọng âu yếm, thậm chí dịu dàng. Nhưng tôi tất nhiên không cảm thấy dễ chịu hơn, bởi vì chính từ đó mà thành biệt hiệu của tôi. “Lenka – thằng quỷ sứ” – dưới sân người ta gọi tôi như vậy.

Tình yêu có thể dẫn đến cơ sự như thế đấy!

Và nói chung tôi không thích khi ở nhà tất cả mọi người đều ca ngợi tôi như vậy. Chẳng lẽ khó lắm sao khi trả lời được điểm Ba, hay nhớ được nội dung của một cuốn sách? Tôi là thằng ngốc hay sao? Và tại sao lại phải vui sướng khi tôi thấp hơn Kostik đến hai cái đầu? (Mặc dù thực ra tôi chỉ thấp hơn nó nửa cái đầu thôi).

Tôi cảm tưởng như bố và mẹ rất hài lòng vì tôi không cao. Có lẽ họ muốn tôi không bao giờ lớn: Họ chờ đợi một đứa bé và muốn tôi cả đời vẫn là đứa bé ấy. Nhưng tôi không muốn!

Tôi có lần nghe đài nói rằng nếu trong gia đình có vài đứa con, thì không nên làm nổi trội riêng đứa nào trong chúng. Đó là xét từ quan điểm giáo dục. Tôi nói điều này với bố mẹ.

– Đứa khác thì tự hào vì mình được nổi trội, còn con mình lại lo lắng cho chị nó! – Bố thốt lên – Thật tốt bụng, thằng quỷ sứ!



– Thậm chí là tốt rằng con đã nhắc cho bố mẹ, – mẹ đồng tình – nghĩa là tình yêu thương và sự quan tâm không biến con thành kẻ ích kỷ. Bố mẹ rất mừng.

Và thế là hết! Họ rất mừng. Thế còn tôi?...

Và việc chị Ludmila đến nay vẫn chưa lấy chồng, tôi cảm tưởng như không làm bố mẹ lo lắng. Như khi tôi nói về bác sĩ chữa răng Lyonya, thì họ lại im lặng. “Nếu như lúc đó bố mẹ ủng hộ mình”, – tôi suy nghĩ nhiều lần – “biết đâu chị Ludmila của chúng ta bây giờ đã sống ở tầng hai, ngay dưới nhà mình. Chúng ta có thể đến thăm nhau. Và chị ấy đã có một gia đình... Trong sách người ta viết rằng người phụ nữ nào cũng mong muốn có gia đình. Có thể Ludmila không hiểu điều đó, và bố mẹ lại không giải thích cho chị ấy chăng? Bởi vì tôi đã lấn át chị Ludmila rồi, tôi là đứa con muộn màng... Nhưng thế thật không công bằng...”

Bố khen tôi về chuyện đánh nhau khi chị Ludmila chưa đi làm về. Ở nhà ai cũng sợ Ludmila, vì chị ấy, như bố nói, là con người không có khuyết điểm.

Nhưng chị ấy vẫn có một khuyết điểm. Đó là tôi! Biết làm sao được, lại là tôi...

Không, Ludmila không khen tôi vì được điểm Ba hay đánh nhau. Chị ấy nhận xét, kiểm điểm tôi. Nhưng hai hay ba ngày sau mang cho tôi một món quà, chừng như để xin lỗi. Hầu như bao giờ cũng vậy.

Lần này cũng như vậy.

Đi làm về, chị làm như không để ý đến tôi. Khi nào chị ấy cáu giận tôi, chị ấy liền tìm ra hàng ngàn công việc: vẽ, tẩy xóa, chép lại bài giảng nào đó. Chị ấy làm tất cả những công việc ấy cốt chỉ để không bắt gặp ánh mắt tôi, không trò chuyện với tôi.

Và lần ấy chị cũng làm việc suốt buổi tối. Nhưng trước lúc đi ngủ bỗng nói:

– Ngày mai đừng có mà nằm dài trên giường đấy!

– Nhưng mai là chủ nhật. – Tôi lí nhí.

– Chúng ta sẽ đến nhà hát. – Chị nói với cái giọng như chuẩn bị đưa tôi đến đồn công an.

– Vâng, – tôi nói – thế thì đi.

Không thể cảm ơn chị ấy vào lúc đó.

Tôi không biết mình chờ đợi đến buổi sáng như thế nào. Thậm chí tôi không hỏi chị Ludmila rằng sẽ xem vở kịch nào. Điều đó không quan trọng. Quan trọng là tôi được đến nhà hát.

Những người lớn hay hỏi: “Vở kịch đó như thế nào? Liệu chúng ta có phải phí thời gian vì nó không? Nó viết về cái gì? Có hay hay không?”. Họ có thể làm bộ làm tịch như vậy bởi vì họ muốn đi lúc nào thì đi, muốn đi đâu thì đi. Đơn giản là người lớn được nuông chiều quá. Còn bố mẹ tôi lại vẫn chưa muốn tôi lớn lên, chưa muốn tôi thành người lớn!...

Cuối cùng thì chúng tôi đi. Bố quyết định tiễn tôi đến tận nhà hát. Bố cầm tay tôi, ông thích dắt tôi như trước kia ông đến đón tôi ở nhà trẻ khi tôi còn bé. Thường thì tôi giăng tay ra (thật buồn cười khi phải dắt một “chàng trai” mười ba tuổi), nhưng bây giờ tôi không cho phép mình giăng tay ra vì bố bị *hai trăm hai mươi trên một trăm*. Tôi không có quyền lấy đi của bố trạng thái tinh thần tốt!

Chị Ludmila đã hơi dịu lại, nhưng vẫn chưa tha thứ hoàn toàn cho tôi. Bây giờ tuy không giống như chị ấy quyết định dẫn tôi đến đồn công an như tối hôm trước nữa, nhưng vẫn như là đến một chỗ nào đó không thú vị lắm, ví như đến lớp học chẳng hạn, mặc dù hôm nay là ngày nghỉ đối với tất cả, ngày Chủ nhật. Nhìn vẻ nghiêm khắc của chị ấy không thể đoán ra được là chúng tôi đang đi đến nhà hát.

Tôi kín đáo ngắm nhìn chị Ludmila.

“Dù sao vẫn thật bất công làm sao”, – tôi nghĩ – “chị Ludmila là phụ nữ nhưng cao lớn, như người ta nói là có thân hình thể thao, trong khi mình là đàn ông lại bé nhỏ, thấp hơn bình thường. Bố phải nghiêng cả người để nắm lấy tay mình. Không, mình không muốn tranh mất dáng của chị Ludmila đâu, nhưng giá mà mình cũng cao lớn thì sẽ không đến nỗi tệ!”

Chị Ludmila không chỉ có thân hình thể thao, chị ấy thực sự chơi thể thao: đánh tennis và chơi bóng chày. Nói chung, theo tôi, chị ấy là người thú vị. Cặp kính không hề ảnh hưởng đến chị ấy, thậm chí còn làm đẹp thêm một chút: khuôn mặt trông có vẻ nghiêm nghị, thông minh. Chỉ có điều không biết đàn ông có thích những phụ nữ nghiêm nghị và thông minh không.

Tôi thấy những thanh niên đi ngược chiều với chúng tôi không để ý đến chị Ludmila. Điều này thật bực mình. Có thể họ đoán được qua nét mặt chị, rằng chị không muốn lập gia đình, điều mà như tôi đã đọc trong sách, người phụ nữ bình thường nào cũng muốn.

Tôi đã nghĩ như thế khi lên nhìn ngắm chị gái.

Có những người phụ nữ khoác tay chồng đi ngược lại. Có thể nhận ra ngay: là chồng hay không phải là chồng. Một số người đẩy xe nôi, còn chồng họ đi bên cạnh. Hoặc thậm chí chính các ông chồng đẩy xe nôi...

Tôi muốn hỏi tất cả những người phụ nữ tôi gặp: “Cô có là phó tiến sĩ không? Còn chị là phó tiến sĩ ư?”

Tôi tin rằng sẽ không ai trả lời: “Phải”. Còn chị gái tôi là phó tiến sĩ. Tại sao chỉ mỗi chị ấy đi một mình. Nghĩa là đi với tôi và bố, nhưng thế không tính. Tất cả chỉ vì chị ấy không muốn lấy chồng!

Ở cửa nhà hát chúng tôi gặp những người quen cũ của Ludmila.

– Hai mươi năm không gặp nhau! – Người đàn ông và người phụ nữ reo lên gần như đồng thanh – Gần như hai mươi năm! Chúng tớ ở lớp Năm B, cậu nhớ không? Sau chúng tớ bị chuyển sang trường mới, và bọn mình chia tay nhau. Bao nhiêu năm rồi! Chúng mình sống cùng một thành phố, thế mà

không gặp nhau lần nào. Không thể tưởng tượng nổi! Thế mà giờ nhận ra ngay... Không thể tưởng tượng nổi! Bọn tớ cưới nhau lâu rồi! Đã lâu lắm rồi. Không còn nhớ nổi mình hồi chưa có gia đình như thế nào nữa! Không thể tưởng tượng nổi! Đơn giản là không nhớ nổi...

Có thể nghĩ rằng họ lấy nhau từ hồi học lớp Năm B. Họ ngắt lời nhau. Và sẵn sàng thốt lên “Không thể tưởng tượng nổi!” vì mọi chuyện – cả chuyện tốt lẫn chuyện xấu.

– Đây là con trai cậu à? – Người phụ nữ thốt lên – Giống y như đúc! Hoàn toàn cùng một khuôn mặt!

– Cháu ngoại bác phải không ạ? – Cô ta quay sang bố – Giống ông ngoại lắm! Rất giống! Không thể tưởng tượng nổi! Xin chúc mừng. Một cậu cháu tuyệt vời!

“Chẳng lẽ trông tôi nhỏ hơn tuổi nhiều đến nỗi người ta có thể tưởng là con chị Ludmila sao?” – Tôi đau khổ suy nghĩ – “Hay là Ludmila trông già hơn tuổi? Không, họ biết chị ấy bao nhiêu tuổi, họ học chung lớp mà. Nghĩa là lỗi tại tôi!”

Nhưng làm tôi ngạc nhiên hơn là bố tôi lặng im khi họ chúc mừng bố có đứa cháu ngoại tuyệt vời như thế. Chỉ có điều bố chưa bao giờ đỏ mặt như lúc này: Cả tai, cả cổ, thậm chí cả gáy (có thể nhìn thấy qua lớp tóc trắng) đều đỏ dừ cả lên.

Tôi sực nhớ đến lời chú Lyonya ở tầng dưới: “Có thể có điều gì đó làm bác ấy buồn khổ chẳng?”

Hay có thể bố đúng là có điều buồn phiền? Và chỉ không tỏ ra ngoài thôi? Tôi cảm tưởng rằng bố muốn những người bạn lớp Năm tiếp tục tưởng tôi là con trai của chị Ludmila. Phải, bố muốn thế... Tôi thấy rõ điều đó.

Tôi nắm lấy tay chị tôi, mặc dù chị chưa hoàn toàn thứ lỗi cho tôi, và nẹp sát cả người vào tay chị.

Những người bạn lớp Năm hình như sẵn sàng nhớ lại mọi chuyện đã xảy ra với họ trong suốt hai mươi năm qua. Có những người như vậy đấy: Họ nghĩ rằng ai cũng thú vị với mọi thứ lật vạt vớ vẩn trong cuộc sống của họ, cứ như họ là các nhà soạn nhạc hay nhà văn vĩ đại không bằng vậy.

– Chúng ta muộn mạt. – Chị Ludmila nói.

– Các bạn ngồi chỗ nào vậy? Ngồi chỗ nào vậy? – Người đàn ông và người phụ nữ ở lớp Năm B lại ồn ã

lên – Ôi, ở hàng thứ mười à? Thật không thể tưởng tượng nổi! Chúng tớ hầu như ngồi ngay bên cạnh. Thật là tuyệt vời. Chúng tớ sẽ giới thiệu con cậu với hai đứa con gái nhà tớ. Chúng nó đã vào ngồi trong đó rồi. Ngồi đó gần như là từ hôm qua đến giờ. Chúng nó cũng học lớp Bốn. Hai đứa sinh đôi. Con cậu chắc cũng học lớp Bốn chứ?

– Vâng, lớp Bốn. – Tôi đáp, mặc dù thực ra tôi học lớp Sáu.

– Ừ... ừ... – Chị tôi khẽ nói. Và tôi cảm thấy chị nhìn tôi với vẻ biết ơn.

Tôi đã không buông tay chị ra.

Khi chúng tôi bước vào đại sảnh, Ludmila thì thào:

– Này... gọi chị là mẹ nhé. Một khi họ đã muốn như thế!

Tôi vẫn còn chưa biết chúng tôi sẽ xem vở kịch gì cho đến khi mua tờ chương trình. Bởi vì suốt thời gian đó tôi mãi nghĩ, cả trong đại sảnh cũng như lúc đi lên cầu thang...

– Em có muốn vào quầy giải khát không? – Chị tôi hỏi bằng một giọng lạ lùng nào đó, cứ như đang ngắc ngư. Thà chị ấy cứ cáu giận còn hơn!

Tôi đồng ý... Tôi ưa thích hưởng mọi thú vui ở nhà hát: Uống nước ở quầy giải khát, ăn bánh nướng, mua tờ chương trình và đọc nó từ đầu đến cuối, đi ra hành lang ngắm những bức chân dung của các nghệ sĩ... Và, tất nhiên là xem kịch nữa. Suýt nữa thì quên!

## 5

Người ta thường gọi điện cho chị tôi. Nếu chị đi khỏi nhà, bao giờ cũng để lại cuốn sổ nhỏ và cây bút chì vót rất kỹ lưỡng (“Đồ lễ của tôi đây!” – chị ấy nói). Chị yêu cầu chúng tôi ghi thật cẩn thận: Ai gọi cho chị, gọi từ đâu, vì việc gì.

Khi thực hiện yêu cầu của Ludmila, bố thường nhắc đi nhắc lại:

– Lúc nào cũng công việc! Chỉ toàn là công việc! –  
và bố hát từ nhạc kịch *Quốc vương Igor* mà bố yêu thích – *Không nghỉ ngơi, không cả giấc ngủ dành cho tâm hồn khổ đau!...*

Trước kia tôi cho rằng bố vui mừng vì con gái bố là con người bận rộn như vậy. Còn bây giờ tôi lại nghĩ: “Làm sao mà vui mừng được? Quốc vương hát khúc *aria* đó khi bị quân Polovets bắt làm tù binh!... Đúng là đôi khi bố cải biên bài hát theo ý mình. Nhưng đây thì hình như bố không cải biên gì, mà hát đúng như vị quốc vương nhất thời bại trận đó: buồn bã, ám ức... Tại sao trước kia mình không để ý điều này nhỉ?”

Một lần, khoảng mười ngày sau khi chúng tôi đi nhà hát, vang lên tiếng chuông điện thoại lạ lùng. Đúng hơn là tiếng chuông vẫn bình thường, nhưng cuộc điện thoại ngay từ đầu đã không bình thường... Một giọng đàn ông gọi Ludmila. Người ta luôn gọi chị tôi theo tên và tên bố<sup>[11]</sup>. Thậm chí cả những người già trong khu nhà chúng tôi, những người biết chị tôi khi còn là cô bé con, cũng gọi chị mà không quên ông bố, như bố nói. Tôi luôn tin rằng bố tự hào về điều này: Nếu như một phụ nữ trẻ được gọi theo tên và tên bố, nghĩa là người ta tôn trọng cô ấy. “Hay là không còn xem cô ấy là trẻ nữa?” – Tôi bất chợt nghĩ sau khi ở nhà hát về – “Tại sao mà mình lại nghĩ là bố thích điều đó?...”

Tôi trả lời người đàn ông là Ludmila không có nhà, và như mọi khi hỏi anh ta từ đâu gọi đến và cần nói lại gì không.

– Thế ai đang nói đầu dây đây? – Anh ta hỏi thay cho câu trả lời.

Trước kia cũng chưa bao giờ có ai hỏi như vậy cả. “Gọi chị mình bằng tên, quan tâm đến mình”, – tôi nghĩ – “quan tâm như mấy người hôm ở nhà hát... Có lẽ cũng là

bạn hồi lớp Năm nào đó của chị Ludmila. Tất nhiên rồi!... Còn ai mà có thể gọi cho chị ấy mà không có công chuyện gì cơ chứ?”. Tôi cảm thấy người đàn ông này không muốn nói điều gì có thể ghi lại vào trong cuốn sổ tay của chị Ludmila.

Tôi chợt nhớ lúc ở nhà hát, chị tôi thì thầm: “Gọi chị là mẹ...”

“Chị ấy thích bạn bè, những người không gặp lại hàng hai chục năm rồi và bản thân họ từ lâu đã tái hôn, nghĩ rằng chị ấy cũng đã có chồng... và có con rồi!” Tôi suy luận. Tất cả những suy luận đó diễn ra chỉ trong một giây. Và chưa kịp quyết định gì, tôi hét vào trong máy:

– Đây là con trai...

– Con trai nào? – Giọng đàn ông hỏi.

– Con trai nào ư? – Tôi đáp – Của cuộc hôn nhân đầu tiên!

Bản thân tôi cũng không biết mình nói thế để làm gì. Chắc là tôi muốn người bạn phổ thông của chị Ludmila nghĩ: “Mình lấy vợ mới có một lần, thế mà cô ấy đã kịp kết hôn những hai lần! Mà có khi còn nhiều hơn... Nghĩa là được ái mộ!”

Không, đúng ra vào giây phút đó tôi chẳng kịp muốn cái gì tương tự như vậy. Đơn giản là chẳng có thời gian... Nhưng điều mà tôi thời gian gần đây mơ ước, tự nó buột ra đầu lưỡi tôi.

– Cảm ơn – Người đàn ông nói. Và lập tức bên tai tôi là những tiếng *tút* *tút* ngắn.

“Phải, không sao đâu”, – tôi nghĩ – “không có chuyện gì xảy ra đâu... Chỉ có những người phụ nữ đẹp mới lấy chồng mấy lần thôi! Nghĩa là mình

không hạ thấp chị mình. Mà thậm chí còn ngược lại. Cứ để họ ghen tị với chị ấy! Mọi chuyện đều đúng, mọi chuyện đều tốt đẹp cả!”

Tôi đã nghĩ như thế cho đến khi chị Ludmila về nhà. Chị ấy thậm chí không thèm nhìn tôi, mặc nguyên áo khoác đi thẳng sang phòng bên cạnh nơi mẹ đang ngồi đọc sách. Và đóng sầm cửa lại.

Ludmila luôn bình tĩnh và cẩn thận, thế mà lại quên cởi áo khoác ngoài hành lang: Xảy ra chuyện gì kinh khủng rồi!

Sau đó tôi biết được vì sao chị tôi lo lắng như vậy. Tôi không muốn nghe lén. Nhưng lại lén nghe... Hay đúng hơn là nghe được. Chị Ludmila, cũng như bố và tôi, nói rất to để cho mẹ nghe được. Bởi vậy ở phòng bên cạnh dù muốn hay không cũng biết hết.

– Con phải chia sẻ với mẹ, – chị Ludmila nói – chỉ có điều mẹ đừng lo lắng.

Có lẽ mẹ lập tức lo lắng, vì thấy chị tôi nói:

– Không, không, không có gì đặc biệt đâu!

Mẹ trả lời gì đó. Nhưng lời của mẹ ở lại trong phòng bên đó, tôi không nghe thấy.

– Có ai đó nói với Ivan là con đã lấy chồng rồi. Thậm chí là hai lần... Rằng con có con trai lớn rồi.

Sau đó là im lặng – mẹ nói cái gì đó. Còn trong lúc đó tôi kịp nghĩ: “Chị ấy có anh Ivan nào đó mà mọi người đều giấu mình. Phải, vì mình là trẻ con mà!...”

– Thực ra thì chẳng có chuyện gì... – Chị Ludmila tiếp tục – Chỉ là chuyện ngồi lê đôi mách. Hay là một trò đùa ngốc nghếch mà thôi.

Mẹ hỏi cái gì đó.



– Không, ai thì anh ấy không nói. Nhưng anh ấy tin! Lại còn lục vấn nữa chứ, mẹ hiểu không?

Câu tiếp theo của mẹ tôi đoán được qua câu trả lời của chị Ludmila. Mẹ có lẽ đã nói: “Thậm chí là tốt: Con có thể kiểm tra tình cảm bây giờ của anh ta”. Tôi nghĩ là mẹ nói thế vì chị Ludmila đáp:

– Thậm chí là tốt ư? Con không cho là như thế! Và con cũng không định kiểm tra tình cảm của anh ấy. Còn phản ứng của anh ấy thì không chịu nổi: Anh ấy không kiềm chế được, anh ấy xử sự rất thô lỗ. Thậm chí còn hét tướng lên... Mẹ hiểu không?

Tôi sợ bố về... và sẽ nghe thấy hết. Sau đó cổ, gáy và tai bố sẽ lại đỏ lựng lên, giống như hôm ở nhà hát.

Tôi đã gây nên sự gì vậy?!

– Nếu như anh ấy yêu cầu con giải thích, thì con còn có thể hiểu...

Chị tôi thích suy luận: *Nếu như... thì...* Cứ như không thể nào tha thứ được!

Mẹ nói gì đó.

– Không, mọi chuyện kết thúc rồi!

Mẹ lại nói gì đó.

– Tại sao lại sẽ khó chịu khi phải gặp nhau hàng ngày? Con có ý thức về lẽ phải.

Tôi cảm thấy chị Ludmila cố tình trả lời bằng những câu gay gắt như vậy để khỏi bật khóc. Tôi thấy thương chị. Đồng thời cũng bức bối: Chẳng lẽ không thể nào tha thứ?

Nghĩa là họ làm việc cùng nhau: “gặp nhau hàng ngày”...

– Không, không đời nào! – Chị Ludmila nói – Có thể cố thử hiểu mọi thứ, nhưng khi người ta hạ thấp phẩm giá của mình... Phải, mẹ nói đúng; thậm chí là tốt rằng anh ta đã bộc lộ ra như vậy. Con đã dừng lại đúng lúc!

Chị ấy dừng lại ở đâu? Với nghĩa như thế nào? Không đi lấy chồng ư?... Tôi phải không cho chị ấy dừng lại! Không thì chị ấy, *nghệ nhân của những đường kẻ thẳng*, đã nói là làm đây.

Chị tôi bước ra khỏi phòng mẹ. Tôi cảm cúi làm bài...

Chiếc áo khoác vắt trên tay: Chị ấy đang nóng.

Chị mỉm cười, nhưng thân hình chị không còn có vẻ thể thao như mọi khi. Chị hơi cúi xuống, cứ như trên vai là cả gánh nặng. Tôi lại thấy thương chị quá... Tôi muốn giúp chị.

– Ludmila, – tôi nói khẽ – em đã nghe được đôi chút...

– Em nghe à?

– Em không thể bịt tai lại được! Em muốn chạy ra ngoài đường để không phải nghe... Nhưng còn bài tập! Chị cũng hiểu đấy...

– Em phải vào trong phòng và nói với chị và mẹ là em đang nghe thấy, thế mới trung thực.

– Em nghĩ rằng em sẽ không hiểu gì, nên em không vào. Nhưng sau thì em vẫn hiểu được. Đến khi hiểu là mình hiểu được, thì đã muộn không vào nói được rồi.

– Thế em hiểu cái gì?

– Chị biết không, Ludmila, khi người ta la hét, tức là người ta lo lắng. Mà nếu như lo lắng, thì tức là người ta đau khổ... Chẳng lẽ chị không để ý ư?

– Chuyện vớ vẩn! – Chị Ludmila nói, nhưng vẫn tiếp tục nghe.

– Khi người ta lo lắng thì có thể nói bất cứ cái gì! Đây như mẹ đôi khi nói: “Mày đi đâu cho khuất mắt tao đi!”. Đây là mẹ nói em. Nhưng chẳng lẽ mẹ lại muốn em biến mất đi thật sao?

– Thế thôi à? – Chị tôi hỏi.

“Thế thôi à?” – Cô giáo dạy toán của chúng tôi cũng hỏi thế khi bọn học trò lên bảng nói linh tinh. Nhưng không cho điểm Hai ngay tức khắc, mà cau mày chờ đợi: Biết đâu vẫn còn có thể nghe được cái gì đó thông minh hơn chẳng?

Và Ludmila cũng chờ đợi.

– Một khi anh ấy la hét, tức là anh ấy lo lắng... Mà nếu anh ấy lo lắng, tức là anh ấy đau khổ. Mà nếu như đau khổ...

– Chị đã nghe câu đó rồi!

Cô giáo dạy toán của chúng tôi cũng nói vậy: “Tôi đã nghe câu đó rồi!”. Và sau đó lập tức cho điểm Hai.

– Câu đó chị đã nghe rồi! – Chị tôi nhắc lại dứt khoát.

Rõ rồi: cho điểm Hai.

Chị ấy nghe tôi như nghe một học sinh lớp Sáu đi thi vào đại học.

– Em chẳng hiểu gì hết, – Ludmila nói – và em không thể hiểu đâu!

Chứ còn gì nữa: Tôi là trẻ con mà! Tại sao chị ấy không nói thêm như thế! Quên mất, đơn giản là chị ấy quên mất.

Ludmila ra ngoài hành lang để treo áo khoác. Còn tôi lại chú ý đầu vào cuốn sách, nhưng toàn nghĩ về chuyện khác. “Minh phải giúp chị ấy!” – Tôi đã quyết định như thế.

Tôi đã kể rằng nếu như chị tôi kiếm điểm tôi, nghĩa là làm tôi mất vui, thì hai hay ba ngày sau nhất định sẽ xin lỗi. Chị ấy không thừa nhận điều đó, tất nhiên rồi, nhưng vẫn là xin lỗi: Mua vé vào nhà hát, hay đưa tôi đến sân vận động, nơi chị ấy chơi tennis và bóng chày, hoặc là mang một món quà về nhà.

Trong những trường hợp như vậy, chị ấy không gọi nó là món quà, mà nói với tôi đại loại như thế này:

– Đã đến lúc em phải chơi thể thao rồi đấy. Trước tiên phải xem người khác chơi thể nào đã. Hôm nay đi với chị đến sân vận động.

Hay là thế này:

– Em không có vẻ thích thú với môn toán lắm. Thế thì em định sẽ làm nghề gì trong tương lai? Chẳng lẽ lại có thể không nghĩ về điều đó sao? Hãy thử sức mình trong lĩnh vực nghệ thuật xem sao. Đầu tiên thử chụp ảnh xem sao. Chị mua cho cái máy ảnh đấy...

Chị nói với giọng rất nghiêm khắc, cứ như không phải đang làm hòa, mà là đang dạy dỗ tôi. Nhưng món quà vẫn là món quà.

Tôi cũng làm chị tôi mất vui. Thậm chí còn tệ hơn: Tôi đã làm chị phải đau khổ! Chị càng tỏ ra dửng dưng (ví dụ chị mặc chiếc váy mà trước kia tôi thậm chí chưa từng trông thấy), tôi càng thấy rõ là chị bây giờ chẳng tâm trí nào nghĩ đến váy áo.

Vào cái hôm tôi tình cờ nghe được câu chuyện của chị với mẹ, đến tối trước khi đi ngủ, tôi đã không tìm được và thú nhận:

– Ludmila, đó là em nói với Ivan là chị có con trai lần kết hôn đầu tiên đấy. Nói qua điện thoại... Anh ấy gọi điện thoại và hỏi: “Ai đang nói đầu dây đấy?”. Tự nhiên cái gì xui em không biết... em trả lời: “Đây là con trai”. Anh ấy hỏi: “Con trai nào?”, còn em bảo: “Của cuộc hôn nhân đầu tiên!...” Em đùa ấy mà, chị hiểu không?

Tôi nói vậy và hoảng sợ: “Chẳng lẽ chị ấy lại nghĩ là mình hoàn toàn không đùa, mà là nói nghiêm chỉnh? Vì chị ấy đã yêu cầu... ở nhà hát...”

Nhưng chị tôi có lẽ đã không nghĩ thế. Và thậm chí không nổi giận. Chị ấy không nổi giận!...

– Chuyện không phải ở đó, chuyện là ở phản ứng của anh ấy... Và lại, em không hiểu đâu!

– Nhưng nếu như người ta la hét, tức là anh ấy lo lắng, mà nếu như lo lắng...

– Chị đã nghe câu đó rồi!

Tôi không đưa thêm được lời khuyên nào nữa.

Tôi hiểu rõ mọi chuyện, nhưng theo chị Ludmila, tôi không cần phải hiểu rõ. Tôi không có quyền! Và không thể giúp chị một cách công khai. “Tại sao vậy?”, tôi phát câu, “Tại sao?”.

Tôi phải hành động bí mật không cho mẹ và chị Ludmila biết. Bố không biết chuyện gì: *Bố bị hai trăm hai mươi trên một trăm...*

Và thế là tôi bắt đầu sửa chữa tình hình.

Tôi biết số điện thoại cơ quan của Ludmila, và khi không ai ở nhà, tôi gọi điện.

– Có thể gặp Ivan không ạ?

– Ivan nào? – Một giọng con gái vừa cười vừa trả lời.

– Em không biết...

– Thế họ là gì?

Tôi im lặng.

Điều này hoàn toàn làm cô gái vui thích:

– Có đứa bé nào đó, – cô ta giải thích cho đồng nghiệp – chú bé hay cô bé nào đó...

Lại là đứa bé! Và chẳng lẽ qua giọng nói không phân biệt được tôi là con trai hay con gái sao?

– Chị đề nghị em lựa chọn nhé! – Giọng nói vui vẻ nói với tôi – Ivan Petrovich, Ivan Sergeevich và Ivan Ivanovich!...

Tôi chọn Ivan Ivanovich. Nhưng khi anh ta “Alô”, tôi lập tức gác máy. Lỡ không phải là *anh ấy*? Trong khi mình lại đi nói tên chị mình cho anh ta và bắt đầu xin lỗi!

Hơn nữa, có lẽ cơ quan có nhiều bộ phận khác nhau. Sao tôi lại nghĩ rằng Ludmila và Ivan làm việc trong cùng một phòng?

Phải làm gì bây giờ?

Hỏi chị Ludmila xem anh ta ấy họ gì chẳng? Chị ấy sẽ không nói đâu, đó không phải là việc của tôi! Hỏi mẹ chẳng? Mẹ tất nhiên sẽ trả lời thế này:

– Thậm chí là tốt rằng con lo lắng cho chị. Con thật tốt bụng. Nhưng trong trường hợp này không nên can thiệp vào.

Chỉ còn lại một cách giải quyết...

Vào hôm chị Ludmila được nghỉ bù và đi chơi tennis, tôi đến cơ quan chị. Không hoàn toàn là “cơ quan”, mà là ngôi nhà nơi có văn phòng kiến trúc.

Tôi biết ngôi nhà đó, rất đẹp, toàn bằng kính, kim loại và chất dẻo. Rất hiếm những ngôi nhà như thế trong thành phố chúng tôi. Nhưng thật buồn cười nếu người bán đồ gỗ lại phải ngồi trên những đồ gỗ tồi tàn, còn những kiến trúc sư lại phải làm việc trong ngôi nhà xấu xí và cũ kỹ.

Tôi đi bộ, để trên đường đi có thể lấy đủ can đảm. Nhưng càng đi lâu tôi càng trở nên sợ hãi: “Làm thế nào để nhận ra anh ấy? Ivan ấy... Mình sẽ nói gì với anh ấy đây, một người không quen biết?”

Muốn làm cái gì đó dũng cảm thì phải làm ngay, không cần suy nghĩ mà quyết định ngay. Và lẽ ra tôi nên đi đến đó bằng ô-tô điện hay tàu điện. Đi bộ tôi có quá nhiều thời gian để nghi ngại và nghĩ ngợi đủ thứ.

Cuối cùng tôi cũng tới nơi...

Tôi biết là ngày làm việc kết thúc vào năm giờ rưỡi. Các kiến trúc sư bắt đầu ủa ra cửa, cũng như chúng tôi ủa ra khỏi trường sau giờ học. Chỉ từ tốn và ít ồn ã hơn một chút...

Những cánh cửa ra vào làm bằng gỗ không sơn với những hoa văn không hiểu sao lại làm tôi nhớ đến những giọt nước đọng lại trên những gốc cây. Những cánh cửa đó chị tôi mở ra ngày hai lần. Không, phải bốn lần chứ: Chị ấy còn đi ăn trưa bên nhà ăn nữa. Tôi thích thú ngắm nhìn những cánh cửa và cái cầu thang...

Đầu tiên những cô gái ủa ra. Ở trường tôi bọn con trai chạy ra đầu tiên. Các cô gái mặc những chiếc váy in hoa sặc sỡ, đi giày cao và xách những cái túi hợp mốt. Vài người cầm các cuộn giấy trên tay. Tất cả đều trông rất đẹp. Điều này làm tôi đau khổ.

Nhưng không ai trong số họ có thân hình thể thao như chị Ludmila! Cũng không ai có khuôn mặt thông minh, như mẹ nói, và trang trọng như chị ấy. Chỉ có điều đàn ông có thích những khuôn mặt trang trọng hay không? Điều này tôi không biết.

Chị tôi làm việc ở văn phòng chưa đến một năm: Trước đó chị ấy làm nghiên cứu sinh. Ở đây chị chưa có những bạn thân có thể đến chơi nhà chúng tôi. Vì thế có thể yên tâm hơn, không ai có thể hét lên: “Lyonya, em làm gì ở đây vậy?...”

Sau đó xuất hiện cánh đàn ông.

Làm sao để có thể nhận ra Ivan đây? Trên đường đi tôi đã nghĩ ra được một cách... Có lẽ cách đó có vẻ buồn cười và ngu ngốc, nhưng khi cánh đàn ông vừa bước ra, tôi kêu lên, mắt ngược lên trời như gọi bò câu hay chim sẻ:

– Ivan! Ivan! Ivan!

Không, thế không được: tôi gọi chó hay sao vậy?

– I... van...

Tôi phát âm tên đó chậm rãi và kéo dài giọng, như đang chuẩn bị gọi thêm tên bô.

– Anh gọi tôi à? – Một người đàn ông trở vào ngực mình. Ông ta gọi tôi bằng “anh”, có lẽ do bất ngờ.

Không, người này quá già và hói đầu. Tôi lắc đầu: không phải bác!

Và lại ngó lên trời hét toáng lên:

– I... va... an...

– Cậu gọi tôi ư?

Nếu như Ludmila của chúng tôi thích người này, tôi sẽ kiên quyết phản đối: Anh ta cao chỉ đến vai chị tôi. Không thể kéo cao hơn được!

– Không, không phải anh...

Và lại:

– I... va... an...

– Có ai đó trùng tên cậu đấy! – Một người nào đó nói với một người khác trong đám đàn ông.

Một người trong số họ quay lại nhìn tôi.



– Iva... an...! – Tôi lại hét lên, có lẽ do sợ hãi.

Khi đó anh ta tiến lại gần tôi.

– Cậu thấy đấy... – Anh ta cất lời khi chưa đến chỗ tôi.

Tôi giật mình: “Cậu thấy đấy...” – Chú Lyonya ở tầng dưới thường mở đầu bằng câu đó. Nhưng chú Lyonya nói “cậu thấy đấy” không tự tin lắm, kéo dài các âm cứ như đang suy luận ra lời, còn người này nói với vẻ chế giễu.

Trong khi anh ta tiến lại gần, tôi đã kịp nghĩ: “Có lẽ không thấp hơn chị Ludmila... Một người đàn ông tầm thước, có thể bằng một phụ nữ cao!”

– Cậu thấy đấy, – anh ta nhắc lại vẫn với giọng chế giễu – tớ có một yêu cầu lớn với cậu: gọi bạn cậu đơn giản là Vanya<sup>[12]</sup> thôi. Để khỏi bị nhầm lẫn.

Anh ta là người đầu tiên trong số ba Ivan hiểu rằng không thể có người không quen nào, hơn nữa lại là thằng bé con, lại gọi anh ta được. Anh ta không chỉ vào mình và hỏi: “Cậu gọi tôi à?...”

“Một Ivan đích thực!” – Tôi nghĩ – “Tóc màu hạt dẻ, mắt sáng... Cha mẹ khi đặt tên đã không sai lầm. Tất nhiên rồi: Ngay cả trong truyện cổ tích, Ivan, cho dù là Ivan ngốc nghếch, vẫn hoàn toàn không phải là thằng ngốc, mà rất thông minh và đẹp trai. Hừ, làm sao mà bố mẹ lại đặt tên Ivan cho cái ông hói đầu đó? Hay là cái anh thấp tịt đó? Mặc dù khi đặt tên cho một người, khó có thể xác định chính xác người ấy sẽ hói đầu hay không”.

– Thế nào, thỏa thuận rồi nhé? – Anh ta hỏi – Chừng nào mà Ivan của cậu còn chưa làm việc ở đây...

– Làm việc ở đây! – Bất ngờ với cả chính bản thân, tôi ngắt lời anh ta.

– Nào, nào, người anh em. Tình trạng bé tắc rồi đây. Và cậu sẽ thường xuyên gọi cậu ta chứ?

– Cháu còn có người nữa làm việc ở đây...

– Cũng là Ivan à?

– Ludmila...

Tôi cố ý nói tên chị gái để nhìn xem nó tác động đến anh ta như thế nào.

Anh ta không rùng mình, không tái mặt và không ôm lấy ngực, như các nhân vật trong các vở kịch hay trong các tiểu thuyết thường làm khi nghe đến tên người yêu. Chỉ đơn giản ánh nhìn giễu cợt của anh ta biến mất, lập tức biến đâu mất. Và tôi đoán: Đây chính là anh ấy!

Anh ta nhìn tôi hoàn toàn nghiêm túc và thậm chí còn hơn nghi ngờ, cứ như tôi có thể đánh lừa hay trêu anh ta.

– Ludmila nào?

Tôi nói họ của nhà mình.

– Này, em trai...

– Vâng chính thế: Em trai! Cháu là em trai chị ấy... Thậm chí mặt trông còn hơi giống chị ấy. Người ta nói vậy đấy... Chú nhìn xem!

Tôi quên mất là không chỉ có thể giống chị gái, mà còn có thể giống mẹ. Để cho anh ấy không kịp nghĩ ra điều đó, tôi vội thuyết phục:

– Vâng, cháu là em trai! Đó là cháu nói chuyện với chú hôm trước và đã nói đùa... Chị Ludmila không có con! Chị ấy cũng chưa kết hôn lần nào... Người ta cầu hôn chị ấy cả ngàn lần, nhưng chị ấy không muốn!

– Cả ngàn lần?

– Vâng, cả chục lần... Bản thân chị ấy không muốn lấy chồng. Và bây giờ cũng không muốn. Là cháu nghĩ thế... Cháu chỉ đùa thôi mà.

Anh ấy tin tôi, bởi vì anh quay lại nói với các bạn:

– Các cậu đừng chờ tở.

Anh ấy không lên giọng, nhưng họ vẫn nghe thấy, bởi vì giọng anh rất to và rõ ràng. “Hoàn toàn phù hợp với nhà mình!” – Tôi cả quyết.

– Các cậu đi đi! – Anh vẫy tay với các đồng nghiệp.

– Thế nào, tìm được cậu con rơi hả? – Ai đó trong số họ hỏi.

– Đấy, chú thấy chưa! – Tôi vui mừng – Cả họ cũng đùa: Gọi cháu là con trai chú đấy. Nhưng ai có thể nghe vậy mà nghĩ đó là sự thật. Như chú đã nghĩ...

– Vậy cậu chính là Lenka phải không?

– Chị ấy kể cho chú nghe rồi ư?

– Cô ấy nói rằng có một cậu em trai. Còn cậu, hóa ra đã hoàn toàn là một chàng trai trưởng thành rồi!

Từ phút đó tôi đã yêu mến anh.

– Tại sao chú không lần nào đến nhà cháu? Đơn giản là đến thăm thôi...

– Cô ấy không mời... Ta đi thôi và cùng trao đổi về việc này.

Anh quàng tay qua vai tôi. Thế thật dễ chịu. Và tôi đi cùng anh trên đường phố, thong thả, như những người bạn.

Đầu tiên anh im lặng. Tôi quên hết mọi thứ trên đời: Chúng tôi đi với nhau như những người bạn!

Sau đó tôi quay nhìn anh và nghĩ rằng anh sẽ không bao giờ đeo tạp dề bước ra cầu thang như chú Lyonya, người mà tôi không hiểu sao cứ đem ra so sánh. Anh mặc bộ quần áo đúng một và rất đẹp, áo sơ-mi trắng muốt, đến nổi khuôn mặt trông như rám nắng, mặc dù bây giờ mới đang là mùa xuân. Hay có lẽ đúng là anh ấy đã kịp đi phơi nắng?

– Tớ với Ludmila ở văn phòng hầu như không để ý đến nhau: Cô ấy ở tầng hai, còn tớ trên tầng bốn. Bọn tớ quen nhau ở sân tennis, – anh nói – vậy mà một tuần rưỡi nay tớ gác vợt...

“Anh ấy gác vợt, còn chị Ludmila lại ra sân thường xuyên hơn”, – tôi nghĩ – “nghĩa là anh ấy có thể không gặp chị ấy, còn chị ấy cũng không thể gặp anh ấy?”

– Chị Ludmila cũng không đi đánh tennis, – tôi nói – chị ấy đi nhà hát... Đi xem phim! Hầu như tối nào cũng đi...

– Đấy cậu thấy đấy! Tớ biết thế mà. Hầu như tối nào cũng đi ư?

Anh ấy lo lắng rồi!

– À, ít nhất là cách một ngày đi một lần.

– Mọi chuyện là ở đó! Không phải là ở chỗ cậu đùa, còn tớ thì bày chuyện ra... Vấn đề là cô ấy thậm chí không thèm giải thích cho tớ...

– Chị ấy có ý thức về lẽ phải! – Tôi nói – Hơn nữa... chị ấy phải có lòng kiêu hãnh chứ?

– Nào nào, người anh em, cậu làm tớ ngạc nhiên đấy! Chẳng lẽ có thể tính toán như thế? Lẽ ra phải đến và giải thích: Thế đấy, thế đấy, em trai em nó đùa. Còn đây thậm chí một từ cũng không nói... Lại bình thản đi xem phim!

“Chị Ludmila cho rằng anh ấy không có quyền bực tức và la hét”, – tôi suy nghĩ – “anh ấy thì cho rằng chị ấy nhất định phải giải thích cho anh ấy tất cả... Tại sao người lớn lại cứ quan trọng hóa những chuyện nhỏ nhất thế nhỉ? Làm phức tạp mọi chuyện? Họ nghĩ ngợi quá nhiều – nên vì sao mà bất hạnh. Đôi khi cũng phải hành động không cần suy nghĩ, đơn giản là mình muốn thế! Mình chẳng hạn, không thể giận nhau với bạn nhiều hơn một hay hai ngày... Còn người lớn thì làm mọi chuyện phức tạp lên! Đôi khi mình có thể giúp họ được. Nhưng họ lại không tin rằng mình có thể! Và mình thì không thể! Mặc dù Ivan có vẻ như tin...”

– Nghe này, bản thân cậu đã bao giờ yêu chưa?

Bản thân tôi yêu chưa ư?... Nghĩa là anh ấy yêu Ludmila!

Tôi mỉm cười, mặc dù hoàn toàn không muốn cười.

– Trông bộ dạng đẹp đẽ của cậu anh biết cậu đã kịp yêu rồi!

– Cháu ư? Chưa, chưa đâu...

– Thế nào, người anh em! Chẳng lẽ chưa một lần nào ư?

– Cháu không nhớ chính xác... Nhưng hình như là chưa...

– Cố nhớ đi! Không thể thế được!...

– Nghĩa là có lần cháu cũng có một tình cảm nào đó... Nhưng sau đó nó qua đi.

– Ừ, tất nhiên rồi.

Tại sao lại *tất nhiên rồi*? Có thể, cả ở anh ấy tình cảm cũng luôn qua đi như thế?

Khi tôi nói tôi chưa yêu bao giờ, đó là tôi nói dối Ivan. Bởi vì tôi không quen nghe người lớn hỏi những câu như vậy. Còn thực tế bọn con trai chúng tôi hầu như đứa nào cũng phải lòng ai đó. Một thằng bạn của tôi thậm chí còn bị ở lại lớp vì yêu đương. Hoàn toàn không làm gì được: không viết được chính tả, không làm được bài kiểm tra toán. Chẳng lẽ một người lớn bình thường có thể tin được điều đó? Còn Ivan thì có thể tin... Tôi cảm thấy điều đó. Nhưng dù gì cũng không thể trả lời thật với anh ấy được.

– Còn tớ, cậu biết tớ yêu thực sự lần đầu ở đâu không? – Ivan bỗng hỏi.

– Yêu thực sự ư? Chắc là ở trong văn phòng kiến trúc này chẳng?

– Cậu biết ở đâu không?

– Không, cháu không biết...

– Ở nhà trẻ! Bọn tớ đi ra ngoài ô vào mùa hè. Và ở đó có một cô bé bị ốm. Cô ấy tên là Nora. Thậm chí tên cô ấy tớ vẫn nhớ! Cái tên lạ dễ nhớ lâu. Cô ấy lên sáu. Mọi người đều phải lòng cô ấy. Phải, tất nhiên là trong số những người biết yêu lúc lên sáu! Cô ấy bị ốm, và tớ mang vào phòng cách ly cho cô ấy bó quả dại. May mắn làm sao là cô ấy đã khinh tớ!

– Tại sao vậy?

– Hóa ra tớ mang cho cô ấy toàn quả độc. Quả dại mà! Chúng rất đẹp. Về bề ngoài trông rất thích! Suốt dọc đường tớ mơ ước nói được câu gì đó thông minh.

– Về bề ngoài không phải lúc nào cũng phù hợp với bên trong. – Tôi nói.

– Cô ấy hiểu điều đó trước cậu, chỉ khi mới sáu tuổi. Và chẳng luôn món quà của tớ. Nếu không cô ấy sẽ không bao giờ khỏe lại! Một cô bé thông minh... Nhưng dù sao tớ cũng hết yêu cô ấy. Hồi đó mọi chuyện thật đơn giản.

“Nghĩa là bây giờ thì đã không đơn giản!” – Tôi vui mừng cả quyết. Và nói:

– Đó không thể gọi là tình yêu nghiêm túc được. Phải, đó là sự ham thích nhất thời... Chuyện đây cháu cũng đã gặp khối lần!

– Vậy thì cậu phải hiểu tớ! Và giúp tớ!...

Tôi từng đọc trong sách, rằng trẻ con vào thời kỳ chiến tranh thường giúp đỡ người lớn. Đôi khi thậm chí chúng cứu họ thoát chết! Còn vào thời bình, những người lớn hầu như chẳng bao giờ nhờ trẻ con giúp đỡ một cách nghiêm túc cả. Nhờ chạy đi mua cái này, đi lấy cái kia thì có, còn những chuyện quan trọng liên quan đến số phận của họ thì không bao giờ nhờ. Nhưng Ivan thì đã nhờ... Và tôi sẵn sàng làm cho anh ấy bất cứ điều gì!

– Chẳng lẽ chú bây giờ... cũng là ham thích nhất thời?

– Còn cô ấy?

Trước đây tôi rất muốn nói với anh là Ludmila hoàn toàn bình thản, hoàn toàn không đau khổ. Nhưng bây giờ tôi không thể nói dối và tôi nói thật:

– Chị ấy cũng rất đau khổ.

Anh ấy thậm chí dừng hẳn bước.

– Thế thì logic ở đâu cơ chứ? – Dường như anh nổi cáu, nhưng giọng nói lại vui mừng – Cái logic đơn giản nhất nằm ở đâu cơ chứ? Không thèm nói gì cả... Không giải thích!

Thường khi tôi làm hòa với đứa bạn, thì bước đầu bao giờ cũng đề nghị nó một điều gì đó thú vị. Tôi lại gàn nó, làm như chưa xảy ra chuyện gì và nói: “Bọn mình đi trượt băng đi!” hay “Chơi nhảy cừu đi!”.

– Thì chú chỉ cần đến chỗ chị ấy và nói: “Ta đi xem phim đi!” hay “Đi đánh tennis đi?”.

– Tớ đã đề nghị rồi.

– Còn chị ấy?

– Không hưởng ứng.

Sao lại cứ phải rắc rối như thế cơ chứ?!

– Cô ấy rất đau khổ phải không? – Anh hỏi khẽ.

– Thế chú nghĩ là không à?...

– Ngừng cái *chú* ấy đi! – Anh kêu lên như vui mừng – Gọi là *anh* thôi! Tớ hoàn toàn bình đẳng với cậu mà<sup>[13]</sup>.

Bình đẳng... Đó là cái mà tôi luôn thiếu!

Thường những người lớn nói với tôi: “Nào hãy nói chuyện như đàn ông với đàn ông!” hay là “Ta cùng nói chuyện như bạn bè nào!”. Chính cái chữ *như* ấy nhấn mạnh rằng trên thực tế tôi chưa phải là đàn ông và chúng tôi chưa phải là bạn bè. Chẳng lẽ lại có thể bình đẳng chỉ trong một thời gian nhất định nào đó thôi sao? Chẳng lẽ chỉ có thể là bạn bè trong một câu chuyện thôi sao?

Ivan đề nghị sự bình đẳng mãi mãi. Tôi cảm tưởng là như thế.

Tôi những muốn ngay lập tức cảm ơn Ivan. Và tôi kể cho anh về kế hoạch mà tôi đã nghĩ ra từ lúc ở nhà trước khi gặp anh:

– Ta làm thế này!... Cháu sẽ nói là cháu mời bạn đến nhà. Một người bạn mới... Hoàn toàn mới! Tất cả mọi người sẽ ở nhà: Họ thích nghiên cứu những người bạn mới của cháu. Còn chú thì đến nhà cháu.

– Tớ ư?

– Vâng, phải! Sau đó cháu sẽ giải thích tất cả: Cháu tìm thấy chú và đã mời chú. Ở nhà chị Ludmila không thể lờ đi và không trả lời. Chị ấy rất hiếu khách. Cháu sẽ nhận trách nhiệm về mình hết. Một khi vì cháu mà xảy ra sự việc này!

Tôi sợ rằng anh sẽ nói giống như mẹ: “Thật là tốt rằng cậu đã quan tâm đến tớ. Thật là tử tế! Nhưng trong trường hợp này kế hoạch của cậu không thích hợp...”

Anh ấy không nói gì tương tự như thế cả. Chỉ ôm lấy vai tôi mạnh hơn, và chúng tôi lại bước đi.

– Tớ vẫn luôn nói là không có tình trạng bế tắc mà lại! – Ivan thốt lên.

– Còn từ giờ đến hôm đó không nên nói gì với Ludmila! – Tôi nói – Chị ấy có thể sẽ lại không trả lời đâu. Sẽ lờ đi, thế thôi! Hoàn toàn có thể... Chị ấy từ khi ở nhà trẻ đã được ái mộ rồi. Cũng như Nora của chú ấy... Mẹ kể cho cháu nghe vậy. Bởi vậy nên chị ấy rất kiêu hãnh!



– Còn tớ sẽ không nói một lời nào về cậu, không tiết lộ đâu! – Anh ấy ba hoa như thằng bé con – Cô ấy sẽ không biết là ai đã nói dối tớ về cậu con trai và hai ông chồng.

– Cháu đã tự thú nhận rồi...

– Nghĩa là cô ấy đã biết chuyện gì xảy ra rồi ư? Thế mà vẫn không đến! Không thèm giải thích? Và không muốn làm hòa? Hừ, thế thì quá đáng lắm rồi! Hừ, anh bạn, cậu biết không, đó là...

– Chị ấy không làm hòa trước đâu! Bởi vì chị ấy được nhiều người thích lắm. Ví dụ như chú Lyonya ở dưới nhà cháu. Chú ấy là bác sĩ rất nổi tiếng: mọi bệnh tật đều biết chữa. Rồi cách đây không lâu cháu đi với chị ấy đến nhà hát, mọi người xung quanh đều nhìn chị ấy. Còn ngoài lại nhìn nữa...

– Chính tớ cũng nhận thấy rồi. – Ivan buồn rầu nói, rồi thêm. – Cô ấy có lẽ đang ở nhà chứ? Cậu sắp gặp cô ấy chứ?

Anh ấy ghen với tôi! Và tôi hiểu anh... Trong lần yêu cuối vừa rồi, tôi đã rất ghen với thằng em của cô bé tôi thích. Nó chỉ mới bảy tám tuổi, thế mà tôi thậm chí phải nịnh nọt nó. Và rất ghen tị với nó: Nó có thể gặp cô ấy hàng ngày, từ sáng đến tối, cùng cô ấy ăn trưa, ăn tối. Và cùng đi nhà nghỉ, còn tôi đến hè là phải xa cô ấy. “Nó luôn được biết về cô ấy – sau mười năm, sau hai mươi năm... cho dù cô ấy có đi đâu chẳng nữa!” – Tôi đã nghĩ như thế. Tôi cũng không biết mình có sẽ nhanh chóng hết yêu cô không, nếu như có ai nói thế, tôi dứt khoát không tin đâu. Tôi, khi đã yêu, tôi luôn cảm thấy sẽ yêu đến khi chết, yêu suốt đời, yêu đến tận cùng.

– Nghĩa là ta thỏa thuận rồi nhé? Chú sẽ đến vì cháu mời chú mà!

– Không *chú*, mà là *anh*.

Tôi thường nghĩ rằng sự bất bình đẳng giữa chúng tôi với người lớn bắt đầu chính từ đây: Họ gọi chúng tôi là *cháu*, còn chúng tôi gọi họ là *chú*.

Bố mẹ và chị Ludmila, như tôi đã nói, rất thích tìm hiểu những người bạn mới của tôi. Nếu như họ không thích người bạn đó, họ nhất định làm tôi cảm thấy điều đó. Tất nhiên, mỗi người theo cách của mình, bởi vì mỗi người có một tính cách riêng.

Bố luôn cố gắng sao cho tôi cảm thấy dễ chịu về việc bố không thích bạn mới của tôi. Hay ít nhất tôi cũng không buồn.

– Con có những người bạn tuyệt vời, – ông sẽ nói – nhưng mở rộng quan hệ bạn bè quá cũng giống như pha rượu vào nước, nó sẽ không còn đậm đà nữa. Con có những người bạn tuyệt làm sao! Đáng kỳ vọng làm sao! Tất cả đều thích chơi với con... Chúng thích con, thằng quỷ sứ ạ!

– Thậm chí là tốt rằng con bỏ qua cho cậu ta những khuyết điểm, – mẹ sẽ nói về người bạn mới của tôi – nghĩa là con tốt bụng...

Như thế là tôi hiểu rằng người bạn có khuyết điểm. Còn Ludmila trong trường hợp như thế không cải biên bài hát như bố:

– Về bạn bè thì chị không tính theo số lượng, mà tính theo chất lượng. – Chị sẽ nói – Chị không biết những bạn khác của em tuyệt vời thế nào, nhưng cậu này thì không qua được kỳ kiểm tra chất lượng.

Và nếu như tôi vẫn cứ muốn chơi với người bạn đó, thì cả ba người sẽ tìm cách tách tôi ra khỏi nó bằng mọi thú vui trên đời: phim, kịch, các trận bóng đá.

Nói tóm lại là tôi biết, rằng vào buổi tối người bạn mới của tôi tới, cả ba người sẽ ở nhà.

– Chị mặc bộ đồ thể thao màu xanh đi! – Tôi yêu cầu chị Ludmila.

Chị ấy có bộ quần áo thể thao mới mà tôi rất thích.

– Để làm gì? – Chị tôi hỏi – Đi lại trong nhà mà mặc đồ thể thao à?

– Nó rất hợp với chị. Đẹp hơn nhiều so với mặc váy.

Chị Ludmila nhún vai.

– Chị biết không, em nói với người bạn đó rằng chị là vận động viên thể thao... chơi tennis và bóng chày. Em muốn bạn em tin.

– Thế nó cho rằng em là đứa nói dối à?

Nửa tiếng trước khi người bạn tôi xuất hiện, Ludmila bắt đầu tập thể dục, mặc dù bình thường chị ấy luôn tập vào buổi sáng. Không, chị ấy không nghĩ sẽ thực hiện yêu cầu ngu ngốc của tôi, nhưng, khi Ivan bấm chuông cửa nhà chúng tôi, chị ấy tình cờ đã mặc đúng bộ đồ thể thao màu xanh đỏ.

Tôi chạy ra mở cửa...

Khi Ivan bước vào, cả nhà đều chăm chú làm công việc của mình: Bố mắt lim dim nghe nhạc (hôm đó bố mua những cái đĩa hát to tương ghi hết những vở nhạc kịch và giao hưởng), mẹ thì đang đan chiếc áo len cho tôi, còn Ludmila đưa bút và thước kẻ trên giá vẽ. Tóm lại, họ không có ý định thể hiện sự chú ý đặc biệt nào đối với người bạn của tôi.

Ivan lên tiếng:

– Xin chào!

Khi đó tất cả họ lập tức rời khỏi công việc. Mẹ và bố liếc nhìn nhau. Còn chị Ludmila không hề ngạc nhiên. Cứ như đã biết rằng Ivan sẽ phải đến... Chị ấy không bao giờ ngạc nhiên.

– Anh vào đi! – Chị nói. Sau đó quay sang bố, mẹ và cả tôi. – Cả nhà hãy làm quen đi, đây là Ivan.

– Lyonya đợi bạn của nó. Nó nghĩ anh là bạn nó, nên mới chạy vội ra thế! – Chị giải thích cho Ivan.

Ivan bối rối. Và tôi quyết định giúp anh.

– Vào nhà đi, anh vào nhà đi! – Tôi nói to hơn bình thường – Chúng tôi đợi anh đấy!

Trước đó tôi không thể nào nói được từ *anh*, thế mà giờ bỗng nhiên nó lại buột ra khỏi lưỡi tôi.

– Các con quen nhau à? – Mẹ hỏi.

– Vâng, quen nhau. – Tôi đáp. Ludmila nghe thế cũng vẫn không ngạc nhiên. – Con tìm được anh Ivan và mời anh ấy đến...

– Một sáng kiến tuyệt vời! – Bố thốt lên. Bố không biết gì về vụ cãi cọ mà, và Ludmila buộc phải mỉm cười với Ivan:

– Tôi mừng là hai người đã làm quen với nhau.

Đáng ra chị ấy phải nói: “Em mừng vì anh đã tới!”

Bố tắt đài. Mẹ buông cái áo len tương lai của tôi và chạy sang phòng bên. Một phút sau bà quay lại, tóc chải gọn và thậm chí có chút son trên môi.

– Con với anh Ivan đã gặp và kết bạn với nhau! – Tôi giải thích với các thành viên trong gia đình – Đây chính là người bạn mới của con.

– Chính thế ạ.

Tôi nhận thấy trong tay anh là mấy bông cẩm chướng và hộp kẹo. Chính anh ấy vì hồi hộp mà quên mất chúng. Tôi quyết định đỡ gánh nặng cho anh:

– Đưa tất cả cho em nào!

– Em tin đó là dành cho em à? – Chị Ludmila hỏi tôi.

– Không, cho chị! – Tôi nói chắc chắn.

– Nhưng có thể cho mẹ thì sao?

– Có lẽ cho cả hai. Ivan, cái này cho cả hai chứ? Anh nói đi, đừng xấu hổ!

Tôi cố làm anh phân chân lên: Anh ấy là khách của tôi mà.

Chị ấy không thể vẽ hay học bài như thường làm mỗi khi không bằng lòng. Nhưng suốt thời gian đó chị toàn nói với tôi: Chị không thích gặp mặt người chị đang giận.

– Thậm chí là tốt rằng anh xuất hiện bất ngờ thế này. – Mẹ nói – Chủ nhà chẳng chuẩn bị gì cả, xin mời dùng bữa tối đạm bạc thay cho sự thứ lỗi vậy.

– Phải, mời anh ngồi ăn với chúng tôi. – Bố mời.

– Anh ngồi xuống đi, Ivan – Tôi ủng hộ bố – Hãy tự nhiên như ở nhà nhé!

– Thế thì tôi cởi áo vét đã! – Ivan nói lớn, cứ như đã biết luật của nhà tôi.

Trong tủ bát của nhà tôi có hai bức tượng sứ. Bà ngoại đã đặt ở đó. Bà mất ba năm rồi. Chị Ludmila không thích những bức tượng đó, nhưng chỉ không đụng đến chúng: Chúng được xem là kỷ vật về mẹ của mẹ.

Thế mà vào tối đó chính mẹ bỗng nhiên lại cầm những bức tượng sứ mang sang phòng bên. Mẹ luôn nhìn lên tường và vào các đồ vật, tay cứ lau chùi gì đó. Khi mẹ căng thẳng, bà luôn cầm giẻ lau bàn ghế, tìm kiếm bụi nơi ở đó chẳng hề có. Mẹ chưa chuẩn bị để gặp gỡ người khách rất quan trọng đối với bà. Nhưng tôi không thể nói tất cả trước được. “Không phải việc của em! Em không hiểu được đâu!” – Ludmila sẽ nói thế với tôi.

Mọi người đều xúc động. Bố mấy lần bật đài, lần nào cũng hỏi:

– Không làm phiền chứ?

– Ấy chết, không đâu ạ! – Ivan đáp.

Khi đó bố tắt đài... Và cả chính Ivan nữa, tôi tin chắc rằng anh ấy cởi áo vét chỉ để lấy lại dũng cảm thôi.

Chị Ludmila giúp mẹ trong bếp. Khi họ bung ra những đĩa phô-mai, trứng cá và rau trộn, chúng tôi, ba người đàn ông, đã ngồi sẵn ở bàn.

Ludmila cầm lấy áo vét của Ivan, phui phui tay áo rồi treo vào một cái ghế trống.

Từ lúc đó tất cả đều trở nên thoải mái.

Bố lấy chiếc bình bên trong có lớp váng màu vàng boi lênh bênh.

Tôi bắt gặp ánh nhìn của mẹ. “Tôi hy vọng ông sẽ không uống”. – Mẹ nói bằng mắt. Còn bố lại trả lời to:

– Bác sĩ cho phép trong những trường hợp đặc biệt...

– Nhưng hôm nay không có gì đặc biệt cả. – Chị Ludmila nói.

Ivan cầm cái bình rót vào cốc của tất cả mọi người trừ bố. Tôi cũng được rót... Nhưng tôi sợ rằng Ludmila sẽ nói câu gì đó làm hỏng tất cả, nên không uống.

– Vì hòa bình và tình hữu nghị! – Ivan nói.

– Giữa các dân tộc ư? – Ludmila hỏi.

– Trong đó có cả giữa các dân tộc.

Ludmila mỉm cười và uống. Tôi và Ivan liếc nhìn nhau.

Để cái cốc đầy của tôi không vương mắt mọi người, Ivan bí mật uống cạn nó.

Chúng tôi còn ngồi rất lâu. Bố lại bật những cái đĩa hát to tướng lên. Còn Ivan kiên nhẫn nghe chúng. Có thể anh ấy thậm chí cảm thấy thích thú. Sau đó Ludmila thay quần áo và đi tiễn anh.

Lúc họ đứng cạnh cửa ra hành lang, tôi vui mừng tự nhủ: “Dù sao anh ấy cũng cao hơn chị ấy một chút. Còn phải tính đến giày cao gót của chị ấy

nữa chứ!”

– Ivan và Ludmila! – Bố bỗng nói.

“Ivan và Ludmila... Ruslan và Ludmila... suốt tối bố không hề trích dẫn bài hát”. – Tôi nghĩ – “Không một lần nào! Và không lần nào tự hào gọi mình là thằng quỷ sứ. Tại sao vậy? Có lẽ xấu hổ với Ivan. Coi trọng ý kiến của anh ấy chẳng?... Nghĩa là bố thích Ivan?”

Nhưng người lớn vốn không vội nói ra lời điều họ nghĩ về nhau. Và luôn sợ khen nhau. Chê bai thì không ngại, nhưng khi khen lại phải xem xét, quan sát rất lâu mới khen. Thậm chí cả khi điều đó đã rõ ràng ngay từ đầu!

– Thật là tốt rằng con đã bày ra vở kịch này. – Mẹ vừa bung bát đĩa vào bếp vừa nói.

– Và bày trò mới hay làm sao! – Bố thốt lên – Thật thông minh, thằng quỷ sứ! Thật sáng tạo!

Bố mẹ lại nói về tôi rồi!

## 8

Hai tháng rưỡi trôi qua.

Ivan bây giờ thường xuyên đến nhà chúng tôi chơi. Và nhà chúng tôi như vui hơn. Trên cửa sổ mẹ treo những tấm rèm còn mới tinh nhiều năm nay xếp trong tủ. Trên bàn bây giờ luôn là tấm khăn sặc sỡ mà trước kia mẹ chỉ trải vào những ngày lễ.

Vào các buổi tối, mẹ cho chúng tôi ăn ngon hơn: Ivan thỉnh thoảng ăn tối cùng chúng tôi.

Một lần chú Lyonya ở tầng dưới chặn tôi lại trên cầu thang và hỏi:

– Đó là họ hàng nhà cậu à? Cái anh... da rám nắng ấy...

– Vâng, – tôi trả lời – họ hàng... cháu của mẹ.

– Tôi cũng nghĩ thế: Cậu gọi anh ta bằng *anh*.

– Chú thấy sao, có dễ thương không?

– Cậu thấy đấy, từ xa khó có thể xác định được. Nhưng gây ấn tượng tốt.

– Anh ấy là kiến trúc sư. Rất có tài!

– Trong nhà cậu đó là nghề gia truyền rồi! Vả lại, đó cũng là nghề của thế kỷ: Người ta xây dựng, xây dựng... – Chú Lyonya nhét đầu gọng kính vào miệng, chú đang suy nghĩ. – Anh ấy với Ludmila là thế nào nhỉ? Anh em họ à?

– Vâng, họ thân nhau từ bé.

Chú ấy rất lâu không thể tra được chìa vào ổ khóa. Tôi cảm tưởng vì chú ấy vui sướng... Và chú nói lúc chia tay:

– Nếu như Ludmila muốn, tôi sẽ ghé khám cho bố cậu. Hoặc sẽ mời một chuyên gia tới khám. Nếu như cô ấy muốn...

Tôi chưa kịp khoe ở dưới sân là chị gái sắp lấy chồng! May quá!... Tại sao phải làm chú Lyonya buồn cơ chứ?

Tôi nói với Ivan:

– Ngay dưới nhà em có một bác sĩ. Em hình như đã nói rồi... Rất yêu chị Ludmila.

– Lâu chưa?

– Từ hồi còn nhỏ! Em giải thích rằng anh là anh họ. Để chú ấy không buồn... Anh hiểu không? Vậy nên cứ để như thế nhé.

– Cậu thật tốt bụng, người anh em ạ! – Ivan mỉm cười.



Thay cho từ *thằng quý sứ*, anh gọi tôi là *người anh em*. Nghe thích hơn.

Ở nhà tôi thậm chí không ai nhắc đến đám cưới. Bố và mẹ sợ hỏi chị Ludmila. Nhưng lúc nào họ cũng nghĩ đến điều đó. Và tôi cũng nghĩ.

Mỗi khi chị gái về nhà, chúng tôi nhìn chị đầy thắc mắc.

– Chúng con chơi tennis, – chị thông báo – Ivan lại thua.

Hay là cái gì đó tương tự thế.

Tất nhiên, tôi có thể hỏi Ivan. Nhưng rồi điều chúng tôi mong mỏi đến sột cả ruột đã đến.

Một hôm, vào buổi tối chị Ludmila nói:

– Con muốn sống gần nhà mình. Ở đâu đó quanh đây.

– Điều đó có quan trọng gì đâu con! – Bố chồm lên khỏi ghế.

Tôi và mẹ cũng nhồm cả lên. Sự mong đợi đã bật ra, và chúng tôi bắt đầu thuyết phục Ludmila, rằng giao thông trong thành phố chúng ta rất tốt, rằng bác sĩ khuyên bố và mẹ nên đi lại nhiều, và chị ở quận nào trong thành phố cũng không thành vấn đề. “Không đáng để chị ấy vì chuyện này mà lần lữa mãi”. – Tôi nghĩ. Nhưng chị nhắc lại một cách cương quyết đến nỗi tất cả chúng tôi phải im bật:

– Không, con sẽ chỉ sống ở đâu ngay cạnh đây thôi. Điều này đã được quyết định rồi.

Ai quyết định cơ? Chị ấy? Hay là cả hai người? Không ai dám hỏi.

Ivan cách đây không lâu được phân một căn hộ trong một ngôi nhà mới xây. Ở đó rất xa, từ trung tâm đến đó đi mất bốn mươi phút bằng ô-tô điện. Một lần anh Ivan đã lôi tôi, theo cách anh ấy diễn đạt, đến nhà mình. Thực ra tôi không phản đối lắm, chỉ để cho phải phép nên nói:

– Có lẽ tốt hơn là đến nhà em chẳng?

Lúc đó là ở ngoài sân vận động, nơi Ivan và Ludmila chơi tennis.

– Không, – Ivan đáp – em đã mở đường cho anh đến vào nhà em, thì anh cũng phải mở đường cho em đến nhà anh.

Chúng tôi đi bằng taxi. Lần đầu tiên trong đời, trong xe ô-tô con tôi không ngồi cạnh lái xe: Tôi thích ngồi ở ghế sau hơn, bên cạnh Ivan.

Ivan cũng tạm thời đang độc thân... Cũng như chú Lyonya. Nhưng bát đĩa của anh ấy nằm đúng chỗ để bát đĩa, còn sách thì nằm trong tủ sách.

Chúng tôi ngồi trên ban công ngắm nhìn cánh rừng và dòng sông.

Ivan bảo:

– Đây, thế nào là căn hộ đủ mọi tiện nghi: Muốn tắm trong nhà tắm thì tắm mà muốn tắm ngoài sông thì tắm, muốn hít hơi ga trong nhà bếp thì hít mà muốn hưởng mùi hương bạch dương cũng tha hồ! Nhưng quan trọng nhất: không có điện thoại! Là một tiện ích to lớn vô cùng: có thể tiết kiệm thời gian. Ai mình không muốn nghe thì không phải nghe, ai mình muốn nói dăm ba câu – có thể gọi bằng máy tự động. Nó ở ngay dưới cửa sổ.

Buổi tối hôm đó anh ấy còn nhiều lần reo lên vui sướng:

– Khí hậu của nhà nghỉ! Đúng là khu nghỉ mát!...

“Ivan liệu có thích đi khỏi nơi đây không? Anh ấy lại sẽ nói: *Logic ở đâu hả? Cái logic đơn giản nhất ở đâu hả? Ở đây có rừng và sông!*”. Điều này làm tôi lo lắng.

“Sao chị mình lại nghĩ như vậy chứ?” – Tôi suy nghĩ – “Có lẽ bởi vì bố bị *hai trăm hai mươi trên một trăm*. Và mẹ lại nghe không tốt... Hay có thể chị ấy không muốn phải xa mình?”

– Cứ để anh Ivan đến ở với chúng ta! – Một lần tôi nói với nhà, cứ như tôi là ông chủ gia đình vậy. – Con sẽ ngủ trong bếp. Được không ạ... hoặc nếu muốn thì ở sảnh ngoài.

– *Trong nhà của chúng ta, trong nhà của chúng ta!* – BỐ cải biên khúc *aria* trong *Evgeny Onegin*.

– Phải, trong ngôi nhà của chúng ta... – Chị Ludmila trầm tư nói – Ivan có căn hộ. Anh ấy sẵn sàng đổi và chuyển đến một căn hộ bất kỳ nào trong ngôi nhà của chúng ta.

Ngày hôm sau tôi thảo ra một thông báo:

“Cần đổi gấp một căn hộ trong ngôi nhà có đầy đủ mọi tiện nghi: ban công, buồng tắm, phòng tắm hơi, bếp ga, rừng, sông, khí hậu nhà nghỉ, điện thoại ngay dưới cửa sổ! Người có nhu cầu xin gọi bất cứ lúc nào...”, và viết số điện thoại của nhà tôi.

Nhưng chẳng ai có nhu cầu đổi cả, mặc dù bản thông báo tôi dán khắp các lối ra vào trong ngôi nhà lớn của chúng tôi. Không ai gọi điện thoại... Chỉ mỗi chú Lyonya giữ tôi lại ngoài sân và bảo:

– Ở đằng kia có cái thông báo. Và số điện thoại nhà cậu... Tôi nhớ số đó từ khi còn nhỏ. Tôi đọc và không hiểu là ai muốn đổi nhà vậy?

– Đó là anh họ. Anh ấy muốn sống cạnh gia đình cháu. Anh ấy yêu quý mẹ cháu... vì mẹ là người cô duy nhất của anh ấy mà.

– Hiểu rồi: Ai cũng muốn sống gần người thân mà.

Một lần Ivan yêu cầu tôi tiễn anh. Ngoài đường, anh quàng vai tôi giống như hôm đầu tiên chúng tôi làm quen nhau.

– Người anh em ạ, Ludmila lại gây khó khăn. Cậu có thể giúp đỡ được chăng? Anh bảo với cô ấy: “Hãy chuyển đến chỗ anh, rồi sau ta sẽ tìm chỗ nào đó ở ngõ xí nghiệp lắp máy số ba”. Nhưng cô ấy bảo: “Nếu chúng ta chuyển đến đó rồi thì sẽ không đổi nhà được nữa: hết chất kích thích!”.

Logic ở đâu? Logic đơn giản ở đâu cơ chứ? Có thể cậu nghĩ ra cách gì đó chẳng? Cũng như lần trước cậu nghĩ ra chuyện mời anh ấy...

Lần thứ hai anh ấy cần đến sự giúp đỡ của tôi!

– Được rồi, em sẽ nghĩ. – Tôi nói.

Nhưng tôi chưa kịp nghĩ. Ba hôm sau chị tôi báo cho chúng tôi:

– Công trình nghiên cứu được gia hạn. Con và Ivan sẽ đi công tác nửa năm.

– Cùng nhau à? – Mẹ hỏi lại.

– Cùng nhau, tất nhiên rồi! – Ludmila nói – Trong thời gian đó Lyonya dán thông báo khắp ngõ nhà mình, chắc sẽ tìm được chỗ nào đó!...

Chị ấy nói hăng hái, thậm chí rất vui vẻ, bởi vì mẹ bắt đầu dùng giẻ tìm kiếm bụi ở nơi mà không có hạt nào, còn màu đỏ thì lan ra trên cổ và mặt bố.

Bố không hát, mà gằn như thì thầm giai điệu đặc biệt của mình:

– *Luôn chuyển động, người chủ cối xay để cuộc đời mình luôn chuyển động!...*

## 9

Tôi đã nói rằng tôi không nhớ mình bắt đầu biết nhớ khi nào. Nhưng từ khi tôi biết nhớ, không ai trong bốn người nhà tôi đi đâu xa lâu đến nửa năm trời.

Có biết bao tác phẩm âm nhạc viết về những người ra đi! Bố bây giờ trích dẫn những bài hát và khúc *aria* đó. Các nhạc sĩ không hiểu sao lại vui thích khi người ta đi xa nhà. Nhưng bố hát những bài hát vui vẻ đó bằng giọng chẳng vui tí nào.

Cả tôi cũng như không còn là mình nữa.

– Thậm chí là tốt rằng con đi xa, – mẹ nói với Ludmila – cuối cùng thì chúng ta cũng biết được Lyonya đối với con thế nào!

Để không buồn bã, tôi cố nhớ tất cả những lần Ludmila tỏ ra bất công với tôi, nhưng lại toàn nhớ ra những bộ phim và vở kịch mà chị đưa tôi đi xem. Tôi cố nhớ những người bạn tôi thích mà chị ấy thì không, nhưng lại nghĩ đến Ivan mà tôi sẽ chẳng bao giờ gặp được nếu như không có chị ấy.

Chúng tôi cũng đã quen với Ivan, anh luôn mang cho chúng tôi những trạng thái tinh thần tốt.

– Mọi người tiễn cháu và Ludmila lần đầu tiên mà cứ như người ta đưa tiễn lần cuối cùng vậy! – Ivan nói – Logic ở đâu vậy? Logic đơn giản nhất ở đâu hả? Phải vui mừng chứ, thế mà mọi người...?

– Vui vì cái gì cơ? – Tôi hỏi.

– Trước kia cả nhà chưa bao giờ nhận được thư của bọn anh, còn bây giờ sẽ được nhận! Đó là thứ nhất. Thứ hai là, từ trước đến giờ mọi người chưa bao giờ chờ đợi bọn anh trở về, bây giờ sẽ được chờ đợi. Và thứ ba là, bọn anh thực sự sẽ trở về với mọi người. Đó sẽ là lễ hội!

– Nhưng mà lâ... ầu quá! – Tôi dài giọng.

– Lâu ư? Hãy nhớ thử chuyện gì xảy ra với em nửa năm trước đây xem. Chuyện gì đó... đáng nhớ ấy!

Tôi nghĩ đến lần tôi đánh Kostik cũng khoảng nửa năm trước.

– Nhớ ra chưa?

– Nhớ rồi ạ...

– Có thấy lâu không?

– Không... cứ như mới hôm qua.

– Hôm qua ư? Nghĩa là bọn anh sẽ trở về ngày mai! Mọi thứ đều được nhận thức bằng so sánh.

– Em hiểu rồi.

– Sáu tháng đó sẽ trôi qua rất nhanh như vậy. Em có làm chủ được những suy nghĩ của mình không?

– Có lẽ là làm chủ được.

– Vậy thì hãy chuyển chúng từ chuyện ra đi thành chuyện trở về. Chuyển được không?

– Em sẽ cố.

– Vậy đó! Không có tình huống bế tắc nào cả.

– *Ôi anh em ơi, buồn đã đủ rồi!* – Bố hát từ bản giao hưởng kỳ quặc của Beethoven, trong đó người ta hát. Và thêm – Người chủ cối xay tôi chính là kẻ chỉ thích sống ở nhà cả đời!...

Ivan lại đem cho chúng tôi trạng thái tinh thần tốt.

Trước chuyến đi của họ, tất cả chúng tôi, bố mẹ và tôi, nhờ có Ivan giúp đỡ đã chuyển những ý nghĩ của mình, chỉ nghĩ đến ngày họ trở về. Sẽ vui sướng làm sao khi nhận được bức điện: “Đón chúng con! Hôn cả nhà!”, và chạy ra ga!

Mẹ lại tổ chức một bữa tối... Ivan đến, mang theo cả va li, để sáng sớm hôm sau cùng Ludmila ra ga.

Hai chiếc va li nằm sát nhau bên cạnh tường: một cái to đùng, dây đai buộc vòng quanh và gần như oằn xuống, còn cái kia gọn gàng, không một vết sây sạt và thậm chí còn thoảng mùi nước hoa (tôi cảm thấy được khi đặt nó vào cạnh tường).

Tôi cảm tưởng như ai đó đã lấp những bóng mới sáng hơn lên chiếc đèn chùm: làm những ly cốc, bát đĩa trên bàn lấp lánh. Tôi chưa trông thấy số bát đĩa đó trước kia. Gần đây, mẹ đã lấy từ tủ ra tất cả bát đĩa trước vốn chỉ để dành cho các ngày đặc biệt long trọng.

Ở giữa bàn là cái bình yêu thích của bố, trong đó lớp váng màu vàng boi lên bên. Ivan đặt cạnh nó chai sâm-banh và chai cô-nhắc.

Mẹ gọi tôi ra một góc, sai chạy ra cửa hàng mua chai nước quả.

– Để bố uống, – mẹ thì thào – mẹ không muốn hôm nay bố uống thứ kia... Bố đang rất xúc động!

Khi tôi trở về với ba chai nước chanh, chú Lyonya gặp tôi trên cầu thang. Tôi có cảm giác như chú chỉ làm ra vẻ đi ra cầu thang, mở cửa rồi lại đóng cửa: Tôi rất hay gặp chú.

– Sinh nhật ai hả? – Chú Lyonya hỏi – Sáng thấy mẹ mang về mấy chai, bây giờ đến lượt cậu...

– Vâng, sinh nhật!

– Ai vậy?

“Nếu như nói là Ludmila hay ai đó trong nhà mình, chú ấy sẽ chạy đi mua quà”. – Tôi nghĩ.

– Ngày lễ hôm nay dành cho ai vậy? – Chú Lyonya hỏi lại.

– Cháu của mẹ. Anh ấy chỉ có một mình. Vậy nên nhà cháu mới tổ chức... cho anh ấy!

– Hiểu rồi. – Chú Lyonya nói.

Và như mọi khi, sau khi tôi trả lời, chú lại tra chìa khóa vào ổ.

Ở nhà mọi người chờ đợi tôi. Mẹ lau các chai nước chanh và đặt lên bàn.

– Nước của ông đây. – Mẹ khẽ nói với bố.

– *Đi đâu rồi, lòng dũng mãnh xưa kia, người đã chạy đâu?* – Bố hát từ nhạc kịch *Cô dâu của Sa hoàng*. Và nói thêm bằng giọng bình thường như mọi người. – Nó đi đâu được! Đây, nó ở đây...

Bố cầm hai chiếc va li bên tường, nhắc chúng lên, trông như vận động viên cử tạ.

– Ivan và Ludmila. – Ông reo lên, tung tủy hai chiếc va li.

– Còn có thuốc súng trong thùng! – Ivan hào hứng.

– Có đấy! – Bố đáp.

Hai chiếc va li rơi *bịch* xuống sàn... Bố lặng người, hai tay giơ cao.

– Sao vậy? – Mẹ hỏi khẽ.

Bố há miệng nhưng không thể trả lời. Ông mấp máy môi, trông như đang nhẩm lại bài hát hay khúc *aria* nào đó...

Ivan lại gần bố. Tôi không hiểu chuyện gì đã xảy ra, nhưng mấy phút sau bố đã nằm trên đi-văng. Ivan đã mang bố lên đó như thế nào nhỉ? Xóc lên vai hay bế trên tay như một đứa nhỏ? Tôi không nhìn thấy gì cả.

Bố cao hơn Ivan, vai rộng hơn, nặng hơn, và tôi không thể hiểu làm sao Ivan có thể lôi bố lên được. Nhanh chóng và cẩn thận như thế... Còn chúng tôi thì chết lặng, như bị tình trạng của bố đánh gục, thậm chí không thể giúp đỡ bố...

Sau đó cả ba chúng tôi, như theo cùng một hiệu lệnh, cùng bưng tỉnh bên đi-văng.

– Kim châm... – Bố thì thào – Kim... đâm vào đây... – Và bố đặt tay lên chỗ tim.



– Bố đừng động đây! – Ludmila ra lệnh và chạy sang phòng bên cạnh.

Mẹ bắt đầu lau giẻ lên lưng ghế đi-văng, lặng lẽ, vô hồn.

– Chuyện này vẫn hay xảy ra. – Ivan thở nặng nhọc, nhưng mỉm cười. – Rồi sẽ qua thôi!

Anh nói một cách chắc chắn, làm như chuyện này đã xảy ra với anh không chỉ một lần.

– Phải làm gì bây giờ? – Mẹ hỏi.

Ludmila đi vào với cái lọ nhỏ và một miếng đường. Giọt nước màu vàng chảy khắp miếng đường. Bố cầm miếng đường cho vào miệng, để dưới lưỡi.

– Bây giờ con chạy gọi bác sĩ... – Tôi nói. Và chạy bỏ ra ngoài hành lang, sau đó xuống cầu thang. Miễn sao chú ấy ở nhà!... Vào phút đó, chú Lyonya đối với tôi bỗng thành người cần thiết nhất, quan trọng nhất trên đời. Tôi cảm tưởng như mọi thứ trên đời bây giờ chỉ phụ thuộc vào chú!

Hắn là chú hiểu điều đó, bởi vì không đặt câu hỏi: Ludmila có muốn chú đến hay không? Chú vớ lấy cái hộp nhựa màu nâu, rồi đến hộp sắt sáng lấp lánh, lại còn nhét cái gì đó vào túi áo và chạy theo tôi, mặc nguyên cái áo sơ-mi phanh cổ đang xắn tay, quần pijama và đi đôi dép lê.

Khi chú vừa vào nhà, phải hơi nheo mắt vì ánh sáng. Mọi thứ đầy vẻ đặc biệt lễ hội: những ly rượu, đĩa bát, lọ rượu đầy vàng óng, sâm-banh và cô-nhắc, váy áo của Ludmila và của mẹ, bộ com-lê rất mới của Ivan. Thậm chí cả bố đang nằm trên đi-văng cũng trong vẻ lễ hội: Hôm nay mẹ đã là cho bố áo vét và quần, đưa bố chiếc sơ-mi vải ni-lông mới.

Chị Ludmila ngồi trên ghế ở bên cạnh đang cầm tay bố. Mẹ ngồi ở mép đi-văng và vẫn lau giẻ lên lưng đi-văng như lúc nãy.

Ivan đã lấy lại hơi, nhưng vẫn đứng yên chỗ cũ. Khi chúng tôi bước vào, anh nói:

– Bây giờ bác sĩ sẽ khẳng định: đó là chứng co thắt. Chuyện đơn giản thôi! Con co thắt sẽ qua. Nói chung không có tình trạng bé tắc đâu. Đây chỉ là chuyện đơn giản thôi mà...

Tôi tin Ivan. Tôi cảm tưởng rằng có anh thì không có thể xảy ra chuyện gì khủng khiếp, không cứu vãn nổi.

Ludmila vươn thẳng người, đứng dậy nhường ghế cho chú Lyonya.

Chú Lyonya đo huyết áp cho bố. Máy đo nằm trong chính cái hộp nhựa nâu đỏ. Sau đó chú cởi chiếc áo sơ-mi ni-lông của bố, cởi cà vạt, nhét hai đầu ống cao su vào tai và bắt đầu nghe tim. Cuối cùng, chú đứng dậy và hỏi bố:

– Bác cảm thấy như thế nào?

– Kim châm... – Bố thì thào – Như ai châm kim...

– Cháu hiểu rồi. Bác đừng lo lắng. Cậu cháu họ nói đúng: Đó là cơn co thắt... Bây giờ cháu sẽ tiêm cho bác. Rồi nó sẽ qua ngay! Nhưng bác không được ngồi dậy. Và không được cựa quậy. Vào thời gian đầu...

Thậm chí không ai ngạc nhiên khi chú gọi Ivan là cậu cháu họ. Chỉ mình tôi để ý.

Sau mũi tiêm, bố cảm thấy nhẹ nhõm hơn. Bố mỉm cười – chút chút, khó khăn.

Khi đó chú Lyonya trông thấy hai chiếc va li lăn lóc giữa nhà, cứ như ai ném tung chúng ra. Chú ngạc nhiên nhìn chiếc này, rồi sang chiếc kia, sau đó sang tôi... Rồi sau đó, nhận ra chiếc quần pijama của mình, chú vội vã:

– Tôi không còn cần thiết nữa.

– Cảm ơn cậu. – Ludmila nói.

Họ vẫn “cậu tớ” với nhau, từ khi còn nhỏ.

Tôi và chị Ludmila ra tiễn chú Lyonya. Ngoài hành lang chú đút hai đầu gọng kính vào miệng, dường như cố ý, để trong nhà nghe không rõ câu chú nói:

- Theo tôi, có lẽ con nhồi máu cơ tim... Phải gọi cấp cứu.
- Chúng tôi đã gọi, – Ludmila nói – nghĩa là, cậu nghĩ thế ư?

Bước vào phòng, Ludmila mỉm cười với bố:

- Bố thấy đấy, mọi chuyện không có gì đáng sợ cả.

Lần đầu tiên trong đời chị ấy nói dối. Còn tôi lại ra ngoài hành lang. Tôi đợi xe cấp cứu ở đó, để nó tới khẳng định lời chị Ludmila: “Mọi chuyện không có gì đáng sợ cả...”

## 10

Ivan ra đi một mình. Sau khi người ta cho phép bố nằm nghiêng.

Bố cứ nằm như thế trên đi văng, nơi Ivan mang bố lên.

Các bác sĩ đến, tôi và Ivan đưa một vị giáo sư đến bằng taxi. Người ta khuyên đưa bố đến bệnh viện:

- Bây giờ chúng tôi vận chuyển được người bị nhồi máu cơ tim. Phương pháp mới!

Sau khi các bác sĩ đến, chúng tôi chạy xuống chú Lyonya.

- Các bạn thấy đấy, những phương pháp mới không nên thử nghiệm trên người thân của mình. Tốt hơn nên chăm sóc ở nhà... Tôi sẽ đến thăm bệnh.

Chú đến thăm mỗi ngày. Vào các buổi chiều, khi Ludmila ở nhà. Bây giờ, lúc ở trong nhà chú dưới tầng hai, chú luôn ăn mặc như đang chuẩn bị đi nghe nhạc hay xem kịch: Lỡ đâu chúng tôi lại chạy tới gọi chú thì sao?

Chú Lyonya chỉ là bác sĩ chữa răng, nhưng chúng tôi đã làm theo lời chú khuyên.

– Vận chuyển người bị nhồi máu cơ tim ư? – Chú bàn với chúng tôi – Điều này rất nghiêm trọng. Không nên liều.

– Nếu như bác bị gì nghiêm trọng, – sau đó Ivan giải thích cho bố – thì người ta đã đưa bác đi bệnh viện ngay rồi. Mọi thứ đều được nhận thức bằng so sánh! Bác đã bao giờ biết một người bị nhồi máu cơ tim nào mà không được đưa vào bệnh viện chưa? Cháu nói là thời gian gần đây ấy, khi mà phương pháp mới đã thắng.

– Đúng rồi! – Bố nói, và hát câu trong tác phẩm *Hoài nghi* của Glinka. – *Ngủ đi hỡi trái tim ưu phiền!*

– Phải rồi! – Ivan đồng tình – Bác quay nghiêng sang trái và gắng ngủ đi. May là bây giờ bác có thể quay qua quay lại được rồi. Giấc ngủ là liều thuốc số một.

Vị giáo sư khuyên:

– Phải nói thật cho ông ấy biết rằng đó là nhồi máu cơ tim. Khi đó ông ấy sẽ tập trung tư tưởng để chuẩn bị đấu tranh với nó!

Giáo sư tuy đã già, nhưng lại ủng hộ những phương pháp mới.

– Các bạn biết đấy... – Chú Lyonya suy luận sau khi vị giáo sư đi khỏi – Con người thường tin vào điều tốt đẹp hơn. Và hy vọng... Có quan điểm cho rằng phải báo cho người ta về những điều kinh khủng nhất. Nhưng ngay cả các bác sĩ cũng quên mất triệu chứng của những căn bệnh khủng khiếp, nếu như chính họ mắc phải chúng. Chúng ta luôn muốn giữ lại niềm hy vọng. Không muốn tin vào điều xấu. Vậy thì tại sao phải báo? Cần phải có trạng thái tinh thần tốt!

– Mọi thứ đều được nhận thức bằng so sánh! – Ivan giải thích cho bố sau đó – Nhà bác có giấu kết quả chẩn đoán của ai đó là người quen bị nhồi máu cơ tim bao giờ chưa nào? Không giấu phải không? Đấy bác thấy chưa.

Những phương pháp mới đã chiến thắng! Và bác cũng không phải là ngoại lệ. Nghĩa là chẳng có cơn nhồi máu cơ tim nào cả. Tất nhiên thật tức là mình không bị bệnh thực sự nghiêm trọng bác nhỉ! Nhưng biết làm sao được? Chỉ là cơn co thắt thôi... Nhưng vì cẩn thận nên họ vẫn bắt bác nằm trên giường. Đúng hơn là trên đi-văng.

– Ờ... ờ... bác hiểu rồi. – Bô đồng ý.

Khi có mặt chú Lyonya, Ludmila và Ivan luôn ở hai góc khác nhau trong phòng. Và làm như không chú ý đến nhau. Họ không trò chuyện với nhau, tự nhiên như thế.

Vào ngày ra đi, khi đã ở ngoài sân ga, Ivan nói với Ludmila:

– Anh sẽ viết thư thường xuyên. Nhưng ngắn thôi! Anh viết trên giấy thường không được hay lắm. Nhưng em đừng chấp điều đó, hãy viết cho anh dài hơn! Bởi vì mọi người ở đây với nhau, còn anh thì sẽ chỉ có một mình... – Sau đó anh quay sang tôi – Em nữa, Lenka, anh sẽ viết riêng cho em. Và em viết cho anh thường xuyên hơn nhé: Kể chuyện ở nhà, chuyện ở trường, về bố, tất nhiên rồi. Em tự biết đấy! Cả về Ludmila. Đó là điều anh đặc biệt quan tâm... Và hãy cố cho anh và Ludmila chuyển về ở gần nhà em.

Ludmila theo thói quen muốn nói rằng Ivan lại nói không đúng địa chỉ rồi, rằng tôi không thể, không biết làm gì đâu: Trẻ con mà! Tôi cảm thấy chị ấy muốn nói thế, nhưng không nói. Nói chung, cùng với việc Ivan đến với chúng tôi, trong mắt người nhà của tôi, tôi bỗng nhiên lớn hẳn lên. Anh ấy nói với tôi như người cùng trang lứa, và mọi người bắt đầu bắt chước anh.

– Nghĩa là hãy cố gắng thu xếp chuyển nhà, – Ivan nói – nếu không anh sẽ phải độc thân mãi đấy!

Ludmila gật đầu xác nhận: Phải, sẽ độc thân đấy.

Ivan ra đi.

Mười ngày sau hai bức thư đầu tiên được gửi đến: “*Gửi Ludmila Nechaeva (thư riêng)*”, “*Gửi Leonid Nechaeva (thư riêng)*”. Ivan kể mình đã ổn định cuộc sống thế nào, bắt đầu làm việc ra sao. Trong thư gửi cho tôi, trên một tờ giấy riêng, anh hứa với bố sẽ dạy bố chơi tennis và bóng chuyền.

Ngay hôm đó tôi gửi thư trả lời. Ivan yêu cầu tôi viết về chuyện ở nhà, ở trường, về bố và về Ludmila. Tôi quyết định trong bức thư đầu tiên sẽ hoàn thành tất cả các yêu cầu của anh. Bức thư thành ra rất dài. “Những bức khác sẽ ngắn hơn!” – Tôi quyết định – “Đây là thư đầu tiên mà!”

Sau đó tôi ngồi xuống và viết đi viết lại. Viết trên giấy đúng là không được như mình nghĩ. Ivan đã nói hoàn toàn đúng!

*“Anh Ivan quý mến! Em đã nhận được thư anh. Em sẽ kể mọi chuyện theo thứ tự.*

*Trước hết là về bố. Bố đã được phép ngồi dậy. Bố bảo em: “Chưa bao giờ trước kia bố tưởng tượng nổi rằng thật sung sướng dễ chịu làm sao khi được ngồi trên đi-văng. Cứ như được bắt đầu một cuộc sống mới!”. Chỉ cần mẹ hơi nhăn mặt một chút là bố lại hát: “Ôi anh em ơi, buồn đã đủ rồi!”. Bố nói chung dạo này không hát từ các vở nhạc kịch, mà hát từ bản giao hưởng số chín. Em nghĩ thế nghĩa là bố đang khỏe lên.*

*Hôm qua các bạn đồng nghiệp đến thăm bố. Ba người mang hoa đến. Mang hoa cho bố, nhưng vừa trông thấy chị Ludmila họ liền đưa cho chị. Và suốt buổi tối họ cứ quanh quẩn bên chị ấy, dường như họ quên mất mình đến để làm gì. Lúc mới đến họ bảo: “Chúng tôi ghé năm phút thôi! Không làm mệt bác đâu!”, thế mà ngồi đến tận khuya mới về.*

“Nào”, họ nói, “có cô con gái thế này mà ốm thì thật là xấu hổ! Có cô con gái thế này mà không khỏi bệnh thì không thể được!”.

Sau đó chú Lyonya đến. Và nói: “Các anh thấy đây, bác ấy đến lúc phải nghỉ ngơi rồi...” Có lẽ chú ấy ghen mà nói thế. Khi đó họ lập tức ra về.

Bây giờ em kể một ít về chuyện ở trường.

Ở trường em có cuộc họp phụ huynh. Mẹ không thể đi được: mẹ luôn phải ở bên bố. Và chị Ludmila phải đi.

Đến hôm sau cô giáo dạy toán (cô giáo nghiêm khắc nhất trường) bảo: “Chị gái em hóa ra là một phụ nữ thật thú vị. Khuôn mặt đặc biệt làm sao! Hơn rất nhiều so với chỉ đẹp thôi!...”

Em không thể nào tưởng tượng rằng cô ấy lại nói như thế. Rồi sau đó lũ bạn chạy đến: “Nghe này Lenka, tất cả bố mẹ chúng tớ hôm qua đều đã phải lòng chị đằng ấy rồi đấy!”. Em đã cãi lại, bảo chúng nó đã hơi nói quá lên. Nhưng chúng nó thậm chí chẳng thèm nghe em nói. “Chúng tớ tin bố mẹ hơn”, chúng nó nói, “họ biết rõ hơn trong những chuyện như vậy!”.

Còn ở trong khu nhà chúng em có tổ chức cuộc họp kiểm điểm ở góc đồ<sup>[14]</sup>. Người ta treo thông báo, rằng trong căn hộ số ba mươi lăm xảy ra cuộc cãi cọ và họ sẽ đem ra kiểm điểm ở góc đồ. Mọi người hai tiếng trước cuộc họp đã bắt đầu lo giữ chỗ, cứ như đi xem phim nước ngoài vậy.

Ông trưởng ban quản lý nhà cố ý đến nhà em. Ông ấy nói: “Ludmila Andreevna ạ, cô là thành viên của ban tự quản, cô nhất định phải đến dự. Mọi người đã nhất trí bầu cô rồi cơ mà!”. Đúng là người ta đã bầu chị Ludmila, từ nửa năm trước cơ. Mặc dù chị ấy từ chối ghê lắm, xin thôi mãi. Chị ấy khiêm tốn nên không kể cho anh nghe đấy.

*Sau hôm diễn ra cuộc họp, mọi người trong khu nhà đều nức nở: “Cô Ludmila nhà cậu phát biểu hay làm sao, chúng tôi hiểu rõ ngay lập tức là ai đúng ai sai. Còn trẻ thế mà hiểu mọi chuyện đâu ra đấy!”*

*Còn chú Lyonya ngày hôm sau đến thăm bố không chỉ một, mà những ba lần. Chú ấy cũng khen chị Ludmila. Nhưng chú ấy thì dễ hiểu thôi: Chú ấy yêu chị từ khi còn bé mà. Nhưng còn những người khác... Họ hoàn toàn là những người lạ! Thế mà hào hứng khen ngợi thế nào. Ở trong sân đã hai ngày người ta nhường chỗ cho em chơi bida. Là vì chị Ludmila đấy!*

*Anh Ivan quý mến! Anh yêu cầu viết về chuyện nhà, chuyện ở trường và chuyện bố. Em đã hoàn thành hết rồi đấy. Anh còn bảo viết về chị Ludmila. Nhưng chị ấy sẽ tự viết cho anh.*

*Em cố gắng chuyển nhà cho anh và chị Ludmila về gần đây. Em viết thông báo bằng chữ in hoa và dán ở hầu hết các khu nhà trong ngõ, trừ những ngôi nhà một tầng.*

*Bố và mẹ hôn anh. Cả em cũng thế!*

*Lyonya.”*

Đến cuối tháng, chị Ludmila hỏi tôi:

– Em nhận được mấy thư Ivan?

– Hai.

– Thế là năm – hai nghiêng về phía chị.

Cứ như chị ấy đang trên sân bóng chuyền vậy!



– Bố cảm tưởng như thời gian dừng lại vậy. – Bố có lần nói.

– Thậm chí là tốt đấy, – mẹ khẽ nói – nghĩa là chúng ta sẽ không già đi. Ông chả hay buồn phiền là năm tháng cứ như tay lái xe bạt mạng, luôn luôn tăng tốc đấy sao?

– *Phải, phải, năm tháng lao đi, năm tháng thét gào!* – Bố cải biên một bài hát trữ tình phổ thơ Pushkin. Đôi khi ông biến đổi Pushkin theo ý của mình. – Thế mà bây giờ một ngày đối với tôi như là cả tuần lễ.

Tôi biết, khi không chờ đợi điều gì thì thời gian trôi qua rất nhanh, còn nếu như ta chờ đợi điều gì đó, thì nó bò đi như sên vậy. Nhưng tôi vẫn an ủi bố:

– Mọi thứ đều được nhận thức bằng so sánh! – Tôi nói – Bố nhớ xem cái gì xảy ra tháng trước? Tháng trước bố được phép đi ra đường! Nhưng bây giờ cảm thấy đó như mới hôm qua. Phải không ạ?

– Quả thực thế... Cứ như mới hôm qua. – Bố đồng ý.

– Nghĩa là anh Ivan sẽ trở về với chúng ta vào ngày mai! Bởi vì còn đúng có một tháng nữa thôi mà. Mọi thứ đều nhận thức bằng so sánh!

– Thông minh lắm, thằng quý sứ! – Bố thán phục – Đúng là triết gia!...

Thực ra tôi chỉ nhắc lại đúng từng lời Ivan nói với tôi trước khi đi. Nhưng tôi không nói với bố: Cứ để bố nghĩ con trai bố là triết gia. Bố cần những trạng thái tinh thần tốt.

– Khi có công việc gì đó thì ngày tháng sẽ trôi nhanh hơn rất nhiều! – Tôi tiếp tục triết lý – Bố bây giờ không làm gì cả, nên bố cảm thấy thời gian như ngừng lại. Bố hãy giúp con chuyển nhà cho anh Ivan đi!

– Bố sẵn sàng! – Bố đồng ý – Bố sẵn sàng ngay. Nhưng phạm vi hoạt động của bố giờ rất hạn chế, chỉ có trong sân và ngoài phố thôi.

– Thế cũng tuyệt rồi! – Tôi reo lên – Ở đó có các cụ về hưu đi dạo. Những người già mệt mỏi... Họ hoàn toàn xứng đáng được nghỉ ngơi ở nơi có sông và có không khí nhà nghỉ! Tại sao các cụ ấy lại phải sống ở cái ngõ xí nghiệp lấp máy? Họ sẽ sẵn lòng chuyển đi.

Chiều hôm đó bố rất buồn và hát từ *Evgeny Onegin*:

– *Trời cho ta thói quen là trên hết...*

– Nghĩa là sao ạ? – Tôi hỏi.

– Các cụ hưu trí không muốn rời nơi họ đã sống rất lâu rồi.

– Người chủ cối xay tòi chính là kẻ chỉ thích sống ở nhà cả đời!... – Không phải hát, mà tôi hét lên vì tức giận. – Bố giải thích cho họ như thế chứ?

– Giải thích rồi.

– Thế còn họ?

– *Trời cho ta thói quen là trên hết, nó thay cho cả hạnh phúc!*

– Đúng là họ đã từ chối hạnh phúc của chính mình! Đó là sự ngu ngốc! Bố có nghĩ thế không?

– Cần phải tìm trong những người trẻ tuổi. – Bố trả lời.

Tôi tìm kiếm người ở mọi lứa tuổi. Với mọi người sống đơn độc tôi đều giải thích rằng chuyển đến chỗ của Ivan họ sẽ sống vừa ở thành phố vừa ở nhà nghỉ, rằng họ không cần phải mua vé đi nghỉ mát. Ivan giao nhiệm vụ cho tôi, và tôi phải hoàn thành nó. Nhưng hóa ra người ta không thích chuyển từ chỗ này sang chỗ khác. Và hóa ra họ còn rất chú ý đến các tiện nghi khác nhau. Đối với họ rất quan trọng, chẳng hạn như, bến xe điện phải ở ngay cạnh. Làm như là rất khó có thể đi bộ một ki-lô-mét trong bầu không khí trong lành! Và đặc biệt đối với họ quan trọng phải có điện thoại trong căn hộ.

Trong các thông báo dán ở khắp các lối ra vào trong ngõ, tôi đã viết bằng chữ in hoa rất to: “Điện thoại ở dưới cửa sổ”.

– Dưới cửa sổ nghĩa là sao? – Người ta mấy lần hỏi tôi.

– Các người tự treo ở đó hay sao?

– Không, đó là điện thoại tự động.

– A, điện thoại tự động à? Thế thì không được rồi.

– Không có điện thoại, đó là một tiện ích vô cùng lớn! – Tôi có lần đã nhắc lại những lời nghe từ Ivan với chú Lyonya – Có thể tiết kiệm được bao nhiêu thời gian! Ai không muốn nghe thì không phải nghe, còn muốn gọi ai thì có thể gọi từ điện thoại tự động. Nó ở ngay dưới cửa sổ. Rất là tiện lợi! Sao người ta không hiểu điều đó nhỉ?

– Cậu thấy đấy, điện thoại đối với một số người là sự giải thoát khỏi tình trạng cô đơn! – Chú Lyonya nói – Tôi cho rằng căn hộ của Ivan không lớn lắm...

– Không lớn lắm. Thì làm sao?

– Nghĩa là đáp lại những thông báo của cậu chủ yếu là những người độc thân. Điện thoại đối với họ đặc biệt quan trọng. Họ ở nhà chẳng có ai để trò chuyện. Họ muốn giao tiếp với thế giới bên ngoài.

– Ở dưới nhà có buồng điện thoại tự động!

– Cậu thấy đấy, đó chỉ là mối quan hệ đơn phương... Mà người ta muốn có quan hệ song phương hơn.

– Thì họ ra ngoài hành lang hay ra ngoài bếp. Ở đó có thể liên hệ với thế giới bên ngoài. Căn hộ của Ivan không phải là căn biệt lập, nơi có thể chết khô vì buồn. Chỗ anh ấy có hàng xóm. Hình như là đến hai hay ba gia đình.

– Hàng xóm, đó là những người tình cờ ở bên cạnh. Bạn bè và hàng xóm là hai khái niệm khác nhau.

Tôi hiểu ra rằng hoàn thành nhiệm vụ Ivan giao sẽ chẳng dễ dàng.

Tôi thường nghe thấy chị Ludmila nói qua điện thoại về căn hộ ở “ven thành phố”. Chị ấy nói nhỏ, như là xấu hổ hay sợ rằng ai đó trong chúng tôi nghe thấy.

Tôi phát cáu! Sao chị ấy cứ phải nhấn mạnh rằng Ivan sống xa như thế? Rằng trong căn hộ có nhiều hàng xóm? Và rằng từ bến xe điện phải đi bộ mười lăm phút? Nhỡ đâu có người chỉ đi hết mười phút thì sao! Hay thậm chí chỉ năm phút! *Nghệ nhân của những đường kẻ thẳng*, tôi thậm tức giận, sự thẳng thắn chuộc được nhiều lỗi! Và vân vân... Nhưng nếu như chị ấy thẳng thắn như thế, thì sao không nói đến không khí trong lành, về dòng sông, về khí hậu nghi mát? Tại sao chị ấy lại giấu điều đó? Chẳng lẽ chị ấy không muốn Ivan chuyển đến đây sao? Chẳng lẽ chị ấy không chờ đợi sao?

Một lần tôi mở ngăn kéo bàn chị Ludmila tìm tờ giấy: Tôi cảm tưởng những bức thư được viết trên giấy vờ kẻ ô vuông hay kẻ ngang trông như những bài làm ở nhà hay bài kiểm tra toán. Trong ngăn kéo tất cả các bức thư Ivan gửi được xếp thành xấp ngay ngắn, trên mỗi phong bì, ngày tháng nhận đều được ghi bằng nét chữ rõ ràng của Ludmila.

Chị tôi vốn không thích giữ lại những gì không cần thiết. Chị sẵn sàng xé vụn những tờ giấy hay cuốn tập cũ: “Những thứ này không cần cho nhân loại!...”

Những cuộc dạo chơi của bố ngoài đường trở nên dài hơn.

Chú Lyonya nói nhỏ, thậm chí với vẻ buồn buồn:

– Khá lên rõ rệt, – sau đó nói thêm – nhưng vẫn còn cần bác sĩ theo dõi hàng ngày một thời gian lâu.

Chú ấy quen với việc đến nhà chúng tôi hàng ngày rồi.

Một lần tôi nhận thấy chú Lyonya hoàn toàn buồn bã. “Có lẽ bố đã khỏi hẳn bệnh rồi chẳng?” – Tôi nghĩ – “Và bố không còn cần bác sĩ theo dõi hàng ngày nữa chẳng?”

– Việc đổi nhà ra sao rồi? – Chú Lyonya hỏi tôi ở ngoài hành lang ngay cạnh cửa – Không ai muốn ra ngoại ô thành phố phải không?

– Không, họ không muốn! – Tôi bực bội đáp.

– Cậu thấy đấy, cậu có thể không phải lo lắng thêm về chuyện đó nữa.

– Tại sao?

– Cậu thấy đấy... tôi đã suy nghĩ kỹ rồi... Và đồng ý chuyển ra ngoài đó.

– Chú ư?

– Phải, tôi sẵn sàng đổi cho anh chàng trẻ tuổi mà cậu nhận xăng là anh họ đó.

– Sao lại nhận xăng?

– Cậu thấy đấy, chuyện xảy ra thật bất tiện... Tôi cần viết lời dặn uống thuốc như thế nào và vào lúc nào. Bố cậu bảo mở ngăn bàn nơi để giấy. Tôi trông thấy ở đó... Tinh cờ thôi, tất nhiên rồi. Thật không hay tí nào... Tôi có liếc thấy, mặc dù không rõ lắm... Cậu thấy đấy, người ta không nhận nhiều thư của anh họ như thế. Và cũng không giữ thư cẩn thận như thế. Nhưng nói chung, điều đó không quan trọng. Tôi đồng ý chuyển đi khỏi đây...

Tôi mừng rỡ. Nhưng sau đó chợt nhớ ra và bắt đầu khuyên can chú Lyonya:

– Mọi người đã quen với chú rồi!...

Chú cương quyết mở rộng cửa và nói bằng một giọng dứt khoát, nghe lạ như không phải giọng chú:

– Nghĩa là, hãy xem là tôi đã đồng ý rồi nhé.

Ivan và Ludmila sẽ sống ngay dưới nhà tôi, ở tầng hai!

– Trong nhà chúng ta, trong nhà chúng ta!... – Bố vui vẻ cải biên khúc aria từ *Evgeny Onegin*.

– Chúng ta sẽ gõ gọi nhau qua ống nước! – Tôi kêu lên.

Mẹ bắt đầu lấy giẻ lau bụi nơi không bao giờ có nó. Còn Ludmila bắt đầu vẽ cái gì đó trên giá vẽ, mặc dù năm phút trước đó chị bảo sẽ rảnh rỗi cả buổi tối.

– Bây giờ phải viết ngay cho Ivan về điều này! – Tôi reo lên.

– Em viết đi. – Chị nói.

Và khi tôi ngồi xuống cạnh chị bên bàn, chị khẽ hỏi:

– Tháng này em nhận được mấy thư?

– Hai.

– Nghĩa là hai – một nghiêng về phía em.

Tôi ngồi chắc chắn hơn lên ghế và tự hào nhìn khắp các phía. Nhưng bố và mẹ không nghe thấy câu của chị Ludmila và không thể hiểu niềm tự hào của tôi.

Hai ngày sau tỉ số nghiêng về bên tôi lại tăng lên. Tôi nhận được bức thư thứ ba của Ivan. Thực ra nó rất ngắn:

*“Chào Lenka! Anh sẽ bay về một ngày. Có việc rất quan trọng! Tạm thời chưa ai nên biết về điều này. Không ai cả, trừ em! Em nhớ chỗ anh ở chứ? Anh đợi em lúc ba giờ chiều ngày hai mươi. Hy vọng là máy bay không bị muộn. Một thỏa thuận của đàn ông: Không hé một lời với ai nhé. Hẹn gặp lại!*

*Ivan*”.

Tôi thích nhất trong bức thư là những từ: Thỏa thuận của đàn ông. Tôi đã đọc nhiều về những thỏa ước thiêng liêng lập ra giữa những người đàn ông. Họ luôn thỏa thuận để cứu ai đó, hoặc để trao cho ai đó một món quà hay sự bất ngờ đặc biệt.

“Có lẽ Ivan cũng quyết định làm Ludmila, hoặc có thể làm bố và mẹ ngạc nhiên bằng một cái gì đó đặc biệt! Và muốn mình giúp đỡ anh. Như đàn ông giúp đàn ông!...” – Tôi suy luận như vậy khi ở trên xe ô tô điện, mà bên cuối của nó cách nhà Ivan khoảng một cây số. Ivan tin tôi. Anh ấy biết tôi có khả năng làm gì. Anh chưa bao giờ nói với tôi: “Cậu là trẻ con! Cậu không hiểu, không biết, không thể làm được đâu!”. Và sẽ không bao giờ nói như thế. Mọi thứ đều được nhận thức bằng so sánh! Ivan nhớ rất rõ về bản thân khi còn ở tuổi mình. Lẽ nào vào tuổi đó anh ấy lại cho anh ấy là trẻ con?

Tôi đi thẳng từ trường, tay còn xách cặp. Ở nhà tôi nói rằng chúng tôi có cuộc họp. Nhiều người không thích họp hành, trách mắng nó. Nhưng đó thật là bất công! Họp hành không phải là chuyện thường xuyên, nhưng lại thường xuyên có thể viện dẫn nó. Muốn đi đâu sau giờ học, đến nhà bạn hay ra sân vận động, luôn có thể nói: “Con có cuộc họp!”. Và không ai lại làu bàu: “Mấy tiếng đồng hồ không ăn trưa! Cả nhà đợi, cả nhà lo lắng...”

Lần trước tôi đến nhà Ivan bằng taxi. Lúc đó đang mùa hè, đi nhanh và dễ chịu. Còn xe ô-tô điện chạy chậm chạp, vì đường đóng băng, và dừng lại ở các bến quá nhiều và lâu. Rồi râu của nó lại trật ra khỏi đường dây, tài xế phải nhảy khỏi khoang lái và giằng kéo rất lâu. Sau đó lại có cái xe tải nào đó án ngữ giữa đường. Tài xế lại nhảy xuống và thay vì đẩy cái xe tải đi thì không hiểu sao lại quát tháo người lái xe tải.

Cả hai lần tôi đều nhảy xuống đường cùng với tài xế. “Luôn cố giúp đỡ!...” – Bà bán vé nói. Bà ấy không biết rằng tôi khó có thể đến kịp lúc ba giờ.

“Không ai ngoài mình biết việc Ivan trở về!” – Tôi suy nghĩ – “Trong thư viết như thế: *Không ai, ngoài em!* Nghĩa là chỉ một mình mình là anh ấy cần. Và có thể là đúng vào lúc ba giờ. Đúng ba giờ!...”

Để rút ngắn khoảng cách, tôi chạy từ bên xe đến nhà Ivan, chạy thẳng qua những đồng tuyết. Tôi ngã, trượt chân, phủi sạch tuyết rồi lại chạy...

Không thể lẫn tòa nhà của Ivan với những tòa nhà khác được: Nó đứng giữa cánh đồng trắng xóa, mà dạo mùa hè thì xanh mướt. Cả hai phía bên cạnh bắt đầu mọc lên hai tòa nhà bằng gạch trông hết như cặp song sinh vừa mới ra đời: Mùa hè chúng chưa có ở đây. Gần đó, sau con đường nhựa là dòng sông đóng băng với hai dải bờ không cao lắm và cánh rừng, dạo mùa hè vào buổi tối tôi cảm thấy hoàn toàn tối sẫm và buồn bã, còn bây giờ vào ngày đông trở nên đẹp đẽ, lấp lánh ánh bạc.

Bỗng tôi trông thấy Ivan. Anh đứng trên ban công, mặc áo khoác, nhưng không đội mũ. Anh vẫy tay, như giục giã tôi. Mùa đông người ta ít khi đi ra ban công, thế mà anh ấy đi ra.

“Nghĩa là mình chạy qua đồng tuyết không phải uổng công. Nghĩa là anh ấy cần mình đúng vào ba giờ!...” – Tôi nghĩ như thế lúc lên cầu thang khi sự nhớ là mình đã rất vội.

Cửa căn hộ mở toang. Ivan đứng ở sảnh ngoài. Tôi tự hào mình là người đầu tiên gặp anh vào ngày anh trở về. Ivan kéo tôi lại gần anh và ôm hôn. Tôi cũng chìa môi, nhưng lại hôn phải vào vai chiếc áo khoác mùa đông của anh.

Tôi chưa bao giờ nhìn thấy anh mặc chiếc áo khoác này. Cũng như mọi quần áo khác anh mặc, nó rất đẹp và trông như hoàn toàn mới.

“Tại sao mọi thứ trên người anh ấy đều cứ như vừa mới mua thế nhỉ?” – Tôi không chỉ một lần nghĩ thế.

Anh ấy không ở nhà hơn năm tháng, thế mà căn phòng của anh gọn gàng, cây cối trong các chậu xanh tươi. Trên tủ đầu giường cao ngất một chồng báo và tạp chí còn phẳng phiu, rõ là chưa được đọc.



– Bà hàng xóm chăm sóc giúp. Anh đã để lại chìa khóa.

Anh vút áo khoác lên đi-văng. Sau đó vút áo khoác và mũ của tôi lên đó. “Có lẽ anh ấy xúc động”, – tôi nghĩ – “chứ nếu không anh ấy sẽ mang áo khoác ra ngoài hành lang treo lên móc áo”.

– Sức khỏe của bố thế nào rồi? – Anh hỏi.

Tôi trả lời rằng bố cả ngày hít thở khí trời ngoài phố và ngoài sân.

– Thật tốt là chúng ta hỏi đó không cho phép người ta thử phương pháp mới cho bố. – Ivan nói – Chú Lyonya của mọi người giỏi thật!...

– Chú ấy đồng ý chuyển đến đây, đến chỗ anh! – Tôi long trọng thông báo – Còn anh và chị Ludmila sẽ chuyển đến chỗ chú ấy, ở tầng hai. Chúng ta sẽ gõ vào ống nước gọi nhau!

– Mẹ thế nào? Đã bình tĩnh lại chút chút rồi chứ?...

– Mẹ khổ tâm vì chú Lyonya... Chú ấy đồng ý đổi là vì chị Ludmila. Mà mẹ thì biết chú ấy từ hồi còn nhỏ, mẹ thương chú ấy. Đã bao năm chú yêu chị Ludmila!

– Không có anh em vẫn ra sân vận động đấy chứ?

– Chỉ mỗi một lần. Em đi cùng với chị Ludmila, cái anh chàng đẹp trai mặc quần đùi trắng cứ hỏi: “Anh bạn cùng chơi của cô đâu rồi?”. Chị Ludmila nói: “Đi vắng rồi”. Anh ta vẫy vọt và kêu lên: “Thật tuyệt! Tôi cảm thấy mình có bộ dạng thể thao tuyệt vời!”. Ludmila nhanh chóng đánh bại anh ta và chúng em bỏ đi.

Ivan quên đóng cửa ra ban công. Có lẽ do hồi hộp. “Thì chúng ta không gặp nhau những năm tháng cơ mà. Anh ấy xúc động!” – Tôi nghĩ.

Tôi cảm thấy lạnh, nhưng chịu đựng và im lặng. Còn anh ấy đi lại gần cái cửa đang mở và trông ra hướng tôi cùng anh đã nhìn dạo mùa hè: nơi có dòng sông và cánh rừng.

– Em thấy đấy...

Anh nói câu “Em thấy đấy” không dứt khoát và giễu cợt như mọi khi, mà kéo dài các âm tiết giống như chú Lyonya.

– Em thấy đấy... – Anh lặp lại – Mọi thứ đều được nhận thức bằng so sánh. Chính em cũng đã từng yêu, rồi sau đó... Không, không phải thế! Thật xấu hổ, người anh em ạ, chưa bao giờ anh cảm thấy sợ hãi, còn bây giờ, không biết phải giải thích với em thế nào. Một chuyện khủng khiếp, Lenka ạ... Anh nói thực đấy! Anh đã gặp một cô gái... Em hiểu không? Nghe thật hèn hạ, nhưng không thể nói khác được: Anh *đã gặp*. Trên công trường ở nơi đó. Và anh không thể làm gì được. Em có hiểu không?

Tôi hiểu anh.

“Không có tình huống bế tắc nào cả!” – Trước kia anh ấy vẫn nói với tôi thế. Nhưng bây giờ thì nó đang đứng trước tôi: Một tình huống đầy bế tắc. Chẳng lẽ tôi có thể van xin Ivan? Hay khuyên can anh ấy?...

“Giá như anh ấy chuyển đến nhà mình, lên tầng hai, dẫu chỉ một thời gian thôi!” – Tôi nghĩ – “Chỉ chuyển đến ở thử xem thôi... Thì anh ấy sẽ ở lại. Mình sẽ làm tất cả để anh ấy cảm thấy thích. Mình sẽ làm tất cả... Tất cả!...”

– Các anh đi ngay hôm nay ư? – Tôi hỏi.

– Tại sao lại “các anh”? Anh đi một mình.

Còn tôi cũng chỉ hỏi về một mình anh... [15]

Trước kia tôi cảm tưởng rằng tôi và Ivan sẽ là bạn bè của nhau, dẫu có chuyện gì xảy ra đi chăng nữa! Bất cứ chuyện gì! Chỉ không phải là *chuyện này*.

Chuyện này đối với tôi là không thể nào được. Cũng như mẹ bỗng nhiên lại nói với tôi: “Mẹ gặp một thằng bé khác. Nó tốt hơn con. Bây giờ nó sẽ là

con trai mẹ”.

– Ludmila sẽ hiểu thôi! – Ivan nói – Tất nhiên là phải có thời gian. Nhưng với bố thì sao đây? Không thể nói cho bố biết được. Và mẹ cũng vậy. Chính anh cũng đã quen thân với họ rồi. Anh cố ý kéo dài chuyến công tác thêm nửa năm nữa. Để bố hoàn toàn bình phục. Em hãy chuẩn bị cho họ. Dần dần...

– Sao lại... em chuẩn bị?

– Không, em đừng nghĩ là anh định đổ sang em tất cả mọi chuyện. Anh sẽ tự nói. Nhưng không phải bây giờ. Bây giờ anh không thể. Khi nào bố quên bệnh tim đi... khi đó... Em hãy lái họ qua chuyện khác... chuẩn bị tinh thần trước cho họ. Em có thể giúp anh chuyện đó mà. Như đàn ông giúp đàn ông. Em hoàn toàn là người lớn rồi cơ mà?

– Em mà là *người lớn* gì cơ chứ?

– Bây giờ em phải là người lớn! Chính em cũng muốn thế cơ mà!...

Một tiếng rưỡi sau tôi trở về nhà. Lần đầu tiên trong đời tôi phải leo lên tầng ba nhà tôi như một người lớn. Tôi chưa bao giờ nghĩ rằng điều đó lại thật khó khăn làm sao...

---

[10] Lyonya, Lenka đều là cách gọi thân mật của tên Leonid, thường dùng để gọi trẻ con, hay gọi người thân. (ND)

[11] Người Nga khi tỏ sự kính trọng thì gọi tên kèm theo tên bố (ví dụ Ludmila Andreevna, nghĩa là Ludmila con ông Andrei), còn khi thân mật thì chỉ gọi tên (hoặc gọi tên thân mật như trường hợp Leonid thành Lyonya hay Lenka). (ND)

[12] Vanya là tên thân mật của Ivan (dùng khi gọi trẻ con hay người thân). (ND)

[13] Trong nguyên bản: Lenka lúc đầu gọi Ivan bằng “vư” (ngôi thứ hai số nhiều, thường dùng trong trường hợp nói với người chưa quen thân, nhất là người lớn hơn, để tỏ thái độ lịch sự, tôn trọng). Ivan lúc này yêu cầu cậu gọi anh là “tu” (ngôi thứ hai số ít) chỉ dùng trong trường hợp nói với trẻ con, hay với bạn bè ngang lứa, với những người thân. Chúng tôi tạm dịch như vậy. (ND)

[14] Góc đồ trong các khu nhà là nơi trang trọng, cũng là nơi diễn ra các sinh hoạt tập thể. (ND)

[15] Trong cách xưng hô của người Nga, khi gọi một người nào là “vư” (ngôi thứ hai số ít) tức là còn xa lạ, còn khi gọi là “tu” (mày, cậu) là khi đã thân thiết. Tuy nhiên, “vư” trong tiếng Nga còn là ngôi thứ hai số nhiều (các anh, các chị, anh chị...). Lenka đã thân thiết và gọi Ivan là “tu”, nhưng khi biết Ivan đã phản bội chị gái cậu, cậu thay đổi cách xưng hô (tức tình cảm của cậu đối với Lenka đã thay đổi) gọi Ivan là “vư”. Nhưng Ivan lại xưng “vư” ở đây ở ngôi thứ hai số nhiều (“anh chị”) tức anh ta cùng cô người yêu mới. Từ “vư” với hai nghĩa như vậy ở đây không thể chuyển sang tiếng Việt được, nên chúng tôi đành dịch tạm như vậy. (ND)

## Người thứ ba ở hàng thứ năm

### 1

Tôi thường nghe nói rằng người ta yêu những đứa cháu nhiều hơn yêu chính những đứa con của mình. Tôi đã không tin... Nhưng hóa ra đúng như thế. Có lẽ, bởi vì những đứa cháu đến với chúng ta vào lúc tuổi già, khi điều chúng ta sợ nhất không phải là cái chết hay bệnh tật, mà là sự cô đơn.

Bé Liza ra đời chính vào thời gian đó: Tôi sáu mươi ba tuổi. Volodya, con trai tôi, và Klava vợ nó trước đó đã cho tôi biết rằng chúng làm bước đi dũng cảm như thế chỉ vì có tôi bên cạnh. Chứ nếu không chúng đã không dám quyết định. Và khi bé Liza được đưa từ bệnh viện về, Volodya và Klava nói rằng chúng ủy thác hoàn toàn trách nhiệm về số phận của bé cho tôi. Hơn nữa, tôi đã ba mươi lăm năm làm việc ở trường phổ thông.

– Không ai trong chúng ta được trao vào tay một nhà sư phạm từ tuổi còn bé như thế! – Volodya nói với tôi.

Klava nhất trí với chồng.

Khi bé Liza được một tuổi, Volodya và Klava đi khai quật: Có ngôi mộ cổ được tìm thấy ở đâu đó. Nghề nghiệp của chúng nó không phải về tương lai, mà thuộc về quá khứ xa lắc xa lơ – cả hai đều nghiên cứu khảo cổ học. Và bởi vậy rất hợp lý là tôi phải chăm sóc Liza.

Tôi hiểu là cháu nội tôi cần phải biết nói trước tất cả những đứa cùng tuổi, rằng bé phải học đọc trước những đứa trẻ khác và hiểu biết thế giới xung quanh cũng sớm hơn tất cả... Bởi vì con trai tôi đã nhắc rằng nghỉ hưu có thể là bản thân tôi, nhưng không phải là kinh nghiệm giáo dục của tôi.

Klava nhất trí với ý kiến của chồng.

Chúng tin rằng toàn bộ vốn kinh nghiệm to lớn tích lũy ba mươi lăm năm đó phải được trút lên bé Liza đáng thương, và sẽ mang lại những kết quả tuyệt vời.

Nhưng kinh nghiệm của tôi đã vấp phải cá tính của bé...

Cháu gái tôi là đứa có cá tính, tôi đã ngay lập tức hiểu ra điều đó: Bé hầu như chẳng bao giờ khóc. Thậm chí cả khi bị đau hay bị ướt. Không hề có một báo hiệu nào! Và vì vậy nảy sinh thêm rất nhiều khó khăn.

Khi cháu tôi được ba tuổi rưỡi, tôi giải thích cho bé rằng: Liza – đó là tên không đầy đủ, còn tên đầy đủ nghe rất trang trọng là Elizaveta. Từ khi đó bé thôi không đáp lại cái tên Liza nữa. Gọi không thưa, thể thôi. Tôi bắt đầu thuyết phục cháu, rằng gọi một đứa bé như nó bằng cái tên dài Elizaveta là không tự nhiên, người ra sẽ cười cho.

– Kệ người ta cười. – Bé nói.

Khi đó tôi giải thích cho bé rằng gọi tên như thế mà không kèm theo tên bố là không được, rằng tên đó gọi không có kèm tên bố chỉ để dùng cho nữ hoàng thôi. Từ đó Liza bỗng mang phong thái nữ hoàng. Còn tôi bắt đầu báo tin cho bố mẹ nó khi chúng gọi về từ những nơi nào đó có các ngôi mộ cỏ: “Elizaveta đang ngủ... Elizaveta đang ngồi bờ...”

Cháu gái tôi đã giành chiến thắng lần đầu tiên trong đời.

Trong phòng tôi, phía trên bàn có treo những bức ảnh các lớp tôi đã dạy môn văn học và tiếng Nga. Hay còn làm giáo viên chủ nhiệm. Trong các bức ảnh, hàng đầu nửa nằm nửa ngồi, hàng thứ hai thì ngồi, hàng thứ ba và thứ tư thường đứng. Nét mặt những cô cậu nằm, ngồi, đứng đều căng thẳng trông mất hết cả vẻ trẻ con. Có lẽ vì sự có mặt của các thầy cô giáo luôn đứng ở giữa hàng thứ hai.

Elizaveta thích chỉ tay vào các bức ảnh và hỏi: “Ai đây? Còn ai đây?...”

Bởi vì đặc tính quan trọng nhất của chứng bệnh xơ cứng là quên những gì vừa mới xảy ra nhưng lại nhớ rất rõ tất cả những gì xảy ra từ rất lâu, nên

tôi lập tức gọi ngay ra tên và họ của các học sinh cũ.

Chỉ có một bức ảnh trong đó có năm hàng... Một chàng trai tóc hung, mà trên bức ảnh đen trắng trông như tóc màu sáng, khác với các bạn khác, lại đang mỉm cười. Cậu ta đứng ở vị trí thứ ba từ trái sang trong chính cái hàng thứ năm ấy.

Tôi từ lâu đã giải thích cho cháu gái, rằng đó là Vanya Belov, còn bên cạnh cậu ta là bố của bé. Hôm đó Vanya cãi rằng cậu có thể đứng được trên chiếc ghế chông lên trên một chiếc ghế khác. Vì thế mới có cái hàng thứ năm mà trong các bức ảnh khác không có.

Bố của Elizaveta làm theo bạn, mặc dù khó khăn lắm mới đứng vững được trên cái công trình đó. Càng đặc biệt khó khăn hơn là vì nó từ khi sinh ra đã hơi bị khập khiễng chân bên phải. Và cậu Senka Golubkin, người luôn mơ ước được đứng trên các bạn khác, cũng suýt ngã khỏi ghế.

Còn Vanya mỉm cười. Đó là thiên tài độc ác của tôi. Tôi kể lại những trò nghịch ngợm của cậu ta, để bé không bao giờ trong đời làm những chuyện tương tự.

Một lần Vanya Belov trước mắt cả phố trèo theo gờ mái hiên tầng ba, xuất hiện ở cửa sổ lớp học chúng tôi và nói: “Cô cho phép em vào lớp ạ?”

– Làm sao có thể xảy ra chuyện như vậy được? – Ngày hôm đó thầy hiệu trưởng hỏi tôi.

– Đó là Vanya Belov... – Tôi trả lời.

Một ngày khác, cậu ta tuyên bố tuyệt thực... Cậu ta cho rằng tôi đã không công bằng khi cho điểm Hai cho một học sinh trong lớp. Vanya đến gặp tôi trong giờ chơi và khẽ nói:

– Cô Vera Matveevna, cô không dặn chúng em phải học phần cô hỏi.

– Nhưng cả phần tôi có dặn thì cậu ấy cũng không biết... đến nơi đến chốn.

– Đến nơi đến chốn ư? Có thể thế... Nhưng không thể cho điểm Hai vì điều đó được.

– Nó đã được ghi vào sổ điểm của lớp rồi.

– Nhưng có thể sửa được ạ.

– Không thể được.

– Cô phải làm điều đó...

– Không bao giờ...

– Cô thứ lỗi cho em, thưa cô Vera Matveevna, nhưng em sẽ phản đối.

– Bằng cách nào?

– Em sẽ tuyên bố tuyệt thực!

Tôi mỉm cười và phẩy tay.

Nhưng cậu ta không đến nhà ăn hôm đó. Tôi đã kiểm tra: không thấy đến. Ngày hôm sau cũng vậy...

– Em đang tuyệt thực đấy à? – Tôi hỏi cậu ta, vờ tỏ ra khinh thị.

– Em đang tuyệt thực. – Cậu ta đáp.

– Và em định... sẽ lâu đấy chứ?

– Cho đến khi cô sửa điểm Hai... – Sau đó cậu ngó quanh rồi khẽ nói thêm – Cô đừng sợ: Mọi người không biết chuyện này đâu. Chứ nếu không nhà ăn của trường sẽ phải đóng cửa mất!

Chiều tối tôi đến gặp bố mẹ Vanya.

Gia đình Belov sống ngay gần trường, ở bên kia đường.



Vanya may quá lại không có nhà. Bố mẹ cậu ta là những người rất dễ thương và rụt rè, họ hết sức lo lắng. Ở họ không hề có cái vẻ cương quyết lẫn ngỗ nghịch của Vanya.

– Có chuyện gì xảy ra vậy? – Bà mẹ hỏi, tay như đang giữ lấy tim. – Nó làm sao... ở trường vậy?

– Chị đừng lo lắng.

– Làm sao mà không lo lắng được? Chúng tôi sống vì nó...

Chỗ ấm cúng nhất trong căn phòng dành cho chiếc bàn, trên đó đặt cặp sách của Vanya (*tôi lập tức nhận ra ngay!*), vở và sách. Phía trên bàn treo thòl khóa biểu. Và chính tấm ảnh, trong đó cậu ta đứng thứ ba ở hàng thứ năm.

– Chị đừng lo lắng quá! – Tôi nói – Em ấy học tốt. Được cử đi thi Olympic Toán!

– Ôn Chúa! – Bà mẹ nói.

Lúc đó tôi mới mạnh dạn hỏi:

– Chị cho biết, em ấy... có ăn không?

– Nó không ăn... – Mẹ Vanya sợ hãi đáp – Chỉ uống nước... Thậm chí bánh mì cũng không đụng đến. Tôi mới hỏi “Có thể bụng con làm sao chằng?”, nhưng nó nói “Con không muốn ăn”. Đã ngày thứ hai không ăn rồi...

“Rồi cậu ta sẽ giành được từ mình mọi thứ mà cậu ta muốn cho xem!” – Tôi thầm nghĩ – Và ngày hôm sau, trước mặt Vanya, tôi sửa điểm Hai thành điểm Ba cho cậu học sinh ấy.

– Tại sao vậy? – Bé Elizaveta, lúc đó đã lên sáu, hỏi sau khi tôi kể cho nó câu chuyện xảy ra đã lâu đó. – Bà sợ rằng Vanya sẽ chết à?

– Bà sửa cho cậu học sinh đó điểm Hai thành điểm Ba. – Tôi nhắc lại.

Tôi chỉ không nói cho Elizaveta biết, rằng cậu học sinh đó chính là bố nó.

## 2

Phải, Volodya học trong lớp của tôi. Chuyện là như vậy... Khi thuyết phục tôi làm giáo viên chủ nhiệm chính lớp Sáu B, thầy hiệu trưởng nói:

– Cô đừng từ chối! Đó chỉ là thành kiến thôi. Ai có thể nghi ngờ vào sự khách quan của cô?

Tôi đồng ý. Và sau đó suốt ba năm liền chứng minh sự khách quan, mà theo lời của thầy hiệu trưởng, không ai có thể nghi ngờ được. Dần dần, điều đó biến thành một trong những nhiệm vụ sư phạm chính của tôi. Tôi đã rất cố gắng... Mọi người đều phải nhìn thấy tôi nghiêm khắc, không khoan nhượng và yêu cầu cao đối với con trai mình ra sao. Làm sao mà Volodya chịu đựng được điều đó, bây giờ tôi không thể hiểu được.

Không một cuốn sách giáo dục nào dạy cho người thầy giáo phải làm thế nào khi ngồi ở bàn đầu bên cửa sổ ngay trước mặt là con trai của anh ta.

Volodya ngồi ở bàn đầu bởi vì nó thích ngồi bàn cuối.

Tôi lấy chính những bài viết của con trai làm ví dụ để giải thích các lỗi ngữ pháp và lỗi diễn đạt nào là tiêu biểu nhất. Khi nó lên bảng tôi giữ nó lại rất lâu và gọi nó là Kudryavtsev<sup>[16]</sup>, mặc dù những học sinh khác tôi chỉ gọi bằng tên. Thành ra tôi lại phân biệt nó, trong nghĩa tiêu cực...

Volodya buộc phải trả lời môn văn một cách xuất sắc. Nhưng một lần cảm thấy con trai chơi với, tôi đặt cho nó một câu hỏi hóc búa mà ở trường chưa học. Volodya nín thinh. Và tôi lớn giọng tuyên bố với nó, đúng hơn là với cả lớp:

– Hai điểm, Kudryavtsev!...

Khi đó Vanya Belov tuyên bố tuyệt thực.

– Con luôn phải nhớ rằng con là con trai mẹ! – Tôi khuyên nhủ Volodya  
– Con hãy hiểu đúng cho mẹ...

Con trai tôi ghi nhớ và hiểu tôi, nó không hề giận. Nhưng Vanya Belov không muốn hiểu! Cậu ta can thiệp vào kế hoạch quan hệ qua lại của tôi với cậu con trai – học sinh. Và phá hủy tất cả!

Tôi giải thích cho Volodya rằng nó cần phải quan tâm không chỉ lịch sử và những bộ xương sọ cổ xưa. Tôi dạy con trai rằng nó không có quyền nghe nhắc bài hay quay cóp khi làm bài kiểm tra toán.

Còn Vanya Belov chứng minh cho con tôi rằng môn toán không bao giờ cần thiết cho nó cả, và tiếp tục chia sẻ khả năng toán của mình với con trai tôi trong các giờ kiểm tra.

Tôi thuyết phục Volodya rằng những khoa học chính xác là môn thể dục trí óc cần thiết cho mỗi người. Vanya sau đó lý luận rằng những người bình thường chỉ tập thể dục không nhiều hơn hai mươi phút mỗi ngày. Còn đây thì lúc nào cũng các bài tập, các kỳ thi. Thể dục gì nó?

Tôi biết rằng theo dõi quan hệ giữa tôi và con trai, ngoài Vanya ra, còn có một người khác. Đó là Senka Golubkin.

Có những người khi trông thấy bạn mặc bộ váy mới thì không chúc mừng, mà lại nói: “Lúc nào cũng chung diện... Lúc nào cũng chung diện!”. Khi biết bạn vừa nghỉ phép về, họ lắc đầu: “Lúc nào cũng nghỉ ngơi... Lúc nào cũng nghỉ ngơi!”. Còn khi nhận ra bạn trông đẹp ra, họ thở dài: “Lúc nào cũng đẹp ra!...” Quan sát Senka, tôi nhớ đến những người như thế. Cậu ta đau khổ một cách bệnh hoạn trước những thành công của người khác. Cậu ta luôn cảm thấy khắp nơi những may mắn, những ưu đãi mà người khác có được. Nếu như ai đó bị ốm, Senka nói: “Rõ rồi... Định nghỉ ngơi đây mà!”. Nếu như ai đó được điễm Năm cho bài viết ở nhà, cậu ta hỏi: “Thế nào? Bố mẹ không uống công lao động hả?”

Phải diễn đạt rõ ràng một ý tưởng nào đó đối với Senka là một nỗi khổ kinh khủng. Và vì những khổ đau đó mà cậu ta căm ghét môn văn, đồng thời luôn cả tôi.

Các bạn gọi Golubkin là Qua<sup>[17]</sup>: Cậu ta cứ như luôn lượn quanh lớp học, dòm ngó vào tất cả mọi người trong mọi chuyện với vẻ nghi kỵ. Cậu ta nghi kỵ thái độ của tôi đối với con trai.

Khi Volodya vừa khập khiễng chân phải vừa đi lên bảng, Golubkin dõi theo với ánh mắt ngờ vực: Không biết nó có giả vờ không? Nó có xin xỏ sự ưu tiên nào cho mình không?

Khó có thể tìm thấy được những người nào không giống nhau nhiều như Vanya và Senka. Nhưng cả hai đứa đều làm phức tạp thêm tình trạng của tôi, mà không có chúng vốn đã không dễ dàng chút nào.

Khi tôi khuyên răn các học sinh trong lớp phải đi trên con đường rèn luyện những phẩm hạnh tốt, tôi nhìn thấy trong mắt Senka niềm khát khao Volodya sẽ bị trượt khỏi con đường đó. Khi đó Senka có thể nói ra cái câu từ lâu đã thủ sẵn: “Trước tiên cô hãy giáo dục con trai đi đã!...”

Chính tôi cũng sợ hãi nhất rằng Volodya có hành vi nào đó đi ngược lại với những lời dạy dỗ, khuyên răn của tôi. Nhưng điều đó đã không xảy ra...

Đến kỳ kiểm tra toán năm học lớp Tám B. Giải được một bài toán hình phức tạp đối với Volodya của tôi cũng khó như hiểu được những khác biệt giữa truyện ngắn với tiểu thuyết đối với Senka.

Buổi sáng khi chuẩn bị đến trường, Volodya mơ ước có chuyện gì đó xảy ra với cô giáo dạy toán. Tất nhiên tôi phải nói với nó rằng mơ ước như vậy là vô nhân đạo.

– Nhưng giá cô ấy bị kẹt lại ở đâu đó khoảng mười lăm phút. Thiếu gì những sự cố ở trong thành phố! Sau đó sẽ muộn giờ làm bài...

– Nhưng con đã học bài rồi cơ mà?

– Điều đó không giúp gì con được!

Cô giáo dạy toán vốn là một trong số không nhiều các cô giáo trong trường chúng tôi chú trọng ngoại hình của mình. Đợi cho tất cả những thầy cô khác rời khỏi phòng giáo viên, cô ấy vội vã sửa sang mình trước gương, ngắm nghía lại lần cuối khuôn mặt và mái tóc của mình. Chỉ khi đã tin rằng mọi thứ đã đâu vào đấy, cô mới vội đến chỗ hẹn hò với các học sinh lớp lớn.

Buổi sáng hôm đó cô ấy cũng sốt ruột đợi đến khi cuốn sổ điểm cuối cùng trong phòng giáo viên được lấy đi. Cô lại gần tấm gương...

Và lúc đó cô bị nhốt lại. Người ta vặn khóa từ phía hành lang, ước mơ của Volodya đã thành hiện thực: Cô giáo dạy toán bị muộn giờ.

Mãi hai mươi phút sau cô bảo mẫu đến dọn dẹp hành lang, mới nghe thấy tiếng gõ cửa nhẹ nhẹ: Cô giáo dạy toán không thích gây ồn ào.

Buổi kiểm tra phải bỏ.

Tôi hiểu rằng giờ của Senka Golubkin đã điểm!

Cô giáo dạy toán không muốn có mặt khi phán xử “vụ việc” này. Cô ấy là người tốt và không có nhu cầu được bảo vệ. Ngoài ra, cô có thể cho phép mình rơi vào tình huống đáng sợ, nhưng không thể là tình huống đáng nực cười. Mà chuyện này đe dọa cô ấy sẽ bị cười.

– Tôi yêu cầu Kudryavtsev giải thích làm sao em có thể dám làm chuyện này! – Tôi nói nhưng mắt nhìn Senka Golubkin. Mắt cậu ra không có vẻ đắc thắng, trong đó là vẻ luống cuống: Nếu như chính tôi kết tội con trai, thì làm sao cậu ta kết tội tôi được?

Nhưng bỗng nhiên từ bàn cuối vang lên giọng của Vanya Belov:

– Tại sao chuyện này lại liên quan đến Volodya Kudryavtsev? Đó là em khóa cửa.

– Em... lại sợ kiểm tra toán ư? – Tôi ngạc nhiên hỏi.

– Do tinh thần tập thể.

Trong mắt Senka Golubkin xuất hiện sự thất vọng và buồn bã.

– Em, Vanya, em phải xin lỗi trước Irina Grigoryevna. – Tôi lúng túng nói.

– Nhưng em khi khóa cửa đã hét lên với cô ấy: “Em xin lỗi ạ!”

– Cô ấy không nghe thấy. Và hơn nữa... tôi bây giờ không phải lúc đùa!

– Em cũng vậy... – Vanya Belov nói.

– Hãy xin lỗi... Ngay lập tức! Nhìn thẳng vào mắt mà xin lỗi... Cô giáo dạy toán không thích trở thành nhân vật chính trong những trò tương tự. Thật đáng xấu hổ cho cả cái người mà vì cậu ta Belov đã làm điều này! – Tôi nói, lại liếc nhìn Senka Golubkin.

Thầy hiệu trưởng gọi tôi:

– Thế nào, lại là Vanya Belov à?

– Lại là cậu ta. Nhưng từ khía cạnh khác...

– Đã đến lúc phải có biện pháp!

– Đã đến lúc rồi. – Tôi đáp.

Và, đợt năm học kết thúc, tôi chuyển sang trường khác cùng với Volodya. Nó nằm xa nhà chúng tôi hơn... Nhưng bù lại cũng xa Vanya Belov hơn!

Rồi sau đó một năm, chúng tôi đã chuyển hẳn sang đầu khác của thành phố. Chuyện xảy ra là như vậy.

Trước kia tôi cảm tưởng rằng cái “nửa đẹp đẽ của nhân loại” mà cả tôi cũng từng có thời thuộc về nó không có nhiều cảm xúc hài hước lắm. Nhưng cháu gái Elizaveta của tôi thường xuyên bác bỏ quan điểm ấy.

Nó luôn luôn đòi tôi nhớ lại những trò tình nghịch thời xưa của Vanya Belov, mà đã qua nhiều năm rồi vẫn còn làm đầu óc sư phạm của tôi kinh ngạc. Bé Elizaveta khi nghe về chúng cứ ngã lăn ra đi-văng: Nó cười đến nỗi không đứng vững nổi.

Không biết từ người lớn nào mà nó bắt chước cách nói suồng sã: “Nghe này!...”, và luôn bắt đầu hầu như mọi câu nói với những từ đó.

– Nghe này! – Nó nói khi đã nằm sấn lên đi-văng – Chú ấy xuất hiện ngay ở cửa sổ à? Và nói thẳng là “Cô cho em vào lớp?” à?

– Đúng thế... Nhưng cậu ta không nghĩ rằng chuyện gì sẽ xảy ra nếu như cậu ta bị ngã từ tầng ba xuống! Cậu ta ít khi suy nghĩ kỹ càng lắm!

– Làm sao lại không suy nghĩ kỹ được? Một khi đã nghĩ ra chuyện xuất hiện trên cửa sổ như thế!

Vào tuổi lên sáu Elizaveta đã suy luận rất có logic.

– Cậu ta không nhớ đến những người chịu trách nhiệm về cậu ấy. – Tôi giải thích – Cậu ta chỉ nghĩ đến mình, đến những trò tưởng tượng của mình.

Chỉ có một trò của Vanya, mà tôi cho rằng là quan trọng nhất, là tôi không kể cho Elizaveta, cũng như tôi chưa từng kể nó cho bất kỳ ai cả.

Các em bé thường yêu cầu đọc đi đọc lại nhiều lần những cuốn sách chúng thích, kể đi kể lại những câu chuyện cổ tích. Elizaveta có thể nghe bất tận về những trò nghịch ngợm của Vanya Belov.

Có lần khách khứa quây quần bên bàn ăn ở nhà tôi và Volodya vừa đứng lên nâng cốc, cánh cửa của chiếc tủ cũ kỹ trong nhà bỗng từ từ mở ra, từ sâu trong tủ xuất hiện bé Elizaveta, người quần đầy vấy áo và sặc mùi long não. Nó nhìn các vị khách đang nín lặng và nói:

– Cho phép cháu vào ạ?

Tôi đã đạt được điều tôi muốn: Bé đã mê Vanya Belov!

Có thể cho rằng bé đã làm quen với Vanya ngay từ trước khi ra đời. Thực là như thế... Elizaveta ra đời sớm hai tuần so với dự tính. Ra đời đúng vào ngày sinh của bố nó, và bạn bè của Volodya, cứ như đã giao hẹn với nhau, đều đưa cùng một kiểu: “Giá mà mọi người vợ đều mang tặng cho các ông chồng món quà như thế!”, “Hai sinh nhật cùng một ngày, thật là tuyệt vời! Xét từ quan điểm kinh tế...”

Cái đầu của em bé mới sinh phủ những món tóc sẫm màu, điều đó làm tôi vui mừng:

– Màu tóc của nhà mình! – Tôi reo lên – Con bé sẽ có bím tóc đen.

Đáp lại, nửa năm sau món tóc đó trở nên sáng màu.

Cơ thể của bé có một đặc điểm rất kỳ lạ và cũng rất nguy hiểm: Nó từ chối mọi loại thuốc.

– Dị ứng. – Bác sĩ báo cho chúng tôi, khi Elizaveta nổi đầy mề đay do uống một viên aspirin. – Có thể tệ hơn thế... Bị phù chẳng hạn. Mắt và mặt có thể sưng lên.

Mọi người đều nhờ thuốc mà khỏi bệnh, còn bé Elizaveta phát bệnh vì nó!

Bé có nhiều cá tính nổi bật quá đến nỗi tôi cùng Volodya và Klava quyết định phải dập tắt bớt chúng với sự trợ giúp của tập thể. Và mặc dù bố mẹ bé như trước kia vẫn trông cậy vào kinh nghiệm sư phạm của tôi, Elizaveta vẫn được gửi vào nhà trẻ.

Thời gian đầu các cô giáo và các bạn gái không công nhận cái tên đầy đủ của bé. Nhưng cô chủ nhiệm nhà trẻ, người mà ngược lại được mọi người gọi là Alyona<sup>[18]</sup> như một cô bé con, lại nói rằng cái tên dài như thế đối với



nhiều người sẽ gán bó, sẽ khơi gợi tinh thần trách nhiệm. Và Elizaveta vẫn ngồi trên ngai.

Một lần, từ nhà trẻ trở về, bé từ chối ăn tối.

Tôi hỏi bé:

– Cháu no rồi à?

– Cháu không ăn trưa – nó nói.

– Thế bụng của cháu ra sao? – Tôi lo lắng hỏi han. Bé không được ốm: nó không chịu được thuốc.

– Cháu khỏe mạnh... Nhưng cháu tuyệt thực!

– Cháu ư?!

– Và một đũa nữa.

– Tuyên bố tuyệt thực?

– Vào sáng nay.

Tôi hiểu: Vanya Belov qua gia đình tôi đã đến tận nhà trẻ.

– Nhưng vì lý do gì mà các cháu... quyết định không ăn?

– Cô Alyona sẽ xa chúng cháu.

Tôi luôn yêu thích những người phụ nữ xinh đẹp. Tôi thích họ như thích những tác phẩm nghệ thuật tài năng. Nhưng cô chủ nhiệm nhà trẻ không phải là một tác phẩm được tạo nên một lần và mãi mãi. Không giây phút nào mất đi vẻ mềm mại và nữ tính kỳ diệu, cô ấy luôn thay đổi tùy theo tình huống. Cô không bao giờ cáu giận với lũ trẻ: yêu thương chúng trở thành thiên chức của cô. Còn với các bố mẹ cô không ít khi phê bình họ. Nhưng cô làm điều đó một cách dịu dàng và đáng yêu đến nỗi họ phải khuất phục. Đặc biệt là các ông bố... Họ vốn là những người không quan tâm lắm đến

những vấn đề giáo dục trẻ mẫu giáo. Thế mà ở nhà lại tranh lấy quyền đưa con đến nhà trẻ buổi sáng và buổi chiều đón chúng về nhà. Mây đen bắt đầu tụ quanh cô Alyona...

Ai đó trong các bà mẹ chợt nhớ ra rằng Alyona về nhà trẻ “một cách tình cờ”. Người ta mời cô về phụ trách nhà trẻ sau lễ mừng cây thông năm mới ở nhà văn hóa. Hôm đó ông già tuyết bị ốm. Cô sinh viên tại chức Alyona trong vai trò người tổ chức cuộc vui đã kể cho lũ trẻ về ông già tuyết tội nghiệp bị viêm rễ thần kinh một cách cảm động, đến nỗi nhiều em bé đã khóc.

– Chúng phải biết khóc... – Alyona nói – Không chỉ khi chúng bị trầy đầu gối. Mà là khi một người nào khác bị đau đầu gối.

Theo đề nghị của Alyona bọn trẻ viết cho ông già tuyết một bức thư. Rồi sau đó cô làm cho tất cả chúng vui trở lại.

Bà chủ tịch công đoàn của viện nghiên cứu khoa học nơi Volodya và Klava làm việc đã để ý đến Alyona. Đó là một phụ nữ lưng gù đeo cái kính không gọng đã lỗi một, người thuộc lòng tất cả những bài hát mới và chơi cờ vào bậc nhất. Chính bà đã mời Alyona về nhà trẻ.

Còn sau đó hóa ra là bà chủ tịch công đoàn biết chiến đấu không chỉ trên bàn cờ mà còn trong cả cuộc họp ở nhà trẻ.

Các bà mẹ tán công một cách tuyệt vọng.

– Cô ấy là người tổ chức chương trình giải trí! – Một người tuyên bố.

– Còn cuộc sống của lũ trẻ không phải là lễ hội cây thông năm mới. Chúng phải được giáo dục! – Một bà mẹ khác ủng hộ.

Các ông bố muốn bảo vệ Alyona. Nhưng họ không dám... Họ sợ làm hỏng hết mọi chuyện.

Chỉ có hai người phụ nữ tuổi đã ngoài sáu mươi xông vào trận: Bà chủ tịch công đoàn và tôi.

– Các chị hãy hỏi con mình! – Tôi kêu lên – Xem chúng có muốn chia tay với Alyona không?

– Chúng thì hiểu gì đâu?!

– Này các chị đừng nói thế! – Bà chủ tịch công đoàn vừa sửa lại kính vừa tuyên bố – Tôi nhớ mình khi còn nhỏ... Khi đó tôi đã hiểu về mọi người một cách hồn nhiên hơn bây giờ. Khó có thể đánh lừa được tôi!

Sau đó lại đến tôi đứng lên:

– Các anh chị hãy tin vào kinh nghiệm của tôi: Tôi đã ba mươi lăm năm dạy ở trường phổ thông.

– Giá như mà người ta bổ nhiệm bác!

– Không, cô giáo dạy phổ thông và cô giáo mẫu giáo – đó là những năng khiếu khác nhau.

– Năng khiếu ư?

– Cũng như trong văn học vậy... Nhà thơ và nhà văn! Cả hai đều sáng tạo văn chương, nhưng thể loại lại khác nhau.

– Cô ấy biết mọi thứ!... – Bà chủ tịch công đoàn ủng hộ – Biết múa, đọc thơ, hát... Khi có cô ấy bọn trẻ ăn nhiều thế nào!

Tôi lại đứng lên:

– Còn bây giờ cháu gái tôi đã ngày thứ hai không ăn rồi. Không thấy ngon miệng.

– Giá như chỉ có mình nó!... – Một giọng phụ nữ cay độc.

– Phải, trẻ con yêu quý những cô giáo đẹp! – Bà chủ tịch công đoàn chồm khỏi ghế – Điều đó giúp lũ trẻ phát triển cảm xúc về cái đẹp.

– Giá như chỉ có lũ trẻ yêu thích! – Giọng nói đó lại nhắc lại.

Tôi lại đứng lên và nói với vẻ tuyệt vọng của Vanya Belov:

– Các chị đừng sợ!

– Bác nói thì dễ lắm! – Một bà mẹ nói với tôi trên đường về nhà – Con trai bác cùng vợ đang đi đào mộ ở tận đâu xa...

Alyona ở lại với nhà trẻ.

Hai ngày sau cô đột nhiên gọi điện cho tôi lúc ban ngày và nói:

– Bác đừng lo lắng, Vera Matveevna... Nhưng bác đến đây ngay đi!

– Chuyện gì xảy ra vậy?

– Người ta gọi bác sĩ của bọn cháu đi dự hội nghị. Mà Elizabeta bị sốt. Cháu cho bé uống thuốc... Lẽ ra cháu phải biết! Cháu phải biết... Bác đã phí công bảo vệ cháu, Vera Matveevna! Cháu đã gọi cấp cứu. Bác đừng lo lắng. Tha lỗi cho cháu! Bác đừng lo lắng...

#### 4

Trong cuộc đời mỗi con người thường có những ngày, những giờ, khi mà mọi nỗi bất hạnh của hôm qua trở nên thành nhỏ mọn.

Cháu gái tôi lập tức được đưa vào bệnh viện. Tôi đi cùng với nó. Chiếc xe vội vã chạy, vượt qua cả đèn đỏ.

Bệnh viện nằm không xa ngôi trường nơi có hồi Volodya đã học, và tôi dạy môn văn học và tiếng Nga ở đó. Chúng tôi từ lâu rồi, từ hồi trước chiến tranh, đã chuyển từ quận này sang đầu kia của thành phố. Nhưng cuộc đời như đã cố ý đưa tôi trở về nơi đó vào giờ phút nặng nề nhất.

“Tại sao vậy?” – Tôi nghĩ – “Một sự trùng hợp kỳ lạ làm sao... Thiếu gì bệnh viện trong thành phố!”. Những sự trùng hợp... Chúng xảy ra trong mỗi bước đường đời. Nhưng chúng ta chỉ nhớ những sự trùng hợp nào đã khắc vào trí nhớ của chúng ta niềm vui hay nỗi bất hạnh.

Trong giờ văn bọn trẻ thường ngạc nhiên rằng hai anh chàng bị thương Andrei Bolkonsky và Anatol Kuragin lại nằm trên hai bàn phẫu thuật cạnh nhau. Tôi giải thích rằng cuộc sống không hiếm khi tặng cho chúng ta những sự trùng hợp và điều kỳ diệu mà trí tưởng tượng ghê gớm nhất cũng không thể nghĩ ra nổi. Tôi thậm chí còn lấy những dẫn chứng từ cuộc đời mình ra để chứng minh.

“Và giờ lại là sự trùng hợp!” – Tôi nghĩ – “Và lại bàn phẫu thuật...”

Những người phụ nữ và đàn ông mặc áo blu trắng, vừa trông thấy chúng tôi liền vội vã, lo lắng. Tôi cảm tưởng như họ sợ không kịp, sợ trễ mất.

“Đưa lên bàn mổ ngay!” – Tôi nghe thấy – “Phù hợng rồi... Đưa lên bàn mổ ngay!”

Trên đường đến bệnh viện, bé Elizaveta không hề khóc, không hề kêu la. Nó thở một cách khó nhọc.

Đã bao lần tôi ước ao rằng mình hứng hết được mọi bệnh tật của bé! Nhưng mỗi người vẫn phải hứng chịu lấy phần của mình...

Alyona muốn rằng bọn trẻ phải biết khóc... Không phải vì nỗi đau của chính mình, mà vì nỗi đau của người khác! Tất nhiên rồi... Trong con người cần có sự thông cảm với nỗi đau của người khác, còn nỗi đau của chính bản thân thì không cần để làm gì cả. Đặc biệt là khi mới bắt đầu cuộc đời, khi mà cả niềm vui sướng cũng còn ít lắm.

“Nếu chính bạn không trải qua thì sẽ không thể hiểu được!” – Tôi từng nghe nói như thế. Nhưng tôi không đồng ý. Để có thể cảm thông với nỗi bất hạnh của người khác không nhất thiết phải có những nỗi đau khổ của riêng mình. “Hãy giữ cho cháu gái mình không bao giờ phải có những đau khổ!” – Tôi nghĩ.

Nhưng tôi không thể giữ cho cháu được.

Người ta cho phép tôi lên tầng ba, nơi có phòng mổ. Người ta mang cháu tôi lên đó... Không ai để ý đến tôi cả. Chiếc đồng hồ tròn trên cửa phòng

mở chỉ ba giờ kém bảy phút.

Sau chiếc bàn nhỏ đặt ngoài hành lang là cô y tá trực. Cô còn rất trẻ. Với mái tóc hợp một, tai đeo hoa tai. Cứ như không có chuyện gì xảy ra với cháu gái tôi vậy!

Cô ta là người đầu tiên nhận ra tôi và hỏi:

– Bác gặp ai?

– Tôi đi với cháu gái...

Cô nhìn tôi với vẻ cảm thương. Và nói:

– Bác gặp may đấy... Hôm nay Belov trực. Anh ấy vốn là trưởng khoa. Nhưng hôm nay lại trực. Tất cả các bác sĩ phẫu thuật chỗ chúng cháu đều giỏi, nhưng Ivan Sergeevich thì...

– Vanya Belov<sup>[19]</sup> ư?

– Bác biết anh ấy à?

Đúng lúc đó một người đàn ông trẻ mặc áo blu trắng xuất hiện ở cửa phòng mổ. Chiếc khẩu trang trễ xuống bộ râu đen. Anh ta hét lên:

– Masha, nhanh lên... Nhanh lên!

Cô y tá chồm dậy và chạy. Đôi hoa tai dài tung tủy hai bên má.

“Bố cậu ta tên là Sergei<sup>[20]</sup>! Tất nhiên rồi... Sergei! Mình nhớ mà...”

Masha chạy từ phòng mổ ra. Và bỏ tới chiếc điện thoại, bắt đầu quay ba số nào đó.

– Sao? Chuyện gì vậy?... – Tôi hỏi.

– Nói Anna Ivanovna đến phòng mổ! – Masha hét vào ống nghe – Ngay bây giờ!

– Thế còn Belov đã ở trong đó rồi chứ? Belov... ở trong đó chứ? – Tôi hỏi.

– Anh ấy ở trong đó... Để cháu rót cho bác ít thuốc an thần.

– Anh ấy bao nhiêu tuổi?

– Cháu nghĩ là khoảng ba mươi lăm.

Cô chìa chiếc cốc có chia độ.

– Và sống không xa đây lắm? Đúng không?

– Rất gần ạ. Bác uống đi...

– Phải, ngay phía bên kia đường đối diện trường cũ của tôi.

– Anh ấy vẫn đi bộ về nhà ăn trưa. Nghĩa là bác biết anh ấy à?

– Tôi biết...

Vào những giây phút ngặt nghèo, thậm chí tuyệt vọng con người vẫn tìm kiếm hy vọng. Số phận cháu gái tôi bỗng hợp lại trong trí tôi với hình ảnh của Vanya Belov. Trong mối liên kết đó tôi muốn nhìn thấy sự cứu rỗi... Và tôi đã nhìn thấy.

“May mắn làm sao đó lại chính là cậu ta...” – Tôi nghĩ, và còn chưa hiểu sao mình lại nghĩ thế.

Cuối hành lang xuất hiện một người phụ nữ. To béo, không còn trẻ, chị ta chạy lại.

– Đó là Anna Ivanovna! – Masha thì thào, thở phào nhẹ nhõm. – Anh ấy yêu cầu chị ấy đến... Ôn Chúa, – cô rút ra chiếc gương nhỏ – trông tôi giống ai kia! – và đánh chút phấn.

Chiếc đồng hồ tròn trên cửa phòng mở chỉ ba giờ kém bảy phút.

Vanya... Vanya Belov... Tại sao lúc này tôi lại cần đến chính cậu ta? Người trước kia tôi e ngại, người mà tôi đã ra sức tách khỏi Volodya... Tôi đã làm cuộc trốn chạy về một trường học khác để thoát khỏi sự táo bạo và dũng cảm của Vanya. Bây giờ mọi hy vọng của tôi trông vào chính những phẩm chất đó.

Từ đỉnh điểm nổi bất hạnh của mình tôi bỗng nhìn thấy những hành vi của Vanya dưới ánh sáng đích thực. Tôi nhớ hết tất cả... Và đây là hành vi quan trọng của cậu ta mà tôi không thể kể cho cháu gái.

– Nghe này! Tại sao cháu có hai bà, mà ông thì lại chỉ có một thôi? – Có lần cháu tôi hỏi.

– Ông thứ hai không có... chưa bao giờ có cả. – Tôi bối rối trả lời.

Bé trầm tư đi lại trong nhà và rồi lại hỏi tôi:

– Nghe này! Thế bố cháu từ đâu mà ra?

Thực ra nó có ông nội. Cũng như tôi từng có thời có chồng, và Volodya có bố. Anh ấy tên Gennady. Gena... Về nghề nghiệp anh ấy vốn là kỹ sư chăn nuôi. Sau đó học ở trường đại học sư phạm, nơi chúng tôi quen nhau.

Tôi chê trách những quan tâm nghề nghiệp của anh là “những niềm say mê bốn chân”. Anh sống với những niềm say mê đó từ nhỏ. Không ngừng nghĩ về chúng và nói về chúng. Tôi không yêu cầu anh phải lựa chọn chỉ một trong hai tình yêu. Nhưng dù sao vẫn nhấn mạnh sự cao cả và vẻ đẹp của nghề mình so với sự thấp kém và tầm thường của các công việc của anh. Nhờ sự giúp đỡ của văn chương luôn kêu gọi vươn tới cái cao cả, tôi hầu như thường xuyên hạ thấp anh. Mặc dù tôi không nhận thức rõ được điều này.

Tôi cho rằng một thầy giáo dạy động vật học là người chủ gia đình thì không đàng hoàng. Và tôi trở thành chủ gia đình.

Tôi muốn rằng Gennady nghiên cứu một thứ trong đời nhưng phải say mê một thứ khác. Anh ấy phục tùng tôi... Và khi đó cái quan trọng đã làm



anh bùng sáng bị tắt đi. Tôi cảm thấy buồn chán. Tôi hiểu ra rằng ánh sáng đã từng có chỉ khi nó đã tắt đi rồi.

Hồi đó tôi chưa hiểu được rằng thế giới này cân bằng được là nhờ có những kẻ cuồng tín cao thượng, cho dù họ làm công việc gì đi chăng nữa. Và lấy mất đi lòng cuồng tín ở những con người đó cũng giống như dội nước lạnh vào đám lửa...

Khi Volodya được tuổi rưỡi, tôi ly hôn với Gennady. Anh ấy ra đi đến tận phương xa mịt mù, tận vùng Viễn Đông. Khi chia tay tôi yêu cầu anh không được nhắc nhở về mình để không làm khổ con trai.

Rồi mười ba năm sau tôi được biết rằng từ khi bắt đầu làm việc ở một nông trường chăn nuôi, anh trở thành một nhà khoa học lớn. “Niềm say mê bốn chân” đã làm anh đứng lên trên đôi chân mình: Anh trở thành tiến sĩ khoa học, viện trưởng viện nghiên cứu.

“Thật may mắn sao cho Gennady rằng mình đã rời bỏ anh ấy!” – Với ý nghĩ đó tôi có lẽ đã muốn xoa dịu lương tâm mình, muốn thoát khỏi sự cắn rứt, dằn vặt.

Nhưng lấy đi của Volodya một ông bố như thế thì tôi không thể!

Một lần tôi được biết Gennady đến Moskva dự hội nghị khoa học, tôi bố trí cho anh gặp con trai.

Vanya ít khi đến nhà chúng tôi. Nhưng tất nhiên lần này Vanya tự nhiên lại ghé đến. Và như người ta viết, cậu ta “tham gia vào các cuộc thỏa thuận”.

Tôi về nhà muộn, khi cuộc gặp gỡ đã kết thúc. Gennady và Vanya đã đi khỏi.

Khuôn mặt Volodya mang vẻ bối rối và có lỗi. Tương tự như vẻ mặt của người chồng chung thủy, yêu vợ khi nhìn thấy một phụ nữ tuyệt vời khác và không thể không công nhận những phẩm chất cao quý của cô ta. Hóa ra Gennady rất hiếm khi đến Moskva, cả cuộc đời anh gắn bó với vùng Viễn

Đông mà anh đã yêu mến. Nhưng họ đã thỏa thuận chắc chắn rằng Volodya trong những ngày nghỉ đông sẽ bay đến với cha. Rồi sau đó sẽ đến vào kỳ nghỉ hè.

Tôi ủng hộ kế hoạch đó. Nhưng Volodya không đi đến chỗ cha... Vanya Belov đã khuyên can nó. Mặc dù chúng không thân nhau lắm, nhưng Vanya có ảnh hưởng ma thuật đối với con tôi. Tôi thấy nguy cơ lớn chính ở điều này!

– Em làm như thế để làm gì? – Tôi hỏi Vanya – Cha nó đợi nó mà.

– Chú ấy là người thông minh! – Vanya cau có đáp.

– Nhưng điều đó tốt mà.

– Biết nói thế nào nhỉ... Cứ để chú ấy đến đây. Nếu như chú ấy muốn...

Tôi cho rằng Vanya đã phạm tội lỗi. Tôi thuyết phục Volodya. Nó không cãi lại. Nhưng lần nào cũng vậy, khi bắt đầu kỳ nghỉ nó lại tìm ra lý do để ở lại bên tôi.

“Chú ấy là người rất thông minh!” – Vanya đã nói khi đó.

Hơn hai mươi năm trôi qua... Và tôi đột nhiên hiểu ra, rằng cậu ta làm điều đó là vì tôi. Cậu ta không muốn tôi chia sẻ đứa con trai với người có thể chinh phục trái tim nó, và một lúc nào đó... sẽ lấy nó đi mất của tôi.

Ít nhất thì cậu ta cũng muốn những cuộc gặp gỡ của Volodya với cha diễn ra không ở xa tôi, xa ngôi nhà của chúng tôi.

– Cô cho hỏi... mặt anh ấy có tàn nhang không? – Tôi hỏi y tá Masha.

– Anh ấy vừa mới nói đây: “Mọi người nhìn mặt tôi đi, và sẽ hiểu là mùa xuân đã đến rồi!”<sup>[21]</sup>.

– Có thể xin cô thêm... một ít thuốc an thần nữa không?

– Để cháu rót cho... Nhưng xin bác ngồi xuống đi. Chứ bác cứ đi lại, đi lại trên hành lang thế...

Chiếc đồng hồ tròn chỉ ba giờ kém bảy phút.

Từ phòng mổ người đàn ông trẻ tuổi đó lại chạy xô ra. Chiếc khẩu trang lại tuột xuống bộ râu đen.

– Masha! Gọi cả đội lại đây... Cả đội! – Anh ta hét lên và lập tức biến vào phòng.

Masha quay số điện thoại.

– Đội nào vậy?

Cô ta giập ống nghe xuống:

– Máy bận. Họ khéo tìm lúc nói chuyện thế!

– Đội nào vậy?...

Cô ta vội vã chạy dọc hành lang. Đi đôi giày cao gót thật khó khăn, cô quẳng chúng đi và cứ... chân bít tất lụa mà chạy.

Rồi từ phía cô chạy tới xuất hiện ba người đàn ông – tất cả đều mặc áo blu và đội mũ trắng. Họ vượt qua Masha và cũng biến mất sau cánh cửa phòng mổ.

Masha dừng lại, nhặt đôi giày và lại bàn trực của mình. Chỉ lúc đó cô mới xỏ chúng vào chân.

– Đội nào vậy? – Tôi hỏi.

– Không có gì đâu... Bác đừng lo. Họ là các sinh viên thực tập chỗ chúng cháu ấy mà. Ca phẫu thuật hiếm, anh ấy muốn chỉ cho họ xem. Mọi chuyện sẽ ổn thôi. Một khi đã có Ivan Sergeevich ở đó...

Cô rút chiếc gương nhỏ ra.

– Tôi hiểu. Một khi là Vanya Belov...

Tôi cần phải liên tục nhớ điều gì đó tốt đẹp về cậu ta. Bởi đó là hy vọng, là sự cứu giúp... Và tôi đã nhớ ra.

\*\*\*

Một lần, khi Volodya và Vanya còn học lớp Sáu, có kỳ kiểm tra chính tả trong toàn quận. Người ta quyết định kiểm tra xem bọn trẻ mười hai tuổi trong quận chúng tôi viết đúng đến mức nào. Bài chính tả vô cùng khó. Và cũng bởi vì không có người nào trên đời này viết hoàn toàn đúng chính tả, thậm chí cả tôi cũng khó có thể viết được bài đó mà không có lỗi nào.

Biết nói sao về Senka Golubkin! Cậu ta hoảng loạn: Điểm Hai bài chính tả đó sẽ khiến cậu có nguy cơ ở lại lớp.

Vào thời điểm đó Vanya chưa hiểu hết những bí mật trong tâm lý của Golubkin và rất cảm thông với cậu ta.

Khi Senka nhâm lẫn và căng thẳng với bài thơ tứ tuyệt nổi tiếng mà ai cũng thuộc từ nhỏ, Vanya rất đau khổ. Tôi trông thấy điều đó... Và những lần có thể, tôi đã cố không nhận ra những câu nhắc bài của Vanya.

Sau giờ học, Senka Golubkin cao kều chèn ép Vanya thấp bé ở ngoài hành lang: Cậu này hóa ra đã nhắc bài không được rõ ràng – “Cậu đã thuộc hết rồi! Cậu biết hết rồi cơ mà!...”

Tôi cũng kín đáo theo dõi chuyện này.

Sau giờ viết chính tả, Senka chạy ngoài hành lang hỏi các bạn cùng lớp:

– Từ này viết như thế nào? Viết dính liền hay rời ra?

– Rời ra. – Các bạn cậu ta đáp.

– Một lỗi rồi! – Cậu ta nói, gập một ngón tay lại. – Thế còn cậu viết thế nào? Đúng chứ?

Nếu như Vanya viết đúng, Senka kêu ca:

– Hừ tất nhiên rồi mà... Tự viết cho mình mà!

Thành công của người khác làm cậu ta khốn khổ. Có cảm tưởng rằng mọi thành công của họ đều là nhờ cậu ta mà có được. Lòng ghen tị, mà tôi thấy luôn là căn nguyên của nhiều tội lỗi của con người, không để cho Senka được yên.

– Thê...ế đây... lại một lỗi nữa! – Cậu ta kêu lên và gập ngón tay tiếp theo với bộ điệu như tất cả mọi người xung quanh có lỗi trong việc này.

Volodya không bao giờ để lộ những bí mật của bạn nó cho tôi, nhưng những chuyện trên nó thể hiện ra mặt, và tôi như chính mắt mình nhìn thấy.

Sau kỳ kiểm tra chính tả cấp quận, Senka không còn đủ ngón trên hai bàn tay để tính lỗi. Cậu ta bị mười hai lỗi. Chưa kể các dấu phẩy và gạch ngang.

Giờ chơi Vanya Belov đến chỗ tôi hỏi:

– Vera Matveevna, Golubkin bây giờ sẽ bị ở lại lớp chứ ạ?

– Cô không biết. Cô chưa chấm bài.

Tôi nhớ hôm đó tôi chỉ có hai tiết dạy. Khi ngồi vào chấm bài trong phòng giáo viên, tôi phát hiện sáu bài trong tập bài đã biến mất. Trong số đó có các bài chính tả của Senka, Volodya và Vanya.

Trong giờ nghỉ lớn tôi và thầy hiệu trưởng ngồi trong lớp học vắng tanh và nghĩ cách đánh thức lương tâm của Senka. Vấn đề thật là nan giải...

Đúng lúc cuộc trò chuyện của chúng tôi đang gay gắt, Vanya Belov xuất hiện trên cửa sổ và nói:

– Cho em vào được không ạ?

Chúng tôi chết lặng. Còn Vanya ngoái lại đo khoảng cách từ tầng ba xuống vỉa hè, và quay về phía chúng tôi bình tĩnh nói:

– Em đến để giao mình cho tòa án!

Không, tôi không tin rằng cậu ta lấy cắp các bài chính tả. Thậm chí nếu trong đầu cậu ta nảy ra ý đó, cậu ta sẽ không bao giờ động đến vở của con trai tôi. Bởi vì đó là con trai cô giáo... Còn Senka thì chính vì lý do đó mà lấy bài chính tả của Volodya!

Nhưng tôi không thể chứng minh được.

Lúc đó thầy hiệu trưởng chưa bắt đầu tính đến các trò tinh nghịch của Vanya Belov. Thầy đồng ý với giả thuyết của tôi khi nhấn mạnh rằng tinh thần hiệp sĩ dù sao cũng phải có mức độ... Nhưng cũng không đáng phải biến lớp học thành phòng của dự thẩm viên.

Để khởi hồi hận sau này, tôi vẫn phải nói với Vanya:

– Cô không tin rằng em có thể làm chuyện liều lĩnh như vậy!

– Thế leo theo gờ ban công tầng ba không phải là sự liều lĩnh tương tự ư?

Tôi mới hiểu vì sao cậu ta xuất hiện bằng đường cửa sổ: Chúng tôi cần phải tin rằng cậu ta có khả năng làm mọi chuyện!

Ngay sau giờ học, tôi đọc lại bài chính tả cho sáu học sinh bị mất bài. Senka Golubkin được ba điểm, bởi đã kịp nhận ra những lỗi của mình trong giờ ra chơi. Và được lên lớp Bảy.

Cậu ta không hề biết ơn Vanya Belov. Ngược lại, chính từ dạo đó Senka ghét Vanya. Cậu ta không tha thứ cho lòng cao thượng, cũng như không tha thứ cho sự thông thạo chính tả của những người đã giúp cậu ta tìm ra các lỗi của mình. Vanya đã hiểu ra điều đó.

Về sau khi Senka lại làm tội người cứu giúp mình, tôi làm như tiện thể nói với Vanya:

– Thế nào... không một hành động tốt nào không bị trừng trị chứ?

Tôi không muốn cậu ta cho tôi là người quá ngây thơ và nghĩ rằng tôi tin vào lời thú nhận của cậu ta lúc đứng trên cửa sổ.

Vanya co người lại. Không phải vì bị tôi vạch mặt. Mà là vì câu nói của tôi về điều tốt bị trừng trị.

– Chuyện đó chẳng hiếm! – Cậu ta nói – Nhưng chẳng lẽ vì chuyện đó mà mất lòng tin vào tất cả mọi người sao?

Giờ đây, khi tôi cần phải tin vào Vanya Belov, tôi nhớ lại cuộc trò chuyện này.

Nhưng tại sao trước đây tôi lại không coi nó có ý nghĩa nhỉ?...

\*\*\*

Để hướng năng lực của Vanya Belov vào hướng cần thiết, tôi nhớ rằng vào năm lớp Bảy tôi chỉ định cậu ta làm chủ bút tờ báo tường. Để bắt đầu, Vanya đưa lên trang báo mục phỏng vấn: “Các thầy cô nghĩ gì về chúng ta?”

Tôi viết rằng tôi yêu tất cả chúng (*tất cả bốn mươi ba đứa học trò!*), chính vì vậy tôi thường không bằng lòng về chúng, nghiêm khắc với chúng và mong tất cả chúng được hạnh phúc.

Mục phỏng vấn tiếp theo mang tên khác: “Chúng ta nghĩ gì về các thầy cô giáo?”

Trong số này Vanya tranh luận với tôi: “Em nghĩ rằng không thể yêu tất cả mọi người trên đời. Và chúng em cũng là người. Em chẳng hạn, em không thể yêu Senka Golubkin!”

Cậu ta viết thẳng ra như thế. Không sợ Senka. Còn tôi khi viết đã nghĩ đến Golubkin...

\*\*\*

– Cháu bác mấy tuổi rồi? – Masha hỏi tôi.

– Sáu tuổi rưỡi.

– Mùa thu này chắc là sẽ đi học phải không ạ?<sup>[22]</sup>

“Tại sao lại chắc là? Nó sẽ đi học...” – Tôi thầm nói với mình – “Vanya Belov sẽ cứu nó! Giờ đây, khi tôi đã hiểu hết về cậu ta... Khi tôi đã hoàn toàn tin vào cậu ta... Cậu ta không thể không cứu nó được!”

\*\*\*

– Cậu ta chỉ nghĩ đến mình. Và đến những trò tưởng tượng của mình... – Tôi đã nói thế với cháu gái.

Đó không phải là sự thực. Cậu ấy nghĩ về người khác nhiều hơn người khác nghĩ về cậu.

Nhưng đối với Vanya điều đó không quan trọng: Khi thực hiện những cuộc mạo hiểm cứu người, cậu ta không nghĩ mình đã phải trả giá gì và cũng không mong được đền bù.

Bây giờ cậu ta nghĩ về cháu tôi và cứu nó.

“Chúng ta hát ca ngợi sự điên rồ của những người dũng cảm!” – Cậu ta đã từng dẫn câu đó có vẻ như để đùa cợt. Nhưng cậu ta chưa bao giờ làm điều điên rồ vì bản thân mình. Tại sao chỉ khi ở bệnh viện tôi mới hiểu ra điều đó?

Chẳng lẽ cứ phải xảy ra bi kịch để chúng ta có thể hiểu được ai là người có thể cứu chúng ta thoát khỏi nó?



Trước nỗi bất hạnh lớn lao tôi muốn sám hối với chính mình và tìm cách chuộc lỗi.

Tôi nhớ đến những lời của triết gia thông thái Montaigne khi nói về đôi mắt của mình: “Trên đời không có đôi mắt nào khác có thể theo dõi tôi chăm chú như thế”.

Đôi mắt tôi vào ngày hôm đó cũng rất chăm chú... và rất không bằng lòng với chính bản thân tôi.

\*\*\*

Khi biết được rằng Gennady, chồng cũ của tôi, trở thành tiến sĩ khoa học, một nhà khoa học lớn, tôi cho rằng trước kia anh ấy đã giấu tôi những khả năng của mình. Thực ra đó là tôi giấu không cho anh ấy thấy những khả năng và tính cách mà anh ấy có. Tôi đã muốn rằng kim chỉ nam đối với anh ấy chỉ là những cách nhìn của tôi, là những niềm tin của tôi.

Nhưng kim chỉ nam cuộc đời đúng đắn của người này lại có thể phá hỏng đường đi của người khác... Tôi đã muốn chồng tôi nhìn thế giới bằng đôi mắt của tôi và sống với những thiên hướng của tôi. Với những người yêu mình, làm như thế rất nguy hại: Họ có thể phục tùng và mãi mãi đánh mất bản thân.

Đôi khi tôi cũng xử sự như thế với con trai: chọn bạn cho nó, tách nó ra khỏi Vanya Belov... Nó yêu tôi, và cũng phục tùng tôi. Rồi sau đó, chắc là do quá mệt vì tôi, nó cưới Klava là người luôn nhất trí với nó.

Để có thể tin vào mình, con người đôi khi cần phải biết hăm mộ... Khi con trai tôi, lúc còn là học sinh, mê mải với những cái sọ bản thiêu và nhìn thấy trong mỗi vật cũ kỹ những dấu hiệu của “văn hóa cổ xưa”, nhiều người chê cười nó. Còn Vanya lại thán phục.

Tại sao tôi lại vẫn chia lìa chúng?

Vanya có tính cách riêng của mình. Không chịu phục tùng... Còn tôi vào những năm tháng đó không nhận thức được, đã cố đưa tất cả bốn mươi ba

tính cách vào một mẫu số chung. Mẫu số chung đó là chính bản thân tôi.

Tôi muốn biết hết về số phận của các học sinh: Ai là cha mẹ chúng, chúng sống trong những điều kiện nào, chuẩn bị bài vở ở nhà ra sao... Nhưng hóa ra để biết được tính cách còn khó hơn biết về số phận. Và tôi đã giải thoát mình khỏi điều này.

Tôi muốn rằng học sinh ngoan ngoãn học mọi thứ ở tôi. Còn Vanya tự mình, nếu như không dạy được tất cả, thì ít nhất cũng đã dạy cho tôi nhiều điều.

– Để cháu chạy ngó xem trong phòng mổ ra sao. – Masha nói với tôi.

Cô lại rút chiếc gương con ra, sửa mái tóc rồi đi. Sau đó cô trở lại và nói:

– Không sao đâu... Ivan Sergeevich mỉm cười rồi. Mọi chuyện sẽ ổn thôi!

Và bắt đầu rót thuốc an thần. Tôi chìa tay ra... Nhưng chính cô lại uống. “Làm sao cô ta trông thấy anh ta cười?” – Tôi nghĩ – “Cô ta làm sao trông thấy được? Bác sĩ phẫu thuật đeo khẩu trang cơ mà. Làm sao mà cô ta... Nhưng trong đó, bên cạnh cháu mình là Vanya Belov! Nghĩa là mọi chuyện đúng là sẽ ổn... Minh tin thế. Nếu như là Vanya Belov...”

\*\*\*

Trước kia cậu ta luôn làm tôi lo sợ xảy ra những sự cố: “Chuyện gì sẽ xảy ra nếu như tất cả bắt chước theo cậu ta?” – Tôi kinh hãi nghĩ. Nhưng không ai có thể làm theo cậu ta được: Để làm được những chuyện đó phải có tính cách như của cậu ta, Vanya Belov.

Con trai tôi, một nhà khảo cổ học, luôn khẳng định rằng ảnh hưởng của quá khứ đối với hiện tại và tương lai là hết sức to lớn.

“Từ một cậu Vanya trong quá khứ, một cậu Vanya để cứu Senka Golubkin có thể đi trên gờ lan can tầng ba, đã thành một bác sĩ phẫu thuật!”

– Tôi nghĩ – “Các bác sĩ phẫu thuật cũng phải cứu giúp tất cả những ai cần đến họ, không cần biết là họ tốt hay xấu: cả Golubkin, cả cháu gái tôi”.

Một số người quen biết tôi thời trẻ sau này gặp lại đã nói với tôi:

– Cuộc đời đã bẻ gãy bạn rồi... Đã bẻ gãy rồi!

Còn trên thực tế, cuộc đời đã chứng tỏ cho tôi rằng không thể nào đánh gục được con người. Và điều thiện mỗi người phải tạo nên theo cách của mình. Và rằng người thứ ba ở hàng thứ năm không nên giống người thứ năm ở hàng thứ ba... Và rằng tôi, một cô giáo, cần phải nhìn thấy không phải các “hàng” học sinh, mà là những con người đứng cạnh nhau... hay đứng rất xa nhau. Và rằng không nên xem sự khác biệt tính cách là sự không dung hợp...

Để có được kinh nghiệm đó, than ôi, phải trả giá bằng những hy sinh, mà tôi không được phép gây ra. Người thầy giáo, cũng như người bác sĩ phẫu thuật, không được quyền phạm lỗi lầm. Mặc dù bệnh tật về đạo đức có thể không dẫn đến cái chết về thể xác.

“Sự nghiêm khắc, không khoan nhượng của cô đâu mất rồi?” – Đôi khi người ta hỏi tôi. Không – khoan – nhượng... Có nghĩa là cái không thể nhân nhượng hòa bình. Tại sao lại phải sử dụng thứ vũ khí đó khi giao tiếp với bạn bè? Và hơn nữa có những tính cách cũng giống như con dao mổ của bác sĩ, không hợp với việc sử dụng thông thường, hàng ngày.

“Tôi sợ cơn giận dữ của người mà cả năm mới giận một lần!” – Ai đó trong số những người mà phát ngôn của họ đáng được ghi nhớ đã nói.

Về sự không khoan nhượng, tôi nghĩ, cũng có thể nói tương tự.

Thật tốt biết bao nếu như có thể hiểu được tất cả những chân lý ấy không phải bây giờ, vào năm sáu mươi ba, khi tôi đã sáu mươi ba tuổi, mà là vào năm ba mươi chín, cái năm tôi chạy trốn khỏi Vanya Belov... Khi đó tôi cũng ba mươi chín tuổi.

Sự trùng hợp đó (*lại là sự trùng hợp!*) luôn làm Volodya khoái chí.

– Mẹ ạ, năm nay mẹ bao nhiêu tuổi? – Nó hỏi. Rồi như vừa đi vừa suy tính. – Thê...ế đấy... Dưới sân nhà mình có biển “năm xuất sắc”: năm mươi lăm (55). Nghĩa là mẹ được hai điểm Năm đấy.

Và năm nay nó cũng đùa nhắc tôi, rằng số sáu mươi ba trên tấm lịch trùng với sáu mươi ba mùa xuân cuộc đời tôi.

Tôi mỉm cười với trò đùa quen thuộc đó. Nhưng không còn vui vẻ như một phần tư thế kỷ trước.

Vanya vẫn là chính mình – và vì thế tôi tin rằng cháu tôi mùa thu này sẽ đến trường. Tôi tin điều đó.

“Sự trùng hợp hôm nay là để làm gì?” – Tôi nghĩ – “Để Vanya cứu cháu nội mình. Và để mình nói được với cậu ấy rằng cuối cùng mình đã hiểu ra. Tất nhiên, không phải nói bây giờ... mà là sau này. Bây giờ mình sẽ chỉ cảm ơn cậu ấy, vô cùng cảm ơn...”

– Ivan Sergeevich! – Masha kêu lên, vừa sửa mái tóc vừa chạy bỏ đến người đàn ông to lớn vừa bước ra khỏi phòng mổ. Anh ta kéo chiếc khăn trang trắng ra khỏi mặt và dùng nó lau trán.

Tôi không thể bước nổi nữa... Tôi bấu vào cái bàn của Masha, đôi chân trở nên nặng trĩu.

Anh ta tự đi đến gần tôi.

– Nữ hoàng của bác đã tỉnh lại rồi.

“Tỉnh khỏi cái gì?” – Tôi muốn hỏi. Nhưng không hỏi nổi.

– Tên bố cô bé không phải Petrovna<sup>[23]</sup> chứ?

Tôi không thể trả lời gì cả. Và òa khóc. Anh ta thận trọng vuốt tóc tôi:

– Bác sẽ mời cháu dự đám cưới cháu bác chứ?

– Xin cảm ơn anh, bác sĩ.

Anh ta lại vuốt tóc tôi từ đầu đó phía trên cao. Ngón tay anh ta dài và cứng cõi. Từ trán đến má và mũi phủ đầy tàn nhang, mồ hôi chảy ròng ròng.

Tôi đã kịp hỏi Masha về mọi thứ. Tất cả... Thế mà về chiều cao lại quên. Vanya vốn thấp bé.

## 5

Ivan Sergeevich yêu cầu tôi không “bắt ép” được gặp Elizaveta ngay.

– Bé sẽ gặp bác vào sáng mai, – anh ta hứa – hoặc là ngày kia. Bây giờ bé không được nói chuyện.

Chiếc đồng hồ tròn trên cửa phòng mổ chỉ ba giờ kém bảy phút.

Bây giờ tôi mới hiểu là đồng hồ bị chết.

Cô y tá Masha tiễn tôi đến cuối hành lang.

– Thật may cho bác là Ivan Sergeevich có mặt ở đây. Anh ấy ít khi trực lắm. Và ca mổ lại hiếm. Tất nhiên không phức tạp lắm đâu... Nhưng có cơn sóc dị ứng xảy ra.

– Gì... cơ?

– Rất nguy hiểm. Bây giờ cháu mới thú thật với bác.

Suốt thời gian đó cô nghiêng người ôm lấy vai tôi. Đôi hoa tai dài của cô kêu leng keng.

– Cháu sẽ theo dõi bé cho đến sáng mai. – Chúng tôi đi tới cuối hành lang – Ivan Sergeevich trước ca mổ để kiểm tra xem bé như thế nào nên đã hỏi “Thế cháu tên là gì?”. Bé đáp là “Elizaveta”.

– Cô cứ gọi cháu như vậy nhé! – Tôi yêu cầu – Chứ không nó không thừa đâu... Nghĩa là lúc này không phải là các sinh viên thực tập ư?

Cô không trả lời.

Tôi bắt đầu đi xuống tầng dưới.

“Nhiều người đã đi qua cuộc đời mình”, – tôi nghĩ – “nhưng những con người này sẽ ở lại với mình mãi mãi: Ivan Sergeevich, Masha... Và Vanya Belov. Cậu ấy cũng ở bên cạnh. Còn bố cậu ấy tên là Andrei... Andrei, chứ không phải là Sergei. Sao mà mình lại quên nhỉ? Một người dễ thương, rụt rè. Luôn đề nghị cởi áo khoác giúp. Còn mình nói chỉ ghé thăm một phút thôi. Mẹ của Vanya, cũng dễ thương và rụt rè như thế, cứ nhìn chồng về trách móc và nói: “Sao vậy Andryushka, sao anh không mời cô giáo cởi áo khoác ra?”. Khi đó anh ta lại yêu cầu mình cởi áo khoác”.

Khi đó tôi trông thấy Alyona. Cô ngồi trên chiếc ghế dài bên cạnh bệnh viện.

Trời mưa lâm thâm.

– Sao rồi, bác Vera Matveevna?

Tôi không tìm được, lại òa khóc. Alyona lau nước mắt và những giọt mưa trên má tôi. Không phải bằng khăn tay, mà bằng những ngón tay ấm áp, mềm mại. Có lẽ cô ấy luôn an ủi các em bé như thế.

– Nó đã tỉnh lại, đã tỉnh lại rồi... – Tôi nói qua nước mắt – Chúng ta đã gặp may. Bác sĩ Belov trực. Anh ấy nói sẽ đến dự đám cưới. Nhưng tại sao cô... lại ở ngoài đường?

– Cháu lúc thì vào trong sảnh, lúc lại chạy ra ngoài. Cháu không thể đứng yên một chỗ... Cháu có lỗi, bác Vera Matveevna!

– Cô đừng nhắc lại điều đó ở nhà trẻ! – Tôi tỉnh ra, và thôi khóc. – Cô là nhà giáo, chứ không phải là nhà tiên tri. Tôi cần phải báo trước cho cô.

– Bác đã báo trước rồi. – Cô phản đối nhẹ nhàng, nhưng bướng bỉnh.

– Báo cho bác sĩ, chứ không phải cho cô!

- Nhưng lẽ ra cháu phải hỏi bác sĩ để biết. Phải biết hết tất cả!
- Thì bây giờ cô đã biết rồi. Kinh nghiệm đòi hỏi sự hy sinh... Cô tin tôi đi.
- Nhưng không phải những hy sinh như thế này!
- Nếu như chúng ta biết nơi sẽ ngã... chúng ta đã trải đệm rom ở nơi đó rồi. Đó là một chân lý cũ kỹ. Như hôm nay tôi vừa chợt nhớ...

Không, tôi không định dạy dỗ Alyona bằng kinh nghiệm đau đớn của mình. Chỉ đơn giản tôi muốn an ủi cô bằng kinh nghiệm ấy. Và tôi bắt đầu kể về chồng tôi, về Volodya, về Vanya Belov.

Những người đàn ông ngoài lại nhìn chúng tôi. Tôi nói nhỏ hơn. Nhưng họ vẫn tiếp tục nhìn.

Về đến nhà, tôi viết thư cho Volodya và Klava. Tôi không định gửi điện báo. Vì trong thư có thể kể lại mọi chuyện một cách bình tĩnh, không cần nói đến cơn nguy kịch chết người đã đe dọa tất cả chúng tôi. Từ lâu tôi đã đề ra một nguyên tắc cho mình: Không để người khác phải chịu đựng điều mà tôi có thể chịu đựng một mình... Hơn nữa, khi lại nói đến cơn bão tố đã trôi qua rồi.

Cô không nói nhiều về bệnh tật của Elizaveta, tôi tập trung viết về Vanya Belov.

“Phải, mẹ đã không phải!” – Tôi viết cho con trai – “Nhưng sao cả con cũng có thể quên cậu ta? Dù cho chúng ta đã đi đến đầu khác của thành phố!...”

Đáp lại bức thư là Klava bay về.

Nó kể chi tiết việc Volodya đã đau khổ vì bệnh tình của Elizaveta như thế nào. Và vì những trách móc của tôi về chuyện Vanya... Về những đau khổ của chính mình Klava không kể, bởi vì tôi đã rõ rằng cũng như mọi khi, nó luôn chia sẻ mọi tình cảm với Volodya. Tôi cũng đã quen với điều đó.

Khi nghe một chuyện gì không hay, Klava lập tức đưa mắt tìm Volodya. Thậm chí cả khi Volodya đang ở thành phố khác...

“Có phải đã đến lúc con phải trở thành đàn ông rồi chẳng?” – Trước kia tôi từng hỏi con trai. Sự yếu đuối của Klava đã buộc con trai tôi phải thành người bảo vệ, tức là thành một người đàn ông...

“Con với Volodya...” – Klava thường bắt đầu như thế. Nếu như nó nói, chẳng hạn như: “Volodya rất mệt và mong được đi miền Nam nghỉ”, thì tôi hiểu là nó cũng cần được nghỉ. Nó không biết mệt mỏi, mơ ước và lo lắng một mình... mà không có sự tham gia của chồng.

Thậm chí cùng năm tháng, nó bắt đầu khập khiễng chân phải. Bởi vì Volodya đi như vậy...

Đôi khi tôi cảm tưởng rằng con trai tôi đối với nó còn quý giá hơn cả cháu nội tôi. Và cũng thật là lạ, điều này làm tôi vui mừng... Cháu nội tôi, cuộc đời của cháu, tương lai của cháu giờ đây là mục đích chủ yếu và có lẽ là mục đích cuối cùng của cuộc đời tôi.

Vào thời điểm mà mục đích chủ yếu của cuộc đời tôi bị nguy hiểm chết người, Vanya đã đến với tôi. Không phải chỉ vì họ của cậu ta trùng với họ của người bác sĩ phẫu thuật. Mà là bởi vì cậu được sinh ra để đến với mọi người chính vào những giờ phút đó.

Klava dù sao cũng ép tôi phải kể cụ thể về con bệnh và cuộc phẫu thuật.

Nó nhìn quanh như tìm Volodya... Nhưng Volodya không có, khi đó nó mới gục khóc nức nở trên vai tôi.

– Sao lại có thể như thế được? Sao lại có thể như thế được?! – Nó thì thào.

Tôi yêu cầu nó:

– Con đừng kể cho Volodya tất cả những gì đã qua rồi nhé... Nếu không nó lại bay về đấy!



Klava hứa, và lao vào bệnh viện.

Còn tôi bóc bức thư của Volodya mà Klava mang về.

Bức thư rất dài. Con trai tôi lo lắng cho Elizaveta. Rồi sau đó nó viết: “Cả con cũng nhớ đến Vanya, mẹ ạ! Con nhớ tất cả mọi chuyện. Cả chuyện mà mẹ không biết. Vanya yêu cầu con không bao giờ được lộ bí mật này. Nhưng đã hơn hai mươi năm trôi qua rồi... Và bây giờ, vì chuyện đã lâu rồi, con có thể thú nhận. Cô giáo dạy toán là do con nhốt lại! Chuyện tự nhiên xảy ra như thế. Hôm đó con ghé nhìn vào khe cửa... Con trông thấy cô ấy đứng trước gương trang điểm, xung quanh không còn ai cả. Con không hiểu được, con nói thật đấy, làm sao mà tay con lại vặn chìa khóa. Có lẽ vì con quá sợ môn toán. Sau đó Vanya thuyết phục con: “Cậu là con cô chủ nhiệm và cậu không có quyền nhốt thầy cô giáo!”. Con tin cậu ấy. Rồi sau đó con rất đau khổ, con thề đấy. Có lẽ vì thế mà con thôi không gọi điện cho cậu ấy. Rồi sau đó chúng ta chuyển đi... Khi nào con về, chúng ta nhất định phải tìm được cậu ấy!”.

Nghĩa là, Vanya lại nhận về mình lỗi lầm của người khác?

Tôi tin là: Cậu ấy hành động như thế không hoàn toàn bởi vì cậu biến việc hy sinh bản thân mình thành một thứ nghề nghiệp. Senka bị đe dọa ở lại lớp, còn tôi (chính là tôi) bị xấu hổ trước toàn trường – và cậu ta, cũng như người bác sĩ phẫu thuật, không phải cần suy tính, mà là cần cứu giúp. Cậu ta, người mà tôi xem là thiên tài độc ác của mình...

Nhưng tại sao lần chuyện xảy ra với Golubkin, tôi đã không để mình bị đánh lừa: Tôi biết là Vanya bao che cho Senka. Còn chuyện này tôi lại tin... Mặc dù ai cũng biết là Vanya Belov là một cây toán và cậu ta không việc gì phải nhốt Irina Grigoryevna. Đầu tiên là Volodya cho phép mình tin thế... Và sau đó là cả tôi cũng vậy. Chẳng lẽ con người luôn muốn nhận thức mọi thứ trên đời chỉ từ quyền lợi của bản thân mình ư? Không... Vanya Belov chống lại điều này.

Tôi không đợi con trai trở về. Tôi sẽ tự mình đi tìm Vanya. Tự mình!...

## 6

Khó có thể nhận ra con phố nhỏ nơi có thời Volodya và Vanya học. Những tòa nhà mới trẻ trung đối diện với những tòa nhà cũ thấp bé. Tôi có cảm giác như đến thăm một gia đình một thời từng thân thiết với tôi và không được gặp lại hàng chục năm trời, và mọi thứ trong gia đình đều thay đổi: Bọn trẻ thì lớn lên, những đứa cháu ra đời, và chỉ những thành viên già nhất trong gia đình còn nhớ đến quá khứ. Nhưng chính họ lại vô cùng quý giá đối với tôi...

Một thành viên già đó đối với tôi là ngôi nhà của Vanya, nó nằm ngay cạnh trường, chỉ cách một con đường. Thật may là nó vẫn còn đó. Bọn trẻ con đi học về ngang qua ngôi nhà đó. Những đứa con trai, như ở mọi thời, luôn tỏ ra dửng dưng và sắc sảo, còn những cô bé làm ra vẻ không nhận thấy điều đó.

Gia đình Belov sống ở tầng một. Tôi còn nhớ rất rõ.

Cùng đi vào cổng với tôi là một cô bé và cũng đi về phía căn hộ tôi định tới. Cô bé có mái tóc sáng màu, trên mũi và má cũng phủ đầy những dấu hiệu của mùa xuân<sup>[24]</sup>.

“Không lẽ đây là con gái Vanya?” – Tôi nghĩ – “Nó độ mười ba hay mười bốn tuổi. Hoàn toàn có thể lắm!”

– Cháu có phải là Belova không? – Tôi hỏi.

– Belova ư?

Cô bé bật cười. Vào cái tuổi này các cô bé rất dễ cười... Còn cái gì làm cho chúng cười thì khó mà đoán được.

– Nhà Belov đã dọn đi nơi khác rồi ạ. Đã lâu lắm rồi... Cháu thậm chí không nhớ họ nữa.

– Chuyển đến thành phố khác à? – Tôi hỏi, bởi tôi sợ nhất điều đó.

– Khô... ông... Chỉ là đến nơi khác thôi! – Cô bé mở cửa bằng chìa khóa của mình – Mẹ cháu có ghi địa chỉ của họ. Mẹ cháu đang đi làm, nhưng để cháu tìm xem. Hình như nó ở trong sổ ghi chép.

Cô bé có vẻ bận rộn và không nhiều lời lắm. Nó không hỏi tôi có quan hệ gì với nhà Belov và tại sao lại tìm họ. Nó im lặng lật cuốn sổ nằm trên bàn cạnh máy điện thoại. Rồi tự nói với mình:

– Đây rồi... Mình biết mà!

Sau đó chép lại địa chỉ và chìa ra cho tôi.

Tôi vò lấy tờ giấy... Cô bé lại bật cười. Có lẽ vì ngạc nhiên.

– Cảm ơn cháu! – Tôi nói sau khi kịp liếc nhìn, gia đình Belov sống ở quận Filey. – Cảm ơn!

Tôi không phải đi, mà là chạy ra đường, tay cầm tờ địa chỉ. Bây giờ tôi biết là Vanya đang ở Moskva, tôi biết cậu ấy sống ở đâu, tôi nóng lòng mau chóng, sao cho thật mau chóng gặp cậu ta...

Có thể đi bằng xe buýt hay xe điện ngầm. Nhưng tôi gọi taxi. Và trên đường đi bắt đầu kể cho anh tài xế rằng sau bao nhiêu năm đã tìm thấy một con người tuyệt vời như thế nào. Những người lái taxi suốt ngày phải nghe những chuyện của người lạ và vì thế hoặc trở nên thờ ơ, lãnh đạm với mọi thứ trên đời, hoặc trở nên nhạy cảm, tinh tế. Anh chàng này lập tức nhớ lại những chuyện tương tự và mỗi cử chỉ của anh ta đều thể hiện rằng anh ta rất muốn tôi mau được gặp Vanya.

“Tất nhiên là vào giờ này Vanya có thể đang đi làm”, – tôi nghĩ – “nhưng khi đó có hai ông bà ở nhà, Và mình sẽ ngồi chơi với họ... Mình sẽ đợi. Nếu như họ còn sống và còn khỏe mạnh”.

Bố mẹ Vanya vẫn còn sống.

Chỉ cuộc gặp gỡ với những người mà ta không nhìn thấy sau nhiều năm mới cho ta biết thế nào là thời gian.

Gặp nhau hàng ngày chúng ta không nhận ra, không cảm thấy những thay đổi mà thời gian in lên nét mặt, lên tính cách, lên dáng đi.

Bố mẹ của Vanya thực sự đã thành những ông bà già. Năm tháng đã làm họ gù xuống, làm khô héo khuôn mặt họ.

Trông thấy họ, tôi liền liếc nhìn mình trong tấm gương cạnh chỗ treo áo khoác. Hơn nữa, họ không nhận ra tôi ngay.

Bố Vanya, như mọi khi, mời tôi cởi áo khoác.

– Chúng tôi vừa ở nhà bà con về, – mẹ của Vanya giải thích cho tôi – nhà anh của Andryusha...

– Anh chị thứ lỗi, rằng tôi từng ấy năm không ghé thăm... Còn Vanya ra sao rồi? Em ấy đâu rồi?

Họ đưa tôi vào phòng.

Trong góc âm cúng nhất của căn phòng là chính chiếc bàn, y như hồi Vanya còn là học sinh. Và trên bàn cũng treo đúng tấm ảnh trong đó cậu ta đứng thứ ba ở hàng thứ năm. Còn có thêm một tấm ảnh khác nữa cũng của Vanya... Chỉ có thời khóa biểu là không có: Con trai họ đã trưởng thành.

– Thế Vanya ra sao rồi? – Tôi lại hỏi.

Mẹ Vanya lại gần chiếc bàn, kéo ngăn kéo ra và đưa cho tôi một tờ giấy nhỏ. Tờ giấy màu xám và thô ráp.

Trên giấy có ghi rằng ngày 27 tháng 4 năm 1945, con trai họ, Ivan Andreevich Belov, đã hy sinh trong trận chiến đấu anh dũng ở ngoại vi thành phố Penslau.

Tôi chưa từng bao giờ nghe đến tên thành phố đó...

[16] Gọi học sinh bằng họ (chứ không phải bằng tên) là có thái độ nghiêm khắc, xa cách. (ND)

[17] Họ Golubkin nghĩa là bò câu. (ND)

[18] Alyona là tên gọi thân mật, thường dùng khi gọi trẻ con, hoặc giữa những người thân. (ND)

[19] Vanya là tên thân mật của Ivan. (ND)

[20] Ivan Sergeevich (khi gọi với sự tôn trọng thì thường gọi tên kèm tên bố): Nghĩa là Ivan con ông Sergei. (ND)

[21] Tàn nhang trong tiếng Nga là “vesnushka” gần với từ “vesna” nghĩa là mùa xuân. (ND)

[22] Ở Liên Xô trước đây, hệ giáo dục phổ thông kéo dài mười năm, và trẻ em bắt đầu đi học lớp Một khi lên bảy tuổi. (ND)

[23] Ivan Sergeevich ở đây nói đùa: Elizaveta Petrovna là ý nói đến nữ hoàng Elizaveta trị vì nước Nga từ 1741, là con gái hoàng đế Pyotr đệ nhất (Petrovna nghĩa là con gái của Pyotr). (ND)

[24] Tức là đầy tàn nhang. Xem chú thích ở trước. (ND)